

Gyulai Törvényszék

Az ügy száma: 10.G.20.050/2023/147/II.

A felperesek:

- I. rendű felperes: felperes1 (Cím55)
- II. rendű felperes: felperes2 (Cím4)
- III. rendű felperes: felperes3 (Cím6)
- VI. rendű felperes: felperes6 (Cím12)
- VII. rendű felperes: felperes7 (Cím14)
- VIII. rendű felperes: felperes8 (Cím16)

A felperesek meghatalmazott jogi képviselője:

PROVARIS Varga and Partners Ügyvédi Társulás, Dr. Varga István Ügyvédi Iroda
(ügyintéző: Dr. Varga István ügyvéd Cím45)

Az alperesek:

- I. rendű alperes: alperes1 (Cím1)
- II. rendű alperes: alperes2 (Cím 3)
- III. rendű alperes: alperes3 (Cím 3)
- IV. rendű alperes: alperes4 (Cím 5)
- V. rendű alperes: alperes5 (Cím 5)
- VI. rendű alperes: alperes6 (Cím 11)
- VII. rendű alperes: alperes7 (Cím 13)
- VIII. rendű alperes: alperes8 (Cím 2)
- X. rendű alperes: .Cím 18
- X. rendű alperes: Alperes10 (Cím 18)
- XI. rendű alperes: alperes11 (Cím 19)
- XII. rendű alperes: alperes12 (Cím 20)

Az alperesek meghatalmazott jogi képviselője:

I., II. és III. rendű alperesek: Jádi Németh Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Jádi Németh Andrea ügyvéd Cím 50)

IV., V., VI. és VII. rendű alperesek: Nagy & Trócsányi Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Karsai Balázs ügyvéd Cím 53)

VIII. rendű alperes: Hetényi Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Hetényi Kinga Mária ügyvéd Cím 49)

IX., X., XI. és XII. rendű alperesek: Gárdos Mosonyi Tomori Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Gárdos Péter ügyvéd Cím 52)

A per tárgya:

kártérítés

Részítélet

A bíróság kötelezi az I-XII. rendű alpereseket, hogy 15 nap alatt egyetemlegesen fizessenek meg:

az I. rendű felperes részére 6.512.916.- (hatmillió-ötszáztizenkétezer-kilencszáztizenhat) forintot és 722.750.- (hétszázhuszonkétezer-hétszázötven) forint után 2006. 06. 21. napjától, 722.750.- (hétszázhuszonkétezer-hétszázötven) forint után 2006. 06. 21. napjától, 921.750.- (kilencszázhuszonegyezer-hétszázötven) forint után 2006. 06. 21. napjától, 923.533.- (kilencszázhuszonháromezer-ötszázharminchárom) forint után 2009. 09. 10. napjától, 923.533.- (kilencszázhuszonháromezer-ötszázharminchárom) forint után 2009. 09. 10. napjától, 1.575.850.- (egymillió-ötszázhetvenötezer-nyolcszázötven) forint után 2008. 02. 28. napjától járó alábbi késedelmi kamatot,

a II. rendű felperes részére 24 900 (huszonnégyezer-kilencszáz eurót) eurót és 8300 EUR (nyolcezer-háromszáz euró) után 2013. 11. 27. napjától, 8300 EUR (nyolcezer-háromszáz euró) után 2013. 11. 27. napjától, 8300 EUR (nyolcezer-háromszáz euró) után 2013. 11. 27. napjától járó alábbi késedelmi kamatot,

a III. rendű felperes részére 3.050.000.- (hárommillió-ötvénezer) forintot és 29721,4 (huszonkilencezer-hétszázhuszonegy eurót és 40 eurocentet) eurót, valamint 1.525.000.- (egymillió-ötszázhuszonötezer) forint után 2010. 08. 26. napjától, 1.525.000.- (egymillió-ötszázhuszonötezer) forint után 2010. 08. 26. napjától, 6230 (hatezer-kétszázharminc euró) EUR után 2011. 11. 03. napjától, 5336,9 (ötezer-háromszázharminchat eurót és 90 eurocentet) EUR után 2012. 10. 11. napjától, 7702,5 (hétezerhétszázkettő eurót és 50 eurocentet) EUR után 2013. 07. 03. napjától, 10452 (tízezer-négyszázötvenkettő eurót) EUR után 2013. 11. 20. napjától járó alábbi késedelmi kamatot,

VI. rendű felperes részére 15090 (tizenötezer-kilencven eurót) eurót és 7545 (hétezer-ötszáznegyvenöt eurót) EUR után 2011. 03. 24. napjától, míg 7545 (hétezer-ötszáznegyvenöt eurót) EUR után 2011. 05. 21. napjától járó alábbi késedelmi kamatot,

a VII. rendű felperes részére 9000 (kilencezer eurót) eurót és 9000 (kilencezer eurót) EUR után 2014. 11. 09. napjától járó alábbi késedelmi kamatot

VIII. rendű felperes részére 1.953.880,5 (egymillió-kilencszázötvenháromezer-nyolcszáznyolcvan egész öt tized) forintot és 1.953.881.- (egymillió-kilencszázötvenháromezer-nyolcszáznyolcvanegy) forint után 2005. 03. 06. napjától járó alábbi késedelmi kamatot.

A késedelmi kamat:

2004. május 1- ig forint tartozások után az évi költségvetési törvényben meghatározott mértékű kamat, euro tartozás után az adott pénznemre meghatározott nemzetközi pénzüpiaci kamat,

2004. május 1. után a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat hét százalékkal növelt összege, euro tartozás után az adott pénznemre meghatározott nemzetközi pénzüpiaci kamat,

2013. július 1 - től a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal – ha a pénztartozást idegen pénznemben kell teljesíteni, az adott pénznemre a kibocsátó jegybank által meghatározott alapkamattal, ennek hiányában a pénzüpiaci kamattal – megegyező mértékű kamat nyolc százalékponttal növelt értéke.

A bíróság kötelezi az I-XII. rendű alpereseket, hogy 15 nap alatt egyetemlegesen fizessenek meg a felpereseknek egyetemleges jogosultsággal 12.556.492.- (tizenkétfélmillió-ötszázötvenhatezer-négyszázkilencvenkettő) forint perköltséget.

Az ítélet ellen a kézbesítésétől számított 15 napon belül a Szegedi Ítéltáblához címzett, e bíróságnál elektronikusan benyújtandó fellebbezésnek van helye.

A fél által jogi képviselő nélkül, elektronikus út mellőzésével előterjesztett fellebbezést a bíróság hiánypótlási felhívás kiadása nélkül visszautasítja.

Tájékoztatja a törvényszék a feleket, hogy a másodfokú bíróság az ítélet elleni fellebbezést tárgyaláson kívül bírálja el, kivéve, ha a felek bármelyike tárgyalás tartását kéri; a bíróság azt indokoltnak tartja; vagy tárgyaláson foganatosítható bizonyítást kell lefolytatni.

A fellebbező félnek a tárgyalás tartására irányuló kérelmét a fellebbezésben kell előterjesztenie.

A felek kérelme alapján sem tartható tárgyalás, ha az elsőfokú ítéletet a Pp. 379.§ és 380.§-ában meghatározott okból kell hatályon kívül helyezni; ha a fellebbezés csak a perköltség viselésére vagy összegére, illetve a meg nem fizetett illeték vagy az állam által előlegezett költség megfizetésére vonatkozik, csak a teljesítési határidővel, vagy a részletfizetés engedélyezésével, illetve az előzetes végrehajthatósággal kapcsolatos, vagy csak az ítélet indokolása ellen irányul.

Indokolás:

Tényállás

[1] Az Európai Bizottság az EUMSZ 101. cikke és az EGT megállapodás 53. cikke szerinti kartellejárással kapcsolatban az AT. 39824 tehergépjármű ügyben 2016. július 19-én hozott – nem bizalmas változatú - határozatában az alábbi megállapításokat tette és indokolást adta:

[2] Az (1) bekezdés szerint a Határozat egységes és folyamatos jogsértésre vonatkozik.

[3] A (2) bekezdés megállapítása szerint a jogsértés az EGT-ben a közepes és nehéz tehergépjárművekre alkalmazott árazásra és bruttó árak emelésére vonatkozó összehangolt magatartásból, valamint a közepes és nehéz tehergépjárművekre vonatkozó Euro 3-6 szabványok által előírt szennyezőanyag- kibocsátást szabályozó technológia bevezetésével járó költségek időzítéséből és áthárításából tevődött össze. A jogsértés az EGT teljes területére kiterjedt és 1997. január 17-től 2011. január 18-ig tartott.

[4] A (3) bekezdés szerint a Határozatban ismertetett tényeket az alperesek vitarendezési eljárás keretében elfogadták.

[5] Az (5) bekezdés rögzíti, hogy a jogsértés által érintett termékek a 6 és 16 tonna közötti tömegű tehergépjárművek (közepes tehergépjárművek), valamint a 16 tonnánál nehezebb tehergépjárművek (nehéz tehergépjárművek), merev és vontató tehergépjárművekként egyaránt.

[6] A Határozat (7) - (23) bekezdéseiben megállapítást tartalmaz a címzettek gyártási, forgalmazási és termékek forgalmazásához pénzügyi szolgáltatás nyújtási tevékenységeivel, forgalmával kapcsolatban és a jogsértésért felelősséget viselő jogi személyek alperesekkel egybeeső köréről.

[7] A (25) bekezdés valamennyi címzett vonatkozásában megállapította az értékesítési szerkezetet érintően, hogy a kiemelt fontosságú piacokat jelentő országokban helyi értékesítő leányvállalatokkal rendelkezik, amelyek rendszerint a tehergépjárművek importját végzik. Valamennyi címzett forgalmazókon és azok hivatalos forgalmazói hálózatain keresztül, illetve bizonyos esetben/régiókban közvetlenül a legfontosabb vevőknek értékesíti termékeit. Egyes

forgalmazók és kereskedők a tehergépjármű gyártók tulajdonában vannak, azok értékesítési szervezetének részét alkotják, mások függetlenek.

[8] A Határozat megállapítást tesz a tehergépjármű piac jellemzőire. A (26) bekezdés szerint a tehergépjárműveket kereskedelmi ügyfelek vásárolják, azok nem egyszerűen árucikkek, jellemzően komplex termékek, amelyek sajátosságait az egyéni vásárlói igények határozzák meg. Valamennyi címzett tehergépjárművek egész sorát és azok több száz változatát kínálja.

[9] A (27) bekezdés szerint az árazási mechanizmus lépései a tehergépjármű szektorban rendszerint azonosak minden címzett esetében. Az árazás általában bruttó listaárak anyavállalatok általi megállapításával kezdődik, majd a transzferárak meghatározása következik teljes egészében saját vagy független forgalmazó cégeken keresztül különböző piacokra irányuló tehergépjármű importhoz. Vannak továbbá nemzeti piacokon működő kereskedők által fizetendő árak és a vevők által fizetendő végső nettó árak. Ez utóbbiakat a kereskedőkkel vagy a gyártókkal folytatott tárgyalások során állapítják meg (ott, ahol a gyártók közvetlenül kereskedőknek vagy flotta ügyfeleknek értékesítenek) A vevő által fizetendő végső nettó árak az eredeti bruttó listaárakkal összehasonlítva jelentős engedményt tükröző árak. Nem minden esetben kerül sor minden egyes lépésre, mivel a gyártók közvetlenül értékesítenek a kereskedők vagy flottaügyfelek részére is.

[10] A (28) bekezdés szerint az új tehergépjárművek kezdeti bruttóár-listáit tekintve, az Iveco kivételével, valamennyi címzett harmonizált bruttó listaárakat tartalmazó árlistát alkalmazott az EGT minden országában. Ezeket az EGT-ben alkalmazott kezdeti bruttó árlistákat az anyavállalatok határozták meg, az EGT árlisták valamennyi közepes és nehéz tehergépjármű modell árát tartalmazták, valamint tartalmaztak minden olyan gyárilag felszerelt választható extrát is, amelyet az adott gyártók kínáltak.

[11] A (29) bekezdés rögzíti, hogy a tehergépjármű szektort nagyfokú átláthatóság jellemzi, míg a (30) bekezdés levonja azt a következtetést, hogy az egyik továbbra is fennmaradó bizonytalanság a címzettek számára a tehergépjármű gyártók jövőbeli piaci magatartása, valamint különösen bruttó áraik és bruttó árlistáik módosítására irányuló szándékaik.

[12] A (37) bekezdés szerint a Bizottság 2014. november 20-án eljárást indított az alperesekkel szemben az 1/2003/EK Rendelet 11. cikkének (6) bekezdése szerint.

[13] A magatartás bemutatását illetően a (46) bekezdés rögzíti, hogy a címzettek bruttó árlistáikat és bruttó árakra vonatkozó információkat osztottak meg egymással és többségük részt vett a tehergépjárművek egyedi igényekre szabását lehetővé tevő számítógépes alkalmazások megosztásában. Valamennyi felsorolt elem üzleti szempontból érzékeny adatnak tekinthető, idővel a tehergépjárművek egyedi igényekre szabását lehetővé tevő számítógépes alkalmazások, amelyek konkrét bruttó árakat tartalmaztak valamennyi modellre és alternatívára, felváltották a hagyományos bruttó lista árakat. Ez megkönnyítette a bruttó listaár kiszámítását az egyes tehergépjármű konfigurációkhoz. A megosztást többoldalú és kétoldalú szinten is működtették.

[14] A (47) bekezdés szerint a legtöbb esetben a tehergépjármű alkatrészekre vonatkozó bruttó árak nem voltak nyilvánosan hozzáférhető információk vagy nem voltak olyan részletesek és pontosak, mint, többek között, a címzettek között megosztott információk. A mindenkori bruttó árak és bruttóár-listák megosztásával és ezeket kiegészítve a piackutatásokból szerzett egyéb információkkal, a címzettek a rendelkezésükre álló piaci értesülések minőségétől függően pontosabban tudták kiszámítani versenytársaik aktuális hozzávetőleges nettó árait.

[15] A (48) bekezdés szerint a számítógépes alkalmazások megosztása a saját ajánlatok versenytársaikkal való összehasonlítását segítette, ami tovább erősítette a piac átláthatóságát. Kiemelte, hogy ezekből az alkalmazásokból következtetni lehetett arra, hogy az egyes tehergépjárművekkel milyen extrák kompatibilisek és milyen lehetőségek állnak rendelkezésre, amelyek a szabvány vagy extra felszerelés részei lehetnek. Kivétellel, valamennyi címzettnek hozzáférése volt legalább egy másik címzett tehergépjárművek egyedi igényekre szabását lehetővé tevő számítógépes alkalmazásához.

[16] A jogsértés jellege körében a (49) bekezdés részletezi, hogy az összehangolt kapcsolatfelvételek, amelyekben a címzettek 1997-től 2010-ig részt vettek, ágazati társulások helyszínein tartott rendszeres találkozók formájában kereskedelmi vásárokon, gyártók által szervezett termékbemutatókon vagy versenytársakkal való, a jogsértés céljából szervezett találkozókön valósultak meg. Ezek kiterjedtek e-mail váltásokra, telefonhívásokra is. A címzettek anyavállalatai közvetlenül vettek részt olyan megbeszéléseken, amelyek témái az árak, az áremelés és az új kibocsátási szabványok 2004-ig történő bevezetése voltak. Legalább 2002 augusztusától kezdődően a megbeszélések a német leányvállalatokon keresztül zajlottak.

[17] Az (50) bekezdés szerint ezek az összehangolt magatartások az árazásra és a bruttó ár emelésére vonatkozó megállapodásokat és/vagy összehangolt gyakorlatokat foglaltak magukba annak érdekében, hogy összehangolják a bruttó árakat az EGT területén, valamint az Euro3-6 szabványok által előírt szennyező anyag kibocsátást szabályozó technológia bevezetésével járó költségek időzítését és áthárítását.

[18] Az (51) bekezdés szerint 1997-től 2004 végéig a címzettek olyan találkozókön vettek részt, amelyeken jelen voltak az anyavállalatok felső vezetői, ezekre évente több alkalommal került sor, a résztvevők megbeszéléseket folytattak, illetve egyes esetekben meg is állapodtak bruttó áremeléseikről. Az EGT szinten alkalmazandó árlisták bevezetése előtt a résztvevők megbeszéléseket folytattak bruttó áremeléseikről, meghatározták alkalmazásukat az EGT egészén belül, fő piacok szerinti bontásban. 1997-ben és 1998-ban további kétoldalú találkozókön a jövőbeli bruttó áremelésekre vonatkozó rendszeres részletes megbeszélések mellett az érintett címzettek információkat osztottak meg az EGT területére vonatkozó bruttó listák egységesítéséről. Esetenként a résztvevők, köztük valamennyi címzett anyavállalatának képviselői, megbeszéléseket folytattak bizonyos országokra vonatkozó nettó árakról is. Az áremelések szintjére vonatkozó megállapodásokon kívül a résztvevők rendszeresen tájékoztatták egymást az általuk tervezett bruttóár emeléseikről is. Megosztották egymással továbbá szállítási időszakaikat és országspecifikus általános piaci előrejelzéseiket, országok és tehergépjármű kategóriák szerinti bontásban. A találkozókön felül rendszeresen osztottak meg a verseny szempontjából érzékeny adatokat, telefonon, e-mailen keresztül.

[19] Az (52) cikk szerint Város 9. is sor került találkozókra.

[20] Az (53) bekezdés áremelésben való egyetértésre és árengedmény csökkentésére is leír megbeszéléseket.

[21] Az (54) bekezdés szerint az euro bevezetése után és csaknem minden gyártó által bevezetett EGT árlistákkal a címzettek elkezdtek módszeresen megosztani az általuk tervezett bruttó áremeléseket német leányvállalataikon keresztül, ezzel párhuzamosan 2002 és 2004 között az összehangolt kapcsolatfelvételek az anyavállalatok felső vezetőinek szintjén tovább folytatódtak.

[22] Az (55) bekezdés szerint a német szintű információcserék rendszeres versenytársi találkozók útján valósultak meg és kapcsolatfelvételekre került sor a német leányvállalatok munkavállalói között. Rendszeres kapcsolatfelvételek voltak telefonon és e-mailben, a megvitatott témák között műszaki kérdések, szállítási időszakok szerepeltek, de árakra is,

rendszerint bruttó árakra, kitértek. Gyakran osztottak meg egymással üzleti szempontból érzékeny adatokat is.

[23] Az (56) bekezdés szerint a német szintre is kiterjedő találkozók formalizáltabbá váltak és bruttó áremelésekre vonatkozó adatokat, amelyek nyilvánosan nem voltak hozzáférhetők, rendszerint tehergépjármű modellenkénti bontásban készített táblázatba illesztették minden egyes gyártó tekintetében. Ezekre az információcserékre évente több alkalommal is sor került. A jövőbeli bruttóár-emelésre vonatkozó információk cseréje kizárólag a tehergépjárművek alapmodelljeire vagy a tehergépjárművekre és a rendelkezésre álló lehetőségekre vonatkozott. A nettó árakat illetve a nettóár-emeléseket azonban rendszerint nem osztották meg. A tervezett jövőbeli bruttóár-emelésekre vonatkozó, a német leányvállalatok szintjén megosztott információkat változó terjedelemben az érintett anyavállalatoknak továbbították.

[24] Az (57) bekezdés szerint a tervezett jövőbeli bruttóár-emelésekre és az új kibocsátási szabványok technológiájára vonatkozó információcsere éveken keresztül folytatódott és 2007-től kezdődően kiterjedt a tehergépjármű gyártók szállítási időszakaira is, 2008-tól kezdve az információcserék formalizáltabbá váltak azáltal, hogy egységesített sablont használtak a tervezett bruttó áremelésekre vonatkozó információk megosztására.

[25] Az (58) bekezdés szerint az információcserék minimálisan azt biztosították a címzettek számára, hogy a kicserélt információkat figyelembe vehessék belső tervezési eljárásuk során és bruttóár-emelések következő naptári évre való megtervezéséhez. Ezen kívül az is valószínű, hogy az információkat a címzettek néhány új termékének átpozicionálását is befolyásolták.

[26] Az (59) bekezdés összesített és rendszerezett – tervezett bruttóár-emelésre vonatkozó adatokat tartalmazó – áremelési információk megosztását írja le.

[27] A (61) bekezdés földrajzi hatókörként a jogsértés teljes időtartam alatti kiterjedtségét fogalmazta meg az EGT területének egészére.

[28] A (62) bekezdés az időtartam tekintetében valamennyi címzett részvételét a jogsértésben 1997. január 17-i kezdő időponttal jelölte meg, a (63) bekezdés szerint utolsó napként 2011. január 18-át tüntette fel, amikor a vizsgálatok elkezdődtek.

[29] A jogi értékelés körében a (66) bekezdés részletezi, hogy ugyan a jogi szabályozás különbséget tesz a vállalkozások közötti összehangolt magatartás és megállapodások fogalma között, ugyanakkor ezen cikkekben rögzített tilalom kiterjed a vállalkozások közötti olyan együttműködésre is, amelynek révén a verseny kockázatai tudatosan helyettesítik az egymás közötti gyakorlati együttműködéssel anélkül, hogy elérnék azt a szintet, ahol egy helyesen ekként aposztrofált megállapodás létrejön.

[30] A (67) bekezdés részletezi, hogy valójában nem is lehet ilyen megkülönböztetést tenni, mivel egy jogsértésben egyszerre megjelenhetnek a tiltott magatartás minden formájának jellemzői, míg ha külön-külön tekintünk rá, annak bizonyos megnyilvánulásai helyesen írhatók le inkább a fentiek egyikeként, mint másikaként.

[31] A (68) bekezdés rögzíti a komplex jogsértést, amelynek keretében a címzettek a verseny kockázatait tudatosan helyettesítették az egymás közötti gyakorlati együttműködéssel.

[32] A (69) bekezdés szerint a megállapodás és/vagy összehangolt magatartás valamennyi jellemzőjét magán viseli a jogsértés, amely megállapodás/magatartás célja a tehergépjárművek vonatkozásában a verseny megakadályozása, korlátozása és/vagy torzítása az EGT területén belül. A címzettek a tehergépjárművek értékesítésére irányuló

versenyellenes megállapodásoknak voltak részesei különböző szinteken, anyavállalati szinten és német szinten is.

[33] A (70) bekezdés részletezi az egységes és folyamatos jogsértésre a cselekmények átfogó terv keretébe illeszkedését, a Bizottság az e cselekmények miatti felelősséget jogszerűen tudhatja be a jogsértésben mint egészben való részvétel alapján.

[34] A (71) bekezdés szerint egységes és folyamatos a jogsértésre vonatkozó megállapítás a teljes időszakra, ugyanakkor az ilyen magatartás bármely olyan eleme, beleértve bármely termék és bármely tagállam (régión) érintettségét, amelynek célja a verseny korlátozása, önmagában megvalósítja a jogsértést.

[35] A címzettek közötti összehangolt kapcsolatfelvétel egyedüli, egyetlen versenyellenes gazdasági célja egymás bruttóár-megállapítási gyakorlatának és bizonyos kibocsátási szabványok bevezetésének összehangolása volt annak érdekében, hogy kiiktassák az érintett címzettek piaci viselkedésével és végső soron a vevők erre adott válaszaival kapcsolatos bizonytalanságot. A magatartásoknak egyetlen gazdasági céljuk volt, hogy az EGT területén a tehergépjárművekre vonatkozó független ármegállapítás és az árak szokásos változásának torzítása.

[36] A (72) bekezdés az összehangolt kapcsolatfelvételek egymáshoz kapcsolódását és egymást kiegészítő jellemzőjét és azon rendeltetésüket írja le, hogy a verseny szokásos folyamatának egy vagy több következményével foglalkozzon egy, az egész EGT-re kiterjedő terv keretében, melynek egyetlen célja volt.

[37] A (73) bekezdés szerint a magatartás folyamatosan fennállt, nem elszigetelt vagy szórványosan előforduló jelenségekből állt. A címzettek számos rendszeres kapcsolatfelvétel mellett folyamatosan kapcsolatot tartottak egymással, a jogsértés különböző elemei a fent körülírt közös versenyellenes célt követték, amely a jogsértés teljes időtartama alatt ugyanaz maradt. A versenyellenes magatartás ugyanazt a mintát követte a jogsértés teljes időszakában.

[38] A (74) bekezdés szerint a cél az EGT területén a tehergépjárművekre vonatkozó független ármegállapítás és az árak szokásos változásának a torzítása.

[39] A (75) bekezdés összefoglalta, hogy az EGT szerte érvényes bruttóár- listák megosztásával a német leányvállalatok által megosztott áremelési információkból a címzettek jobban megérthették egymás európai árstratégiáját, mintha kizárólag a birtokukban lévő piaci információkra támaszkodhattak volna.

[40] A (76) bekezdés szerint egyéb kapcsolatfelvételek is hozzá kívántak járulni a folyamatos versenyellenes magatartás közös céljainak megvalósításához és ismert volt előttük a jogsértés mint egész általános terjedelme és lényegi jellemzői vagy észszerűen előreláthaták őket.

[41] A (77) bekezdés szerint az azonos mechanizmusokkal működő és a verseny kiiktatásának azonos közös célját szolgáló átfogó rendszer több éven keresztül valósult meg.

[42] A (80) bekezdés utal arra, hogy az ítélezési gyakorlat alapján nyilvánvaló, hogy nem szükséges vizsgálni valamely megállapodás vagy összehangolt magatartás tényleges hatásait, ha annak célja a verseny akadályozása, korlátozása vagy torzítása a belső piacon és/vagy adott esetben az EGT területén, és amennyiben a magatartás versenyellenes célja bizonyított.

[43] A (81) bekezdés ezt a célt megállapította és kiemelte, hogy az ár a verseny egyik fő tényezője, a címzettek által életre hívott különböző magatartások és mechanizmusok végső soron az árverseny korlátozását célozták. A magatartást a korábban versenytársak közötti, bruttó árakat érintő, közvetlen és tervezett bruttóár-emelések megosztásával megvalósuló koordináció jellemzi más cselekmények mellett.

[44] A kereskedelemre gyakorolt hatás körében a (83) bekezdése rögzíti, hogy a tilalom olyan megállapodásokra és összehangolt magatartásokra vonatkozik, amelyek, akár a nemzeti piacok elkülönítésével, akár a verseny struktúrájának belső piacon belüli befolyásolásával, árthatnak a tagállamok közötti egységes piac megvalósításának.

[45] A (84) bekezdés szerint a tehergépjárműszektort a tagállamok közötti, valamint az Unió és az EGT/EFTA országai közötti jelentős volumenű kereskedelem jellemzi és az legalább két tagállamban befolyásolja a piac versenystruktúráját.

[46] A (85) bekezdés szerint figyelembe véve a piaci részesedést, a forgalmat, feltételezhető, hogy a kereskedelemre gyakorolt hatások érzékelhetők. Ezen kívül a jogsértés földrajzi hatóköre, amely több tagállamot átfogott és az érintett termékek határon átnyúló jellege szintén azt mutatja, hogy a kereskedelemre gyakorolt hatások érzékelhetők.

[47] A (89) pont és a (90) pont a jogsértés időtartamára tartalmaz megállapítást.

[48] A (91) bekezdés a vállalkozás szó jogi értelmének kibontását tartalmazza, amennyiben az olyan gazdasági egységet jelent, amely gazdasági tevékenységet folytat függetlenül a jogi státuszától és finanszírozásának módjától.

[49] A (92) bekezdés szerint akkor is gazdasági egység a vállalkozás, ha jogi szempontból a gazdasági egység több természetes vagy jogi személyből áll.

[50] A (93) bekezdés szerint az állandó ítélkezési gyakorlat szerint, ha valamely anyavállalat 100 % részesedéssel rendelkezik egy olyan leányvállalatban, amely megsértette az unió versenyjogi szabályait, akkor megdönthető vélelem van arra, hogy az anyavállalat tényleges döntő befolyást tud gyakorolni és gyakorol is a leányvállalat magatartása felett.

[51] A (94) bekezdés pedig egyértelműsíti, hogy a megjelölt jogi személyekből álló vállalkozások felelősséget viselnek a jogsértésért.

[52] A (102) bekezdés szerint tekintettel arra, hogy a jogsértésre titokban került sor, ebben az esetben nem jelenthető ki teljes bizonyossággal a jogsértés befejezése, ezért kell megkövetelni a Bizottságnak, hogy a Határozattal érintett vállalkozások fejezzék be a jogsértést, ha még nem tették meg és tartózkodjanak minden olyan megállapodástól vagy összehangolt magatartástól, amelynek célja vagy hatása azonos vagy hasonló lehet.

[53] A (104) cikk szerint a vállalkozások a jogsértést szándékosan követték el.

[54] A (106) bekezdés szerint különösen a jogsértés súlyát és időtartamát vették figyelembe a bírság meghatározásakor.

[55] A (111) bekezdés részletezte, hogy az EGT területének változását is figyelembe vették a jogsértés időszakában az új tagállamok 2004-ben és 2007-ben csatlakozását követően. A 2004 május 1-e előtti jogsértésekre kiszabott bírságok értékelésekor az eladások értékének megadásakor csak 18 aláíró felet kellett figyelembe venni az EGT megállapodás vonatkozásában, míg 2004. május 1. és 2006. december 31-e között a megállapodásban részes államok száma 28. 2007. január 1-től a jogsértés időszakának végéig az eladások értéke tekintetében pedig már 30 aláíró féllel kellett számolni.

[56] A súlyosság körében értékelték a (114) bekezdés szerint a jogsértés jellegét, az érintett felek együttes piaci részesedését, a jogsértés földrajzi kiterjedését, valamint azt, hogy megvalósult-e a jogsértés.

[57] A (115) bekezdés szerint az árak koordinálásáról szóló megállapodások természetüknél fogva a legsúlyosabb versenykorlátozások közé tartoznak.

[58] A (116) bekezdés szerint az együttes piaci részesedés és az egész EGT érintettségét is figyelembe vették, valamint az időtartamot a (118) bekezdése szerint és a (121) bekezdés szerint pedig a horizontális ár összehangolást is értékelték.

[59] A Bizottság a 2016. július 19. napján meghozott határozatáról aznap a honlapján egy angol nyelvű 2 oldalas sajtóközleményt jelentetett meg.

[60] A Bizottsági Határozat összefoglalását több nyelven 2017. 04. 06-án hirdették ki az Európai Unió Hivatalos Lapjában, a részletesen indokolt Határozatot nem bizalmas változatban ugyanekkor tette közzé az Európai Bizottság a honlapján angol nyelven.

[61] A felperesek az áru fuvarozás területén gazdasági tevékenységet végző gazdasági társaságok, illetve egyéni vállalkozók. A felperesek az 1997. január 17. napjától 2011. január 18. napjáig megállapított jogsértéssel befolyásolt időszak alatt a jogsértéssel érintett 6 és 16 tonna közötti együttes össztömegű alperesek által gyártott tehergépjárműveket szereztek be.

[62] Az Európai Bizottság által elmarasztalt alperesek versenyjogi jogsértése folytán a felpereseket a beszerzéseik alapjául szolgáló szerződéseikben foglalt ellenértékek meghatározásával kár érte.

[63]

Felpe- res		Rendsz ám	Gyár tó	Alvázs ám	Össz- tömeg (kg)	Beszerz ési ár	Követel és	Devi za	Szerzé s
összeg e	éve								
	1.				10990	722750 0	722750	HUF	2002
I.									
	2.				10990	722750 0	722750	HUF	2002
r	3.				10990	722750 0	722750	HUF	2002
e	4.				11990	921750 0	921750	HUF	2002
n	5.				11500	923533 0	923533	HUF	2004
d	6.				11500	923533 0	923533	HUF	2004
ű	7.				18000	157585 00	157585 0	HUF	2003
	8.				18500	168491 40	168491 4	HUF	2003
	9.				7490	986131 7	986131 ,7	HUF	2006
	10.				18500	75000	7500	EUR	2006
	11.				18500	75000	7500	EUR	2006
	12.				18500	75000	7500	EUR	2006
	13.				18500	65000	6500	EUR	2007

	14.				18500	160480 20	160480 2	HUF	2008
	15.				11990	105288 23	105288 2	HUF	2008
	16.				23500	177923 70	177923 7	HUF	2008
II.	17.				23500	177923 70	177923 7	HUF	2008
	18.				18500	192000 00	192000 0	HUF	2008
	19.				18500	192000 00	192000 0	HUF	2008
r	20.				18500	192000 00	192000 0	HUF	2008
e	21.				18500	192000 00	192000 0	HUF	2008
n	22.				18100	75800	7580	EUR	2008
d	23.				18100	75800	7580	EUR	2008
ü	24.				18100	75800	7580	EUR	2008
	25.				18500	80600	8060	EUR	2008
	26.				18500	80600	8060	EUR	2008
	27.				18500	80600	8060	EUR	2008
	28.				18500	80600	8060	EUR	2008
	29.				18000	83000	8300	EUR	2008
	30.				18000	83000	8300	EUR	2008
	31.				18000	83000	8300	EUR	2008
	32.				18000	152500 00	152500 0	HUF	2005
III.	33.				18000	152500 00	152500 0	HUF	2005
	34.				11990	62300	6230	EUR	2006
r	35.				7490	53369	5336,9	EUR	2007
e	36.				15000	77025	7702,5	EUR	2008
n	37.				24000	104520	10452	EUR	2008
d	38.				11990	58012	5801,2	EUR	2006

ű	39.				11990	67227	6722,7	EUR	2007
IV.	40.				23500	264130 00	264130 0	HUF	2002
rendű	bruttó								
	41.				18500	69000	6900	EUR	2009
	42.				18500	184997 37	184997 4	HUF	2003
	43.				18500	187353 22	187353 2	HUF	2004
V.	44.				18100	158738 00	158738 0	HUF	1998
	45.				18100	167230 90	167230 9	HUF	1998
r	46.				18500	179866 00	179866 0	HUF	1999
e	47.				18000	1745112 0	174511 2	HUF	1999
n	48.				18500	80000	8000	EUR	2007
d	49.				18500	68000	6800	EUR	2006
ű	50.				18500	75000	7500	EUR	2007
	51.				18500	78000	7800	EUR	2008
	52.				18500	78000	7800	EUR	2008
	53.				18500	65000	6500	EUR	2009
	54.				18500	65000	6500	EUR	2009
VI.	55.				25000	75450	7545	EUR	2011
rendű	56.				25000	75450	7545	EUR	2011
VII. r.	57.				18000	90000	9000	EUR	2010

[64] A II. rendű felperes a 29-31. számú termékeket és a VII. rendű felperes az 57. tételszámú terméket az alperesektől nem független kereskedőtől, míg a felperesek a többi terméket márkakereskedőkön keresztül szerezték be.

[65] A 8., 9. és 10-13. számú, 42., 43. és 49. számú termékek kivételével a beszerzések lízingügylet keretében valósultak meg.

[66] Az I. rendű felperes:

[67] Az 1-3. sorszámú termék darabonként 7.227.500.- forintos nettó vételár mellett került beszerzésre a Cég 1. lízingbeadó közbejöttével 2002. június 28-án adásvételi szerződés előfinanszírozással elnevezésű megállapodással, az alvázszámok és típusok feltüntetésével, a

pénzügyi lízingszerződésre utalással. 2006. június 20-án a szerződési kötelezettségek teljesítéséről a lízingbeadó nyilatkozatot adott ki. A 3. sorszámú termék kapcsán forgalmi engedélyt állítottak ki.

[68] A 4. sorszámú terméket 7.227.500.- és 1.990.000.- forintos nettó vételáron a 2002. június 26-án kelt pénzügyi lízingszerződés keretében szerezte be I. rendű felperes a Cég 1. lízingbeadó közbejöttével, az alvázszám feltüntetése mellett. 2006. június 20-án a szerződési kötelezettségek teljesítéséről a lízingbeadó nyilatkozatot adott ki.

[69] Az 5. sorszám alatti terméket a 2004. 12. 30 -án kelt pénzügyi lízingszerződéssel szerezte be az I. rendű felperes a Cég 1. lízingbeadó közbejöttével 9.235.330.- forint nettó vételár és az alvázszám feltüntetése mellett. A lízingbeadó ugyanekkor kötött adásvételi szerződést. 2009. szeptember 9-én a szerződési kötelezettségek teljesítéséről a lízingbeadó nyilatkozatot adott ki. Az 5. sorszámú termék kapcsán forgalmi engedélyt állítottak ki.

[70] A 6. sorszámú termékre a lízingbeadó 2004. december 30-án kötött adásvételi szerződést, az I. rendű felperes ugyanezen a napon szerezte be pénzügyi lízingszerződéssel 9.235.330.- forint nettó vételár mellett a Cég 1. lízingbeadó közbejöttével. 2009. szeptember 9-én a szerződési kötelezettségek teljesítéséről a lízingbeadó nyilatkozatot adott ki. A 6. sorszámú termék kapcsán forgalmi engedélyt állítottak ki.

[71] A 7. tételszámú terméket az I. rendű felperes a 2003. 12. 02-án kelt pénzügyi lízingszerződéssel szerezte be 15.758.500.- forint nettó vételár mellett a Cég 1. lízingbeadó közbejöttével, a lízingbeadó aznap kötött adásvételi szerződése után, valamint pénzügyi lízingszerződés és adásvételi szerződéshez kiegészítés jött létre a vételár és az alvázszám módosítására. 2008. február 27-én a szerződési kötelezettségek teljesítéséről a lízingbeadó nyilatkozatot adott ki ugyanezen alvázszámú termékre. A 7. sorszámú termék kapcsán forgalmi engedélyt állítottak ki.

[72] A II. rendű felperes:

[73] A 8. tételszámú terméket a II. rendű felperes a 2003. október 2-án kelt szállítási szerződéssel szerezte meg a Cég 2 szállítótól. Az ugyanezen terméktípust megjelölő számla 2003. október 10-i fizetési határidő megjelölésével 16.849.140.- forint nettó ellenértéket tüntetett fel.

[74] A 9. tételszámú terméket a 2006. 02. 15-i szállítási szerződéssel szerezte meg a II. rendű felperes ugyanezen szállítótól. A terméktípust megjelölő számla 2006. május 2-i fizetési határidő megjelölésével 9.861.317.- forint nettó ellenértéket tüntetett fel.

[75] A 10-13. tételszámú termékeket a 2006. december 1. napján kelt adásvételi szerződéssel szerezte meg a II. rendű felperes ugyanezen eladótól, termékenként 75000 EURO vételáron. A 10-12. tételszámú termékekre 2006. december 14-i, míg a 13. tételszámú termékre 2007. március 29-i keltezéssel került kiállításra számla, a szerződésben szereplő típusokra és az alvázszámok feltüntetése mellett.

[76] A 14., 16-17. sorszámú terméket a Cég 3 Zrt. közbejöttével pénzügyi lízingszerződéssel szerezte be a II. rendű felperes a 2008. június 6-i megállapodással, előbbi 69000 Euro, utóbbi kettőt 76500 EURO nettó áron termékenként. A számlán nettó 16.048.020.-, illetve kétszer 17.792.370.- forintot tüntettek fel, az alvázszámok egyezősége mellett. A 14., 16. és 17. termék kapcsán a pénzügyi lízingszerződés megszűnéséről a lízingbeadó 2014. október 8-án igazolást adott ki.

[77] A 15. sorszámú terméket a 2008. június 11-i egyedi lízingszerződéssel szerezte be a II. rendű felperes a Cég 3 Zrt. közbejöttével. Az alvázszámot feltüntető számlán ellenértékként nettó 10.528.823.- forint került megjelölésre. A lízingbeadó 2014. szeptember 9-én lízinglezáró nyilatkozat és engedélyt adott ki.

[78] A 18-21. tételszámú terméket a 2008. 07. 09-i egyedi lízingszerződéssel szerezte be a II. rendű felperes a Cég 3 Zrt-től, termékenként 19.200.000.-forintos ellenérték feltüntetésével. 2012. december 3-án lezáró nyilatkozatot adott ki a lízingbeadó, továbbá tulajdonjog forgalmi engedélybe történő bejegyeztetéshez engedélyt.

[79] A 22. tételszámú terméket a 2008. október 14-i egyedi lízingszerződéssel szerezte be a felperes 75800 EURO mellett a Cég 4 Zrt. finanszírozásával. A lízingbeadó 2012. január 25-én igazolta a teljesítést.

[80] A 23. tételszámú terméket a II. rendű felperes a 2008. október 14-i egyedi lízingszerződéssel szerezte be 75.800.-EURO mellett a Cég 4 Zrt-től. A lízingbeadó 2012. február 7-én igazolta a teljesítést.

[81] A 24. tételszámú terméket a 2008. október 14-i lízingszerződéssel szerezte be a II. rendű felperes a Cég 4 Zrt-től, 75.800 EURO mellett. A lízingbeadó 2012. január 25-én igazolta a fizetési kötelezettségek teljesítését.

[82] A 25. sorszámú terméket a 2008. december 8-i lízingszerződéssel szerezte be a II. rendű felperes, 80600 EURO mellett Cég 4 Zrt. közbejöttével. A 2011. június 1-i nyilatkozattal a lízingbeadó kijelentette a fizetési kötelezettségek teljesítését.

[83] A 26. tételszámú terméket a 2008. december 8-i lízingszerződéssel szerezte be a II. rendű felperes 80600 EURO mellett a Cég 4 Zrt. finanszírozásával. A lízingbeadó a 2011. június 1-i nyilatkozattal igazolta a teljesítést.

[84] A 27. terméket a 2008. december 8-i egyedi lízingszerződéssel szerezte be II. rendű felperes 80600 EURO mellett a Cég 4 Zrt-től. A lízingbeadó a 2011. június 1-i nyilatkozattal igazolta a teljesítést.

[85] A 28. sorszámú terméket a 2008. december 8-i egyedi lízingszerződéssel szerezte meg II. rendű felperes 80600 EURO mellett a Cég 4 Zrt-től. A lízingbeadó a 2011. június 1. napján kelt nyilatkozattal elismerte a teljesítést.

[86] A 29-31. sorszámú termékeket három, 2008. november 26-án kelt lízingszerződéssel szerezte be a II. rendű felperes darabonként 83000 EURO ellenértékért a Cég 5 Zrt. közbejöttével. A 2012. január 31-én kelt adásvételi szerződéssel a II. rendű felperes a tehergépjárművek tulajdonjogát megszerezte. A termékek esetében a Cég 9 Kft. volt az eladó.

[87] A III. rendű felperes:

[88] A 32. terméket a 2005. július 25-i keltezésű lízingszerződéssel szerezte be a II. rendű felperes a Cég 4 Rt. közbejöttével, 15.250.000.- ellenérték mellett. A III. rendű felperes nevére forgalmi engedély is kiállításra került.

[89] A 33. terméket a 2005. július 25-i egyedi lízingszerződéssel szerezte be a III. rendű felperes 15.250.000.- forint ellenérték mellett a Cég 4 Rt. közbejöttével, nevére forgalmi engedély is kiállításra került.

[90] A 34. terméket a 2006. 11. 02-i lízingszerződéssel szerezte be a III. rendű felperes 53.148 EURO és 2.556.000.-ellenértékért a Cég 6 Zrt. közbejöttével, nevére forgalmi engedélyt is kiállítottak.

[91] A 35. tételszám alatti terméket a 2007. október 10-i lízingszerződéssel szerezte be a III. rendű felperes 44.640 EURO és 2.400.000.- forint ellenértékért a Cég 6 Zrt. közbejöttével, a nevére forgalmi engedélyt is kiállítottak.

[92] A 36. tételszám alatti terméket a 2008. július 2-i lízingszerződéssel szerezte be a III. rendű felperes 69252 EUR és 3.636.000.- forint ellenértékért a Cég 6 Zrt. közbejöttével. A lízingbeadó 2013. december 12-én nyilatkozatot adott ki a teljesítésről.

[93] A 37. terméket a 2008. november 19-i lízingszerződéssel szerezte be a III. rendű felperes 104.520 EURO mellett, nevére forgalmi engedélyt is kiállítottak.

[94] A 38. tételszámú terméket a 2006. július 19-i lízingszerződéssel szerezte be a III. rendű felperes 50280 EUR és 2.148.000.- forint ellenértékért a Cég 6 Zrt. közbejöttével. A lízingbeadó a típust és alvázsámot feltüntető nyilatkozatot adott ki a teljesítésről 2012. február 7-én. A III. rendű felperes nevére forgalmi engedély került kiállításra.

[95] A 39. tételszámú terméket a 2007. április 2-i lízingszerződéssel szerezte be a III. rendű felperes 56880 EUR és 2.556.000.- forint ellenértékért a Cég 6 Zrt. közbejöttével. A lízingbeadó a típust és alvázsámot feltüntető nyilatkozatot adott ki a teljesítésről 2012. október 8-án. A III. rendű felperes nevére forgalmi engedély került kiállításra.

[96] A VI. rendű felperes:

[97] Az 55 -56. tételszámú termékeket a Cég 7 Zrt-től szerezte be a VI. rendű felperes a 2011. január 27-i lízingszerződéssel 150899 EURO összesített ellenérték mellett. A lízingszerződés megszűnéséről a lízingbeadó 2019. augusztus 9-én nyilatkozatot adott ki. A VI. rendű felperes nevére forgalmi engedélyt állítottak ki.

[98] A VII. rendű felperes:

[99] Az 57. számú terméket a VII. rendű felperes (korábban F Kft. néven) a 2010. november 9-i lízingszerződéssel szerezte be 90000 EURO ellenértékért a Cég 6 Zrt. közbejöttével, nevére forgalmi engedélyt is kiállítottak. A lízingbeadó 2014. december 23-i nyilatkozata szerint a F Kft. kötelezettségének eleget tett. Az eladó a M Kft. volt.

[100] A VIII. rendű felperes:

[101] Az 58. tételszám alatti terméket a 2001. március 7-i lízingszerződéssel szerezte be a VIII. rendű felperes a Cég 8 Rt-től 19.538.805.- forint ellenértékért, a kiállított számla a típust, az alvázsámot is feltüntette. A törzskönyvet 2006. februárjában kiadták a VIII. rendű felperesnek. Nevére forgalmi engedélyt is kiállítottak.

[102] A bíróság 10.G.20.050/2023/145. I. sorszámú végzésével az eljárást az V. rendű felperes keresete vonatkozásában – a felperes elállására tekintettel - megszüntette, a XIII-XV. rendű alperesekkel szemben az eljárást – közös kérelem miatt - megszüntette és megállapította, hogy IV. rendű felperes vonatkozásában az eljárás 2024. szeptember 9. napján félbeszakadt. A felperesek bejelentették, hogy a XIII-XV. rendű alperesek az általuk gyártott tehergépjárművekkel kapcsolatos követeléseket teljesítették.

Kereset, védekezés

[103] Megváltoztatott keresetükben felperesek az I-XII. rendű alpereseket egyetemlegesen kérték kötelezni az alábbiak szerint:

[104] Kereseti kérelmek: I. rendű felperes 6.512.916.- forint, a követelések összege és a kamatfizetési igény kezdő időpontja a következők szerint megjelölt: 1. tétel 722750 HUF, kamatfizetés kezdő időpontja 2006. 06. 21.2. tétel: 722750 HUF, 2006. 06. 21., 3. tétel: 722750 HUF, 2006. 06. 21., 4. tétel: 921750 HUF, 2006. 06. 21., 5. tétel: 923533 HUF, 2009. 09. 10., 6. tétel: 923533 HUF, 2009. 09. 10., 7. tétel: 1575850 HUF, 2008. 02. 28., II. rendű felperes 24 900 eurót, 29. tétel: 8300 EUR, 2013. 11. 27., 30. tétel: 8300 EUR, 2013. 11. 27., 31. tétel: 8300 EUR, 2013. 11. 27., III. rendű felperes 3.050.000.- forintot és 42245,3 eurót, 32. tétel: 1525000 HUF, 2010. 08. 26., 33. tétel: 1525000 HUF, 2010. 08. 26., 34. tétel: 6230 EUR, 2011. 11. 03., 35. tétel: 5336,9 EUR, 2012. 10. 11., 36. tétel: 7702,5 EUR, 2013. 07. 03., 37. tétel: 10452 EUR, 2013. 11. 20., 38. tétel: 5801,2 EUR, 2011. 05. 05., 39. tétel: 6722,7 EUR, 2012. 04. 03.,VI. rendű felperes 15090 eurót, 55. tétel: 7545 EUR, 2011. 03. 24., 56. tétel: 7545 EUR, 2011. 05. 21., VII. rendű felperes 9000 eurót, 57. tétel: 9000 EUR, 2014. 11. 09.,és a VIII. rendű felperes 1.953.880,5 forintot, 58. tétel: 1953881 HUF, 2005. 03. 06.

[105] A IV. rendű felperesre félbeszakadást előidézõ okot jelentettek be. Teljesítésre tekintettel az V. rendű felperes elállt a keresettõl, míg a felperesek és XIII-XV. rendű alperesek közösen kérték az eljárás részbeni megszüntetését.

[106] A felperesek az EUMSZ 101. és az EGT Megállapodás 53. cikkének megsértésére - versenyjogi jogsértésre – alapítottnan terjesztettek elõ kártérítési igényt, jogalapként az alperesekkel mint egyetemleges kötelezettekkel szemben a Tpv. 88/A. § (1) bekezdését és a Ptk. 339. § (1) bekezdését megjelölve. Arra hivatkoztak, hogy az Európai Bizottság 2016. július 19-én C (2016) 46/73. (AT 39824) dokumentumszámon versenyfelügyeleti eljárásban hozott határozatában megállapította, hogy az alperesek 1997. január 17. és 2011. január 18. között összehangolták a piacon alkalmazandó bruttó listaárakat (árkartell), egyeztettek az áremeléseket, ezáltal egységes és folyamatos kartelljogi jogsértést követve el. A vállalkozások egyezség keretében el is ismerték a jogsértést és bírósági jogorvoslattal nem éltek. A jogsértés által érintett termékek a 6 és 16 tonna közötti össztömegű tehergépjárművek (közepes tehergépjárművek), valamint a 16 tonnánál nehezebb össztömegű tehergépjárművek (nehéz tehergépjárművek) voltak (merev és vontató tehergépjármű egyaránt). A Bizottság megállapítása szerint a jogsértés kezdetétõl fogva kiterjedt az EGT teljes területére és a teljes idõszak alatt fennállt. A jogsértés az EGT-ben alkalmazott árazásra és bruttó áremelésekre vonatkozó megállapodásokból vagy összehangolt magatartásokból állt, amelyek az árakra, a bruttó árlistákra, a bruttó árak EGT területén belüli kiegyenlítésére és az Euro 36 szabványok által elõírt szennyezõanyag kibocsátás szabályozó technológia bevezetésével járó költségek áthárítására vonatkozott. A Bizottsági határozat példákat is felhoz a jogsértés mûködésére nézve, az euró bevezetése és az egész EGT-re vonatkozó árlisták alkalmazásának megkezdését követõ árlista egyeztetéseket, a németországi leányvállalatokon keresztül egyre aktívabbá és formalizáltabbá váló információ cserét és árlista egyeztetéseket. Mindezekbõl a felperesek következtései szerint a piacon nem a verseny alakította szabad versenyárak érvényesültek, hanem az egyeztetett magasabb kartellárak.

[107] A felperesek a magyar bíróság joghatóságát a 1215/2012/EU rendelet (Brüsszel Ia rendelet) 7. cikk 2. pontjára alapították, amely szerint valamely tagállamban székhellyel rendelkező személy más tagállamban is perelhetõ, így a „jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága elõtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet”. Álláspontjuk szerint Magyarországgal fennáll a kellõen szoros kapcsolat, amely az alperesek oldaláról az elõreláthatóságot, így a magyar bíróságok eljárási képességét megalapozza. Érveik alátámasztására a CDC Hydrogen Peroxide ítéletet is felhozták. Az EUB álláspontja szerint, ha a különbözõ tagállamokban székhellyel rendelkező alperesekkel szemben az EUMSZ 101. cikknek és az EGT-Megállapodás 53. cikkének a megállapított egységes és folyamatos, általuk több tagállamban, különbözõ idõpontokban és helyszíneken megvalósított megsértése miatt indítanak kártérítési keresetet, úgy minden egyes állítólagos károsult dönthet akként, hogy keresetét akár a saját székhelye szerinti bíróság elõtt indítja meg (C-352/13).

[108] Az alkalmazandó jog szempontjából a Róma II. rendelet 4. Cikk (1) és 6. Cikk (3) bekezdés a) pontjára hivatkoztak azzal, hogy a kár bekövetkezésének helye és az érintett piac is Magyarország, amibõl a magyar jog alkalmazása következik, 2009. január 11. napját követõen. Azt megelőzően az Nmjtvr. 32. §-a szerint szintén a magyar jog irányadó, mert az a kedvezõbb a felperesekre. Az Nmjtv. alkalmazhatóságát is felvetették. Az alkalmazandó joggal kapcsolatban kifejtették, hogy miután az EGT teljes térségét érintette a kartell jogsértés, a magyar jog a jogvitára alkalmazandó anyagi jog a Róma II. rendelet 6. Cikk (3) bekezdés a) pontja alapján, nem tulajdonítható olyan értelmezés a szövegnek, hogy csak az esetben volna irányadó ez a szabály, ha egyetlen konkrét piacot érintett volna, vagy érinthetett volna a jogsértés. Utaltak arra is, hogy a C-451/18 számú ítélet 35. pontja is kifejti, hogy a kár

bekövetkezése helyének a meghatározása összhangban van a Róma II. rendelet (7) preambulum bekezdésében szereplő koherenciára vonatkozó követelményekkel, mivel a rendelet 6. Cikk (3) bekezdésének a) pontja szerint a versenykorlátozó magatartással összefüggő kár megtérítése iránti keresetekre azon ország joga alkalmazandó, amelynek piaca érintett vagy érintve lehet. Továbbá utaltak a Róma II. rendelet 4. Cikk (1) bekezdésére is, a (21) preambulum bekezdésre a 6. Cikk 3. bekezdés a) pontjával kapcsolatban. Kifejtették, 10 %-os áreltérítési vélelemhez hasonló rendelkezést az alperesek által hivatkozott német jog, nevezetesen a német versenytörvény nem tartalmaz és az összecszerűség kapcsán a német perrendtartásról szóló törvény 287. §-ra utal vissza. Az előző 33. § (3) bekezdése szerint a kár mértékéről való döntés során a polgári perrendtartásról szóló törvény a 287. § -a alapján figyelembe vehető különösen a vállalkozás jogsértéssel elért előnye, ami a szabad belátást helyezi előtérbe.

[109] A Határozat magyar nyelvű összefoglalója az Európai Unió hivatalos lapjában 2017. április 6. napján jelent meg (2017/ C. 108/05.). Az elévüléssel összefüggésben kifejtették, hogy a magasabb áron történő megvásárlással a kár bekövetkezett, illetve amikor a kartell miatt magasabb lízing díjat fizettek meg, igényüket menthető okból nem tudták érvényesíteni az rPtk. 326. § (2) bekezdése alapján. A bírói gyakorlat szerint a nyugvás megszűnése szempontjából annak van jelentősége, hogy mikor kerül minden tekintetben a károsult követelése érvényesíthetőségének helyzetébe, mikor jutott teljeskörűen az érvényesítéshez szükséges információk birtokába, ha a károsult mind objektíve, mind szubjektíve, tehát minden tekintetben a követelése érvényesíthetőségének a helyzetébe kerül, akkor állapítható meg a nyugvás megszűnése. A jogellenes magatartás mibenléte, az ok-okozati összefüggés felismerése, a károkozó pontos személye, a jogsértés hatálya, az igény érvényesíthetősége, a megfelelő jogi eszközök és keretek szempontjai világossá kell, hogy váljanak. Ezért legkorábbi időpontként a Bizottsági Határozat és annak többnyelvű rövidített összefoglalójának közzétételi időpontja, azaz 2017. április 6. napja lehet a nyugvás megszűnésének időpontja, hiszen magyar nyelven hivatalos forrásból értesülhettek, megtudták mely entitásokkal szemben állapítottak meg jogsértést és mely időszakban vettek azok részt a kartellben. A 2017. április 6. napi közzétételi időpontot megjelöli a Bizottság honlapja, a többnyelvű, rövidített összefoglaló pedig szintén ezen a napon jelent meg az Európai Unió hivatalos lapjában. Kifejtették, hogy nem elvárható, hogy napi rendszerességgel a potenciális károsultak a Bizottság honlapját figyelemmel kövessék, különös tekintettel arra, hogy a közleményt magát 2016. júliusában tették közzé és nagyjából 9 hónappal később történt meg a közzététel. Tehát ilyen módon a nyugvás megszűnése legkorábbi időpontjaként inkább a 2017. április napi közzétételt közvetlen követő napokat lehetne tekinteni. Hivatkoztak arra, hogy maga a Határozat sem jelölte meg egyértelműen, hogy pontosan melyik kategóriába tartozó tehergépjárművek érintettek. A Határozat és a magyar nyelvű összefoglaló pusztán annyit tartalmaz, hogy a jogsértés által érintett termékek 6 és 16 tonna közötti tehergépjárművek, valamint 16 tonnánál nehezebb tehergépjárművek, a tömeg szerinti csoportosítás elvégezhető a hasznos tömeg, önsúly és megengedett legnagyobb össztömeg alapján. Ehhez a 2017. április 6-i időponthoz is az kellett volna, hogy napi rendszerességgel ellenőrizték a honlapot és a közzététel napján tisztázzák a Bizottsággal, hogy mit ért tömeg alatt. Utaltak arra is, hogy a fertőzött vérvérvényekkel kapcsolatos kártérítési perekben kialakult bírói gyakorlati elvek analóg módon alkalmazhatók. Továbbá az európai jogban, az EUB gyakorlatában megjelent elvek alkalmazása mellett, különösen a jogbiztonsági szempontok figyelembevételével a nyugvás megszűnésének kiterjesztőbb értelmezése indokolt. Hivatkoztak arra is, hogy a papír alapú kommunikáció esetén a beadványok átvételét a Bűsz. (14/2002. VIII.1. IM rendelet) 23. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróság részéről egy alkalmazott végzi, aki a (4) -(5) bekezdés szerint igazolja az átvétel dátumát, megfigyelve a Bűsz. 2 § 7. pontja szerinti érkeztetésnek. Elektronikus kommunikáció

vonatkozásában a BÜsz. 75/C. § (5) b) bekezdése rögzíti, hogy akkor kell benyújtottnak tekinteni a beadványt, ha az informatikai rendszer befogadás visszaigazolást küldött, a BÜsz. 2. § 7. pontja szerint az érkeztetés során elektronikus eljárásban a befogadás visszaigazolásban feltüntetett időpont az irányadó. A kommunikáció formájától függően az irányadó jogszabály egyértelműen meghatározza, hogy mikor tekinthető a beadvány beérkezettnek. A hivatkozott jogegységi határozat és a Pp. általános szabályai a papír alapú kommunikációra vonatkoznak és ott jut csak szerephez a bíróság személyzete, ami munkaidőhöz, ügyfélfogadási időhöz igazodik. Elektronikus kommunikáció esetén az informatikai rendszer a hét minden napján 24 órás elérhetőséget biztosít, a Pp. (146. § (6) bekezdés, 612. § és a 149. § (4) bekezdése) a beadványok hatályosulását csak a keresetindítást követően megtett perbeli cselekmények vonatkozásában szabályozza. A felperesek számára csak elektronikus úton volt lehetséges a keresetlevél benyújtása, a 2015. évi CCXXII. törvény 9. § (1) bekezdés a), b) pontja alapján, illetve jogi képviselő Pp. 72. § és 75. § értelmében kötelező igénybevételére tekintettel az E- ügyintézési törvény 9. § (1) bekezdés b) pontja alapján, így különbség nem tehető a felperesek kapcsán.

[110] Hivatkoztak a Tpv. 88/A. (1) és (2) bekezdései szerinti közvetlen bíróság előtti igényérvényesítésre, valamint arra, hogy az Európai Unió versenyjogi rendelkezésének megsértésén alapuló nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról szóló Európai Parlament és a Tanács 2014. november 26-i 2014/104/EU irányelve (továbbiakban irányelv) magyar jogba történő átültetési kötelezettségének eleget tett a jogalkotó akként, hogy az anyagi rendelkezések visszamenőleges hatállyal nem alkalmazandók, de bizonyos eljárásjogi rendelkezések a 2014. december 16-át követően benyújtott versenyjogi jogsértés miatt érvényesített kártérítési keresetek alapján indult perekben alkalmazandók. Hivatkoztak arra, hogy a Tpv. 2017. január 15. napi módosítását megelőzően hatályba lépett 88/C. §-a is irányadó, amelyet 2009. évi XIV. tv. 17. § (1) és (6) bekezdései alapján 2009. június 1. napját követően indított polgári perekben kell alkalmazni. A vélelemmel kapcsolatban hivatkoztak az uniós joggal konform, jogalkotó célja és akarata szerinti és az alkotmányos értelmezés szükségességére. 2017. január 15. napját követően tanúsított versenyjogi jogsértéssel okozott károkozó magatartás esetén az anyagi jogi rendelkezések alkalmazandók, visszamenőleges hatályú jogalkalmazás kizárásával, áreltérítési vélelmet pedig nem tartalmaz az irányelv. A vélelem nem az irányelv rendelkezésének átültetése folytán került be a magyar jogba. Utal a fenntartásra maga a miniszteri rendelet is. Az irányelv célja is a kártérítési keresetek hatékonyságának javítása, valamint irányadók a kartelltilalom teljes és hatékony érvényesülése elvének a szempontjai is, valamint az értelmezési doktrinára is utaltak. Nem lehet úgy értelmezni a vélelmet, hogy a Tpv. módosításának hatályba lépését követően igényt érvényesítő felpereseket meg kívánná fosztani egy lehetőségtől, az Alaptörvény 28. cikke alapján a jogértelmezés során kiemelt jelentőségű a jogalkotó akaratának a figyelembevétele. Valamint hivatkoztak az EUB C-352/09 számú határozatában foglaltakra is az uniós jogrend folytonosságával összefüggésben. A jogszabályváltozás esetén a jogalkotó kifejezett ellentétes szándéka hiányában biztosítani kell a jogrendszerek folytonosságát, továbbá a jogállamiság elvének legfontosabb összetevőiként a kiszámíthatóságra és a jogbiztonságra hivatkoztak, amelyek egyúttal a jogalkotással szemben támasztott szigorú követelmények is. Utaltak az Alaptörvény B cikk (1) bekezdésére és 28. cikkére, valamint arra, hogy visszaható hatállyal elvonni, illetve korlátozni nem lehet a törvényben rögzített jogot. A kártérítési jogviszony a 10 %-os vélelmen alapulóan már létrejött, amit a jogalkotó a jogállamiság, jogbiztonság és szerzett jogok védelmének elve alapján nem ronthat le. Indokolatlan különbségtétel is volna azonos helyzetben lévő személyek között, valamint az M cikk (2) bekezdésben foglaltak, a tisztességes verseny védelmét előíró alkotmányos parancsnak is ellentmondana a vélelem alkalmazhatatlansága.

[111] Utaltak arra, hogy a megállapodás fogalom gyűjtőfogalom, a megállapodásokat, az összehangolt magatartásokat, valamint a vállalkozások társulásainak döntését is lefedi a versenyjogi tilalom. A cél és hatás közötti megkülönböztetés nem releváns, a hatást illetően maga a vélelem is rendelkezik. A jogellenesség nem vitatható, a megállapodás az objektív tartalom alapján minősül versenykorlátozó célúnak, lényegében a hasonló megállapodások alapján szerzett tapasztalatokat is figyelembe véve kell abból kiindulni, hogy a megállapodásnak versenykorlátozó hatásai lesznek vagy vannak. A versenykorlátozó cél tehát valójában a tartalom miatt nagy bizonyossággal felmerülő versenykorlátozó hatás lehetőségéből fakad. Mindezekre tekintettel a közel 15 éven át tartó versenykorlátozó célú megállapodásnak piaci hatása is volt. Hivatkoztak a 58., 71. és 75. pontokra, ezek alapján megállapítható, hogy azt biztosították minimálisan az egyeztetések, hogy a megszerzett információkat figyelembe vehessék a belső tervezési eljárások során és a bruttó áremelések következő naptári évre való megtervezéséhez. A címzettek között összejátszás, egységes versenyellenes gazdasági célja egymás bruttó ármegállapítási gyakorlatának és bizonyos kibocsátási szabványok bevezetésének összehangolása volt annak érdekében, hogy kiiktassák az érintett címzettek piaci viselkedésével és végsősoron a vevők erre adott válaszaival kapcsolatos bizonytalanságot. Az EGT szerte érvényes bruttó listaárak kicserélésével a címzettek könnyebben megérthették egymás európai árstratégiáját, mintha csak a rendelkezésükre álló piaci értesülésekre támaszkodhattak volna. A megállapodás magában foglalja a megállapodást és/vagy összehangolt magatartást is a vonatkozó versenyjogi gyakorlat szerint. Együttesen megállapodásként tilalmazott széles értelmezés szerint a jogsértés, az megállapítható tekintet nélkül arra, hogy milyen formát ölt a jogsértés. Utaltak a C-8/08 számú ügyben kifejtett érvelésre, mely szerint a megállapodás, a vállalkozások társulásai által hozott döntés és az összehangolt magatartás fogalmi szubjektív szempontból az összejátszás azonos jellegű formáit jelenítik meg és csak intenzitásuk, valamint megjelenési formájuk vonatkozásában különböztethetők meg egymástól. Azért komplex a jogsértés, mert annak megvalósulása kimerítette mindkét magatartási formát az 50. bekezdés szerint. A kartelljogsértések magukban foglaltak megállapodásokat és/vagy összehangolt magatartásokat. Az árak közvetett meghatározása pedig a határozat 51., 46. és 47. pontja szerint megvalósult. Az információs kartellek közvetett áröngzésnek minősülnek, a Bananas ügyben hozott határozat érvelésére is figyelemmel.

[112] Kifejtették, hogy a vélelem kárvélelem, a kárösszeg meghatározásához bizonyítani kell a beszerzett áru mennyiségét és ezáltal a kár mérték is bizonyítást nyer. A beszerzésekkel lényegében a kár okozására és a jogi okozatosságra is kiterjed a vélelem. Az indokolás is az okozati összefüggés valószínűsítését teszi az igényérvényesítő kötelezettségével és elveszítené a vélelem az igényérvényesítés könnyítő rendeltetését, ha ahhoz az összefüggés szigorú értelemben vett bizonyításának a kötelezettsége társulna. Továbbá érvelésük szerint az indokolás és a vélelem kockázattelepítésére utal. Kifejtették, hogy a vélelem attól függetlenül alkalmazandó, hogy az értékesítési lánc mely pontjától kezdődően kell foglalkozni a továbbhárítással. A közvetlen szerzés a gyártótól, valamint a gyártó vállalkozás csoportjának tagjától való szerzés is, közvetett szerzés a független márkakereskedőtől való szerzés. Az azonos vállalkozáscsoporton belül a gyártó által kialakított bruttó listaárak alkalmazandók, nem piaci alkufolyamat eredménye. A független disztribútor vagy márkakereskedő beiktatása esetén pedig felmerül az alku lehetősége. Hivatkoztak arra, hogy az árnövekedés a vevőknél költségnövekedés formájában jelenik meg. A kár dogmatikai szempontból a károsultnál jelentkező kárösszeg, amivel mint vevő a versenyjogi jogsértés következtében többet fizetett a hipotetikus versenyárnál. A disztribútorok az árnövekedést továbbhárítják, az áreltérítés a kárösszegezésének a meghatározására alkalmas, a felperesek kárának alapja a beszerzések árainak összege. A bruttó áraknak pedig nyilvánvalóan volt hatása, hiszen nem más célból egyeztettek a jogsértők, a nettó árak pedig az egyik meghatározója a bruttó listaár, hiszen

egy kiinduló alapot képez minden esetben az egyedi megtárgyaltságtól függetlenül. Orientációs szereppel bírnak az összehangolt bruttó listaárak, egy magasabb árszintről indítják az alkufolyamatot, így a bruttó listaár a legfontosabb tényezővé válik az árazási szempontok között. Ez az alkufolyamat pont annyival indul magasabbról, amennyivel a bruttó listaár magasabb, mint az a hipotetikus bruttó listaár, amely kartell hiányában alakult volna. A felperesek kifejtették, hogy az árkartell lényege a gyártói árak növelése vagy csökkenésének megakadályozása, amely szükségszerűvé teszi az ár emelkedését és az áthárítását, a teljes gyártói ár növekedést szükséges az értékesítési lánc valamennyi szintjén érvényesíteni, ellenkező esetben az árkartell nem fenntartható. A hosszú ideig fennálló jogsértés egyértelműen arra utal, hogy sikeresen érvényesítették az áremelkedést, hiszen saját eredményességük terhére ennek hatásait a közvetítők nem vállalhatták volna át, klasszikus továbbértékesítési megállapodásokról lévén szó, tipikus a megnövekedett árak áthárítása. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy valamennyi jelentős gyártó részese volt a kartellnek, az áthárítás egyidejűleg könnyű is volt, mert senki részéről nem jelentkezett az áthárítással ellentétes piaci verseny. Minden egyes vertikális láncba beékelődött fél a hozzáadott értékének megfelelő árrésszel növelte az általa fizetett vételárat, majd a terméket értékesítette, tehát a fizetett vételár kiinduló pontja maga a mesterségesen magasán tartott listaár volt, a kartellmegállapodás tárgya. A versenykorlátozás hiányában a bázisárak, amelyeken a termékeiket kibocsátották az alperesek és forgalomba hozták, alacsonyabbak lettek volna és ezekre rakódtak volna a közvetítők árréstömegei. A kamionokkal kereskedők a termékeket változtatás nélkül értékesítik, klasszikus viszonteladói helyzetről van szó, azok nem épülnek be más termékbe, nem változnak meg, fix költségekkel dolgoznak a továbbértékesítéssel foglalkozók, amit az árrésből fedeznek. Minden kereskedőt orientálnak a gyártók ajánlott árakkal. A továbbhárítás egy jól berögződött struktúrában tudott tovább folyni és nagyobb átrendeződéshez sem vezettek az árakban bekövetkezett változások. Előadták, hogy a felpereseknek nehézséget jelentett volna a jogsértéssel nem érintett termékekre átállni, megbízhatóak voltak az alperesek termékei, kiegészítő szolgáltatásokkal, gyakorlatilag nem is fordulnak elő a mindennapokban más tehergépjárművek, mint az alperesek gyártmányai. Részletesen kifejtették a Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság álláspontját a konkrét perbeli jogsértés értékelésével és a jogalap fennállására vonatkozó következtetéseivel kapcsolatban.

[113] Továbbá kifejtették, hogy amennyiben az alperesek hivatkoznak a szolgáltatásaik árában a felperesek általi továbbhárításra, azt nekik kell bizonyítani. Ellentétesen érdekelt perbeli felek érdekében álló tényre bizonyítás vezetése nem is várható el tőlük. Utaltak arra, hogy az okozati összefüggés terén egy homogén forgalmazási lánc rajzolódik ki, amíg a kamionok a gyártótól a felperesekig eljutnak, ugyanaz a termék halad végig a gyártótól a kereskedőn át a fuvarozókig, ezen a különböző árképzési mechanizmusok már nem változtatnak. A tipikus, szerves és előrelátható eseménysor valójában az, hogy az áremelés is végiggyűrűzik ezen a láncon, az általános élettapasztalat szerint senki sem termel veszteséget. Egy üzletági törés történik a felperesnél, a felperesek esetében már nem áru vándorol, hanem szolgáltatás nyújtás történik. A szolgáltatás eszköze, egy tényezője az áru. Itt kétségessé válik már az áthárítás, itt teszik már különböző tényezők komplexszé a folyamatokat a továbbhárítás kapcsán, az okozatosság láncolatában a szálak szétesnek, megszűnik az áthárítás evidenciaként működni.

[114] Utaltak arra, hogy a Ptké. 54. § -a szerint az rPtk. rendelkezései irányadók, a károk deliktuális felelősségi alakzatot hoztak létre, amelyek alapján egyetemlegesen felelősek alperesek. Az anyavállalattal kapcsolatban a határozat megállapító részére hivatkoztak, illetve a jogsértés anyavállalatnak betudhatósága kapcsán kialakult közösségi versenyjogi gyakorlatra. Az anyavállalati felelősség eldöntése a bizottsági eljárás során megtörtént. Hivatkoztak arra, hogy a közös károkozás fennáll, ha a kár objektíve több személy közrehatásának az eredményeképpen következik be. A bizottsági minősítés alapján is

megállapítható, hogy valamiféle akarategység fennállt, egymásra tekintettel tanúsított jogsértő magatartást követtek el alperesek.

[115] A jogellenes magatartás tekintetében a Tpvt. 88/R. §-a alapján a magyar bíróság kötve van a Bizottsági határozathoz. Hivatkoztak arra, hogy a Tpvt. 11. §-ának sérelmét valósítja meg Magyarország Európai Unióhoz csatlakozását megelőzően az alperesek magatartása, amely az EUMSZ 101. Cikkével, illetve az EKSZ 81. Cikkével azonos, utalva azon Legfelsőbb Bírósági határozatra, amely indokolásában kitért a közösségi jogból való átvételre illetve arra, hogy a közösségi jogi szabály tartalmával azonosak ezen rendelkezések. Az értelmezés magyar nemzeti jog alapján a közösségi jog alapján történő értelmezéssé is válik, utalva arra is, hogy a folytatólagos jogsértő magatartás nyilvánvalóan megvalósult Magyarországon a csatlakozását megelőzően is. Ezen túlmenően a Társulási Megállapodás 62. cikke alapján is el kell fogadni a Határozatot, alperesek magatartásának minősítéséhez e szakasz alapján kell eljárni. A Határozattól eltérés az Európai Megállapodás sérelmét is jelentené. Magyarország vonatkozásában az árkartell a csatlakozás előtti időszakban is megvalósult, különös tekintettel arra, hogy a határozat megállapította, hogy a vizsgálat során az EGT 2004. és 2007. közötti bővítésére is tekintettel volt a Bizottság és a bíróság összegének megállapítása során mindig figyelembe vette az újonnan csatlakozott tagállamok területén realizált forgalmat. Az újonnan csatlakozott tagállamok külön kezelése azonban nem vezethető le a Határozatból az áregyeztetések vonatkozásában, ezekkel kapcsolatos megállapításnak egyszerűen hatáskör hiányában nem volt helye. Nem feltételezhető az, hogy a tagállammá válást követően volt érintett csak a magyar piac. A magyar piacon eltérő árazás nem volt feltételezhető a csatlakozás előtti időszakra, a csatlakozással egyidejűleg áremelkedés vagy árváltozás sem történt és a piac régóta egy nagyobb földrajzi piac, az egységes európai piac része volt. A kartell ezen a piacon egészen biztosan végiggyűrűzött és miután a legfelsőbb anyavállalatok állapotok meg a kartellben, központi árazás érvényesítése mellett saját árlisták alapján értékesíti a kamionokat az alperesi oldal. Ezért az alpereseknek kell bizonyítani, hogy önálló piac lett volna Magyarország is, hogy kifejezetten erre az országra nem vonatkozott volna a megállapodásuk, ilyen adatok nem merültek föl. Az alperesek a 2004-et megelőzően már berendezkedtek és jelen voltak a magyar piacon. A csatlakozás kisebb változást jelentett csak ebben. Szükséghelyzetekre hivatkoztak a tagság előtti időszak vonatkozásában. A bizonyítási szükséghelyzet kapcsán részletezték, hogy az információk olyan adatok, illetve iratok, amelyek nem nyilvánosak, hiszen magára a versenyjogsértésre csak a Bizottság munkájának eredményeként derült fény. Csak az alperesek rendelkeznek ezekkel, ezeket nem szerezhették meg a felperesek, ezért a magyarországi árak függetlenségére, vagy pedig egyébként a magyarországi érintettségre vonatkozó adatok, információ kiadását kérték.

[116] Az időszakot követő beszerzések tekintetében hivatkoztak egyrészt arra, hogy a szerződés megkötését megelőzi az árak meghatározása, valamint nagyon rövid idővel a jogsértés megszűnése után került meghatározásra ezen igények köre, életszerűtlen annak feltételezése, hogy már a kartellezéstől függetlenül kialakított, verseny diktálta árak érvényesültek volna.

[117] Előadták, hogy az áru fuvarozás területén gazdasági tevékenységet végző vállalkozások, a beszerzési ár megfizetését követően késedelmi kamatigénnyel is fellépnek, az 1. számú BK-PK állásfoglalásban foglaltak alapján kezdő időpontként egységes kamatfizetési időpontot határozva meg, a teljes lízingdíj megfizetéséhez közeli időpontokat megjelölve. Kifejtették, hogy a pénzügyi lízingszerződés keretében történő értékesítés nem eshet más megítélés alá, mint az adásvétel, hiszen a lízing csupán egy finanszírozási konstrukció. A lízing nem értékesítés utáni szolgáltatás, a szektorban szokásos beszerzési módnak minősül. A lízingszerződés esetén a tulajdonszerzés lehetősége bele van építve a

szerződésbe. A vételár is ellenőrizhető, a lízingdíjat arányosan növeli a vételár árnövekedése. A lízing esetében pedig a lízingbeadó számára a lízingelt eszköz vételára olyan inputköltség, amelynek a lízingszerződés futamideje alatt meg kellett térülnie. Magasabb inputköltségek esetén a teljes lízingkonstrukció nyilvánvalóan magasabb bázison indul, alakul ki és magasabb törlesztést kell fizetnie a lízingbevevőknek a kamion megemelkedett árával összhangban, azzal arányosan. A pénzügyi lízing konstrukcióban történő beszerzés közvetlenül történt a II. rendű felperes (LKT- 642-643-644.) és VII. rendű felperes (LTP-262) bizonyos beszerzéseit érintően, a többi felperes pedig magyarországi márkakereskedőtől szerezte be a lízingcégek finanszírozásának közbejöttével a tehergépjárműveket. Csatoltak forgalmi engedélyeket, szerződéseket, számlákat, befizetési igazolásokat és nyilatkozatokat. Indítványozták harmadik személy birtokában lévő okiratok bemutatását, disztribútorok beszerzéssel és értékesítéssel kapcsolatos irataik vonatkozásában. Kérték továbbá a GVH megkeresését is. Az alperesek által becsatolt magánszakértői véleményeket részletezően kifogásolták, az európai jogi bizonyításfelvételi szabályok, a szakértői és egyéb eljárásjogi előírások megsértésére és arra hivatkoztak, hogy tartalmilag is aggályosság áll fenn.

[118] Az alperesek a kereset elutasítását kérték. Az alperesek röviden itt, részletesebben az indokolás egyes részeinél kifejtett alábbi érveket adták elő: Az alperesek a joghatóság további vitatása mellett a felperesek kereseteinek elutasítását kérték. Az alperesek ellenkérelmükben vitatták a magyar bíróságok joghatóságát, a következők szerint összefoglalhatóan: az általános és különös joghatósága sem áll fenn a magyar fórumoknak: az általános joghatóság az alperesek székhelyéhez igazodik (amennyiben az tagállam területén van; Brüsszel Ia rendelet 4. cikk), a különös joghatósági okokat pedig az EUB gyakorlata szerint szűken kell értelmezni. A (15) preambulumbekzdés szerint a „joghatósági szabályoknak nagymértékben kiszámíthatóknak kell lenniük, és azt az elvet kell követniük, hogy a joghatóságot általában az alperes lakóhelye alapozza meg. A joghatóságnak ezen az alapon mindenkor megállapíthatónak kell lennie, kivéve egyes pontosan meghatározott eseteket, amelyekben a jogvita tárgya vagy a felek szerződéses szabadsága eltérő kapcsoló tényezőt kíván meg”. A Brüsszel Ia rendelet 7. cikk 2. pontban meghatározott hely, ahol a „káresemény bekövetkezett”, nem Magyarország. A károkozó magatartások (egyeztetések, találkozók, tárgyalások stb.) döntően országl következtek be, de más tagállamok érintettsége is megállapítható. A kár bekövetkezési helyébe a közvetett kár bekövetkezésének helye pedig nem érhető bele. A felperesek csak közvetett károsultnak tekinthetők. Az EUB gyakorlata alapján ugyanis az a hely, ahol a káresemény bekövetkezett, azt a helyet jelenti, ahol a kárt okozó – és jogellenes károkozás miatti vagy deliktualis felelősséget keletkeztető – esemény közvetlen károkozó hatást fejtett ki az esemény közvetlen károsultjának minősülő személyre. A felperesek nem követelhetnek kártérítést a kárt okozó személyekkel szemben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a felperesek saját vagyonsökkenése bekövetkezett, olyan kár miatt, melyről azt állítják, hogy az a kár más – a kárt okozó tevékenység által közvetlenül károsodott – személyek által elszenvedett károsodásnak a következménye. A „tisztán pénzügyi veszteség” bekövetkezésének helye joghatósági szempontból nem minősül a káresemény bekövetkezési helyének (Universal Music International Holding BV ítélet, C-12/15). Márpedig a felperesek által állított kár tisztán pénzügyi kár, amely a felperesek bankszámláján az állítólagos versenyjogi jogsértés miatti magasabb lízingdíjak fizetésével keletkezett. Nincs továbbá kellően szoros kapcsolat a jogvita tárgya és Magyarország között, így a magyar bíróság eljárása az alperesek számára nem volt előre látható. A rendelet (16) preambulumbekzdése kimondja, hogy „az alperes lakóhelyén vagy székhelyén kívül a bíróság és a per közötti szoros kapcsolaton alapuló vagylagos joghatósági okokat is meg kell állapítani az igazságszolgáltatás megbízható működésének előmozdítása érdekében. A szoros kapcsolat megléte jogbiztonságot nyújt és elkerüli azt, hogy az alperes ellen egy olyan tagállam bíróságán indíthassanak eljárást, amelyre észszerűen nem számíthatott.” Jelen

ügyben az alperesek számára nem volt észszerűen előre látható, hogy egy kártérítési pert a tehergépjárművek közvetett vevői saját székhelyük szerinti bíróságokon indítanak majd el. Az ügy sajátosságai miatt a CDC Hydrogen Peroxide ítélet nem alkalmazható, mert jelen ügyben a peres felek között közvetlen szerződéses kapcsolat nincs: a felperesek nem közvetlenül a Bizottsági Határozatban foglalt jogsértést elkövető vállalkozásoktól vásárolták a tehergépjárműveket, hanem magyarországi lízingcégektől lízingelték azokat, ráadásul a lízingcégek is rendszerint egy magyarországi kereskedőtől (nem az alperesektől) vásárolták a tehergépjárműveket. A CDC Hydrogen Peroxide ügy tényállásával szemben a károkozó magatartás helye jelen esetekben megállapítható, azok döntően ország1 történtek. Ellentétben a felperesek állításával, a CDC Hydrogen Peroxide ítéletből nem következik, hogy a felperesek a versenyjogsértéssel kapcsolatos ügyeknél feltétel nélkül a székhelyük szerint bíróság előtt indíthatnak eljárást.

[119] Kifejtették, hogy az alkalmazandó jog megállapítása érdekében össze kell hasonlítani a károkozó magatartás szerinti ország jogát a kár bekövetkeztének helye szerinti ország jogával, a német jog beszerzése érdekében megkeresés kiadása indokolt. Az alkalmazandó jog körében azt is kérték értékelni, hogy az érintett piac az egész EGT térség. Az érintett piac kapcsán kiterjesztő értelmezésnek nincs helye, közvetett következmények pedig nem érinthetik a piacot. Az alperesek védekezésükben megjelölték a németországi megállapodási helyet, másrészt arra is utaltak, hogy egyéb helyszínek is azonosíthatók, mint például Hely1 vagy Hely2, a határozat szerint, de a felperesek feladata az alkalmazandó jogokat megjelölni. A jogsértő magatartás kifejtésének helye az 51. és 56. pontokban érintett. Kifejtették, hogy az egységes és folyamatos jogsértések európai versenyjogi koncepciójának semmi jelentősége nincsen akkor, amikor a polgári jogi felelősség megállapíthatósága a kérdés, annak felelősségi feltételeit az egyes tagállamok nemzeti joga határozza meg. Az alkalmazandó jogot a kötelelem létrejöttének időpontja alapján kell meghatározni és a két anyagi jog szabályait absztrakt módon kell vizsgálni.

[120] Alperesek elévülési kifogása szerint az elévülés jogintézményének célja a hosszú ideig bizonytalanságban tartás megszüntetése, másrészt pedig az idő múlásával bizonyítási nehézségek is előadódhatnak. A nyugvás addig áll fenn, amíg olyan helyzet van, amelyben a jogosultnak rajta kívül álló objektív okok miatt még csak lehetősége sincs annak mérlegelésére, hogy igényt érvényesítsen-e vagy sem. A nyugvás megállapítására kivételesen és rendkívüli okokból van csak lehetőség. Valamint azon bírósági gyakorlatra is hivatkoztak, amely szerint az akadály megszűnése akkor állapítható meg, amikor tisztába kerül azzal a károsult, hogy kára nagy valószínűséggel milyen okokra vezethető vissza. A nyugvás vizsgálatánál a tudomásszerzés időpontja tekintetében a kellő gondosság tanúsítását elvárja a bírói gyakorlat az igényérvényesítéshez szükséges információk megszerzése körében. Utaltak arra, hogy 2011. január 18-án sajtóközleményben bejelentette a Bizottság, hogy helyszíni vizsgálatot tartott tehergépjárműgyártóknál. A 2014. november 20-i sajtóközlemény azt tartalmazta, hogy előzetes álláspont szerint a gyártók megsértették az EUMSZ 101. cikkét és a vállalkozások neveit is tartalmazta a sajtóközlemény. Ezt a magyar sajtó is figyelemmel követte. Nem lehet kiterjesztő értelmezést adni a rendelkezésnek, legkésőbb 2016. július 19-én a jogsértés ténye, a károkozók személye, a kárösszeg, a bizottsági határozat és a jogsértő magatartás részletei ismertek voltak már a károsultak számára. 2016. július 19-én pedig sajtóközleményben bejelentette a Bizottság, hogy megállapította a jelen perbeli versenyjogi jogsértést és a bírság kiszabásának a tényét. Az eljárás alá vont vállalkozások személye pedig nyilvános információ volt. Az ügy számára kattintva elérhetővé vált a konkrét tehergépjármű gyártók megnevezése. A konkrét cégek pedig az éves beszámoló nyilvánosságra hozatala alapján is leellenőrizhetők és beazonosíthatók. A tehergépjárművek tömegével kapcsolatos kérdés sem valós és lényeges kérdés volt, minimális tájékozódás alapján tisztázható. Továbbá a vélelemre alapítottság esetében egyszerűbb a felperesek helyzete. Más felperesek is a

sajtóközlemény alapján határozták meg az igényérvényesítésüket és az egyesületi figyelemfelhívás is kiterjedt arra, hogy elévülhetnek az igények 1 év alatt. A AA közleményei alapján is folyamatos volt az információkkal történő ellátás. Kifejtették, hogy bizottsági határozatra szükség nem volt a kártérítési per indításához. További lépéseket tehetek volna információ gyűjtés céljából, a bizottsági határozat nem bizalmas változatának 2017. április 7-i közzétételét követően sem tettek haladéktalanul intézkedést a kereset előterjesztésére. Önálló kereset bármikor benyújtható és bizonyos keresetrészek önállónak minősíthetőek. Álláspontjuk szerint téves a közzététel időpontjához kötni bármit, miközben jogszabályi határidő nincsen a közzétételre. A 2016. július 19-i sajtóközlemény is bizonyos figyelmeztetéseket tartalmazott és maga a AA többször adott tájékoztatást, figyelmeztetést a tagjai részére. Hivatkoztak arra, hogy menthető oknak objektív okok minősülhetnek és több felperes is tudott korábbi időpontban keresetet indítani. A károsultak bármikor megfelelő jogi szakértőtől felvilágosítást és segítséget kérhettek korábban is. Hivatkoztak az elévülés körében a jogalap megjelölésének késedelmére és az igényérvényesítési késedelemre a III. és VII. rendű alperesek vonatkozásában. Kifejtették, hogy a vélelem időbeli hatálya 2017. január 15-ig állt fenn.

[121] Kiemelték, hogy kizárólag bruttó árakra vonatkozó információcserére és nem eladási árak meghatározása érdekében versenykorlátozó megállapodás megkötésére tartalmaz megállapítást a Határozat. A versenykorlátozó hatásra, az árhatásra, a vevők által fizetett árak kapcsán nem tartalmazott rendelkezést. Utaltak arra, hogy az Európai Bizottság piaci hatást nem vizsgált az ügyben, mert cél szerinti jogsértést állapított meg. Felmerült az is, hogy EGT listaár nem a teljes időszakra volt alkalmazott minden alperesnél. Továbbá a kicserélt információk releváns jellegét tekintve tévedésben voltak.

[122] A vélelem nem alkalmas kár igazolására, helytelen az a feltételezés, hogy a gyártói árak közvetlen kapcsolatban állnának a végfelhasználók által fizetett végső árakkal. A megfizetést nem bizonyították kellőképpen és a továbbhárítást, okozati összefüggést sem a felperesek. Kifejtették, hogy arra nincs általános vélelem, hogy ha a downstream piacon a jogsértés ideje alatt áremelkedés van, akkor azt az alperesek magatartása okozta. Hivatkoztak arra, hogy a lízingszerződések esetében egyedi tárgyalás alapján alakulnak ki az árak.

[123] Álláspontjuk szerint önálló keresetnek tekintendő a Magyarország EU csatlakozását megelőző tranzakciókra a felperesek keresete, valamint azon tranzakciókra, amelyek a jogsértő magatartás időszakát követően valósultak meg. Nem bizonyították felperesek magyarországi hatást. Felmerült, hogy nem volt kihatással Magyarországra a cserélt információknak, különböző bruttó listaárak alkalmazása vagy azok időbeli korlátai miatt sem.

[124] Egyébként pedig csak a határozat rendelkező része és nem indokolása köti a bíróságot. Hivatkoztak arra, hogy az indokolásban szereplő tényállás helyességét nem ismerték el.

[125] Továbbá arra is hivatkoztak, hogy saját vevőikre továbbhárították az áremelkedést a felperesek, fuvarozási szolgáltatás nyújtás körében díjaikban. A felperesnek előnyük származott az állítólagos károkozó magatartással összefüggésben.

[126] Felmerült továbbá, hogy a mindenkor károsultnak fel kell tárnia azt is a bíróság előtt, hogy az általa végül jogsértően túlzottan talált áru termék beszerzésének idején tett-e különösen a professzionális gazdasági szereplőtől észszerűen elvárható lépéseket annak érdekében, hogy alternatív beszerzési forrásokat, versengő ajánlatokat vagy kedvezőbb pénzügyi megoldásokat kutasson föl a termék tekintetében. Magánszakértői véleményeket csatoltak az ár megdöntése tárgyában, kirendelt szakértő alkalmazására nem tettek indítványt.

A bíróság döntése és annak indokai

[127] A bíróság a 2021. május 07. napján kelt 10.G.20.070/2018/156. számú és a SZÍT Gf.III.30.046/2023/11-II. és Gf.III.30.149/2022/21. számú határozataival hatályon kívül helyezett közbenső ítélete után lefolytatott bizonyítási eljárást követően hozta meg a részítéletét azzal, hogy a 10.G.20.050/2023/145. II. sorszámú végzésével kiegészített 126. sorszámú végzésével a egyéb érdekelt1 Gfv.VI.30.210/2023 és a Gfv.VI.30.398/2023 számú alap- és utóbb újraindult eljárásaival érintett kereseti kérelem részek vonatkozásában elkülönítést rendelt el (ami a 38. tétel: 5801,2 EUR, 2011. 05. 05. és a 39. tétel: 6722,7 EUR, 2012. 04. 03. járművek vonatkozásában előterjesztett kereseti követelésekre vonatkozik), a egyéb érdekelt1 előtti eljárásokra tekintettel.

[128] Továbbá a bíróság a 10.G.20.050/2023/145. I. sorszámú végzésével megállapította, hogy IV. rendű felperes vonatkozásában az eljárás 2024. szeptember 9. napján félbeszakadt.

A részítélettel érintett felperesi keresetek alaposak.

Joghatóság

[129] A bíróság megállapította joghatóságát, a felperesek székhelyén történt perindítás megfelel a kár bekövetkezésének helye szerinti joghatósági oknak. A különös joghatósági szabály szerint „valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban... perelhető:... jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet (Brüsszel I. A R. 7. cikk 2. pont). Az EUB a CDC Hydrogen Peroxide ügyben (C-352/13 Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA kontra az Akzo Nobel NV és társai, ECLI:EU:C:2015:335) a vagylagosan választható kár bekövetkezési helyére főszabályként a károsultak székhelyében találta megállapíthatónak a kapcsolótényezőt a mesterséges árnövekedés okozta többletköltségben megnyilvánuló kárt illetően, egyfajta forum actorist teremtve ezáltal. Az AB „flyLAL-Lithuanian Airlines” ügyben a különös joghatósági szabályt értelmezte ismét és kifejtette (C-27/17 AB „flyLAL-Lithuanian Airlines kontra „Starptautiskā lidosta »Rīga«” VAS és társa ECLI:EU:C:2018:533), a kár bekövetkezése helyének a meghatározása összhangban kell legyen a Róma II. szerinti koherencia követelményekkel, mivel e rendelet 6. cikke (3) bekezdésének a) pontja szerint a versenykorlátozó magatartással összefüggő kár megtérítése iránti keresetekre azon ország joga alkalmazandó, amelynek piaca érintett vagy érintve lehet. Az érintett piacon elhelyezkedő károsult székelyként kellett tehát ezek alapján értelmezni a joghatósági okot. A Tibor-Trans ügyben (C-451/18 Kft. 1. kontra Kft. 2 ECLI:EU:C:2019:635) az érintett piac (az egész EGT piac, amelynek Magyarország részese) tagállamának és a hivatkozott kár állított bekövetkezési helyének egybeesése alapján az AB „flyLAL-Lithuanian Airlines” ügybelivel megegyező következtetésre jutott a szabály alkalmazását illetően az EUB. A több tagállamra kiterjedő kartellekkel kapcsolatos ügyekben így a káresemény bekövetkezésének helye alatt a károsultak saját tagállama is értendő. Ezen előzmények után az EUB 2021. július 15-én hozta meg az RH-nak az AB Volvo és társai alperesekkel szembeni ügyében döntését, melyben akként döntött, hogy szakosított bíróság hiányában a közelség, kiszámíthatóság és megfelelő igazságszolgáltatás megvalósításának szükségességét a vevő által fizetett többletköltségben manifesztálódó károk tekintetében a termék megszerzése helyének kár bekövetkezési helyként való meghatározása szolgálja. A több helyen megvalósított vásárlások esetére az EUB, a CDC Hydrogen Peroxide ügy végkövetkeztetésével való koherencia megteremtésének igényével az illetékességnek (és joghatóságnak is) a károsult vállalkozás székhelye szerinti bíróság számára való biztosítását tartotta fenn.

[130] A perben a változást nem lehet figyelembe venni. Az ügyben alkalmazható Pp.37. § b) pont szerinti pertársaságnál illetékességi kritérium külön nem előírt. Alperesek közös károkozó magatartása olyan keretjelleget viszonyként is felfogható, amelyből több egyedi

jogviszony, különböző károsultak igényei keletkeztek azonos minősítéssel, azonos – kartellhatású - időbeli keretben, a tényállás lényeges elemei ugyanazon versenyjogi jogsértés és ennek hatásaként a piaci áremelkedés. A megváltozott joggyakorlat nem minősülhet olyan új jogi alapnak, amely – adott esetben évekkal a perindítás joghatályainak beállta után - megnyitná a joghatósági (illetékességi) kifogás újbóli előterjesztésének és egyúttal a felperesi pertársaság felbontásának lehetőségét. A Pp. 240. (2) bekezdése szerint a joghatósági és a 240. § (1) bekezdés e) pontja szerinti illetékességi kifogás az írásbeli ellenkérelemben terjeszthető elő legkésőbb, utána az illetékesség hiánya figyelembe nem vehető, mivel ez esetben egyértelműen vagylagos és nem egy hivatalból figyelembe veendő kizárólagos szabályt kell alkalmazni. A kizárólagos joghatóság (illetékesség) szabályai taxatív esetekre vonatkoznak és azoktól eltérni nem lehet (Brüsszel I.AR. 24. cikk, 26. cikk (1) bekezdés és 25. cikk (4) bekezdés). A jogforrás taxatív esetei jogértelmezéssel nem bővíthetők.

[131] Az pedig az eljárásjogok közös alapja, hogy a joghatóság (és az illetékesség) rögzül a bíróság felhívásának időpontjában. A perpetuatio fori elvének nevezett szabály szerint ugyanis, ha már a joghatósággal rendelkező bírósághoz fordultak, akkor az abban az esetben is megtartja joghatóságát, ha a joghatóság megállapításának alapjául szolgáló kapcsolótényező a bírósági eljárás időtartama alatt megváltozik (Maciej Szpunar főtanácsnok indítványának 74. pontja a C-716/17. sz. ügyben). Ugyanilyen szellemben foglalt állást az EUB arról, hogy a kereset benyújtásának időpontjában fennálló lakóhely döntő jelentőségű a joghatóság meghatározása szempontjából (C-98/20 mBank S.A. kontra PA ECLI:EU:C:2020:672 32. és 36.). A CDC Hydrogen Peroxide ügyben is a keresetlevél benyújtásának időpontját tekintette irányadónak. (C-352/13 Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA kontra az Akzo Nobel NV és társai, ECLI:EU:C:2015:335 27. és 28. pont). A lex fori kifejezett rendelkezést is tartalmaz erre (Pp.30. § (1) bekezdése is úgy rendelkezik, hogy a bíróság illetékességének megállapításánál a keresetlevél beadásának időpontja irányadó.)

[132] Az EUB ítéleteinek hatályát illetően a megkereső bíróság konkrét ügyben kötve van az EUB ítéletéhez, az abban adott jogértelmezést köteles alkalmazni az EUMSZ 267. cikke alapján, de a határozatnak erga omnes hatálya nincs, más eljárásra nem feltétlenül hat ki (C-173/09 Georgi Ivanov Elchinov kontra Natsionalna zdravnoosiguritelna kasa ECLI:EU:C:2010:581 29. pont). Jóllehet azon értelmezés, amelyet az EUB valamely közösségi jogszabályra vonatkozóan kifejt, szükség esetén megmagyarázza és pontosítja e szabály jelentését és terjedelmét, amely szerint azt a hatálybalépésének időpontjától értelmezni és alkalmazni kell, illetőleg értelmezni és alkalmazni kellett volna, az ítélkezési gyakorlat tiszteletben tartása mellett eljárásjogi szabályok esetében figyelemmel kell lenni arra az analóg helyzetre is, hogy főszabály szerint valamely új jogszabály az azt tartalmazó jogi aktus hatálybalépésétől alkalmazandó és az nem vonatkozik a korábbi törvény hatálya alatt véglegesen megszerzett jogi helyzetekre (C-266/09 Stichting Natuur en Milieu és társai kontra College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden ECLI:EU:C:2010:779 32. pont).

[133] A perpetuatio fori alapján a joghatóság (és az illetékesség) rögzül és a bíróság a kapcsolótényező változása után is megtartja a joghatóságát, ami a jogi helyzet véglegessé válását jelenti. Mindez, és különösen a rögzülés után bekövetkezett kapcsolótényezőkből való változás irrelevanciája a perpetuatio fori-ra ugyanúgy vitathatatlanul a vezető nemzetközi és európai eljárásjogi jogtudomány konszenzusán is alapul, mint ahogy az is, hogy ugyanezen kapcsolótényezők tényleges változatlansága esetén nyilvánvalóan a rájuk vonatkozó jogértelmezési változások még kevésbé rendelkezhetnek utólagos relevanciával, tehát a perpetuatio fori-t utólag lerontó és ezzel a jogbiztonság Alaptörvény-beli követelményét is kiüresítő hatással (Mankowski in: Rauscher, Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht,

5. Aufl. 2021, Artikel 4 Brüssel Ia-VO Rn. 10: „Insoweit gilt der Grundsatz der perpetuatio fori. Der Kläger muss sich auf das verlassen dürfen, was er bei Klagerhebung kannte und wusste. Dies gebietet der Schutz gerechtfertigten Vertrauens. Spätere Ereignisse können dieses Vertrauen des Klägers nicht mehr zerstören. ... Dies gilt nicht nur für Art. 4 Brüssel Ia-VO, sondern gleichermaßen für alle anderen Gerichtsstände.”)

[134] Emellett az illetékesség utólagos jogértelmezéssel való megszüntetése és a keresetlevél benyújtása elévülést megszakító hatályának elvonása a tényleges érvényesülés európai jogi elvébe és a Pp. Preambulum (valamint nemzetközi dokumentumok) szerinti tisztességes eljárás követelményébe is ütközne. A belső szabályok nem tehetik a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézé a közösségi jogrend által biztosított jogok érvényesítését (C-295/04–C-298/04 Manfredi és társai kontra Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA ECLI:EU:C:2006:461 64. pont; C-724/17 Vantaan kaupunkiSkanska kontra Industrial Solutions és társai ECLI:EU:C:2019:204 27. pont C-557/12 Kone AG kontra ÖBB-Infrastruktur AG ECLI:EU:C:2014:1317 24. pont). Továbbá e szabályok nem sérthetik az EUMSZ 101. cikk hatékony alkalmazását (C-439/08 VEBIC kontra Minister van Economie EU:C:2010:739 57. pont; C-360/09 Pfleiderer AG kontra Bundeskartellamt ECLI:EU:C:2011:389 24. pont, C-536/11 Bundeswettbewerbsbehörde kontra Donau Chemie és társai ítélet, EU:C:2013:366, 27. pont, C-557/12 Kone AG kontra ÖBB-Infrastruktur AG ECLI:EU:C:2014:1317 26. és 32. pontok, C-435/18 Otis GmbH kontra Land Oberösterreich ECLI:EU:C:2019:1069 25. pont). Emellett az Alapjogi Charta 47. és az EJEE 6. és 13. cikke szerinti hatékony jogorvoslathoz és tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét is el kell kerülni (C-279/09 DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH kontra Bundesrepublik Deutschland ECLI:EU:C:2010:811 29-32., 35. pontok). Az uniós jog elsőbbségéből következően azokat a belső eljárási szabályokat pedig, amelyek az uniós normák teljes érvényesülését akadályozzák, félre kell tenni (C-106/77 Állami Adóhatóság kontra Simmenthal Részvénytársaság ECLI:EU:C:1978:49 22., C-188/10 és C-189/10 Aziz Melki és Sélim Abdeli ECLI:EU:C:2010:363 44.), tehát a Pp. 176. § (2) bekezdés c) pontja és 240. § (1) bekezdés a) pontja nem alkalmazható.

Alkalmazandó jog

[135] Az ügyben a magyar jogot kell alkalmazni. A vállalkozások egységes és folyamatos magatartással valósították meg a versenyjogsértést 1997 és 2011 között, az egyes cselekmények (megállapodások, összehangolt magatartások) elkövetési helye változatos, a Határozat nem bizalmas változata szerint is több helyhez kapcsolhatók megbeszélések, többször fordulnak elő németországi kapcsolatfelvételek. Az egységes és folyamatos jogsértés versenyjogi fogalom, ami a polgári jogi károkozó magatartás mibenlétének értékeléséhez is hozzáadhat egy szempontot. A kártérítési perben az is releváns, hogy az átfogó terv az egyik legfontosabb kritérium, az érintett piac meghatározásán túl az egyes magatartások helye és ideje másodlagos, azok a kidolgozott feltételek megvalósulása mellett összefoglaló értékelés alá esnek. Miután az alperesek a Határozatot nem támadták meg, már nem vitatható a minősítés a polgári perben. A fentiek figyelembevételével tehát folyamatosan, 14 éven keresztül tanúsított károkozó magatartásként is minősíthető az alperesek cselekménye, de szakaszokra is bontható, a kollíziós szabályok időbeli hatályára figyelemmel (Nmjtvr. és Róma II Rendelet).

[136] A 6. cikk (3) bekezdése a versenykorlátozásból eredő jogellenes károkozásokra határoz meg egy általános kapcsolóelvet az a) pontban, és egy kiegészítő, alternatív kapcsolóelvet a több országot és több felet érintő jogviszonyokra a b) pontban. Az alkalmazandó jog kijelölését illetően a 6. cikk (3) bekezdés a) pontja annak az országnak a jogát rendeli, amelynek a piaca érintett vagy érintve lehet (the effects-based approach, Auswirkungsprinzip). Ez a szabály alkalmazandó minősített érintettség hiányában vagy

azokban az esetekben, amikor a károsult a Brüsszel II a Rendelet 7. cikk (2) bekezdés szerint a kárbekezdés helyén terjeszt elő keresetet (David Ashton: Competition damages actions in the EU and the UK, Elgar Competition Law and Practice, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2024 91.). A verseny és a piacra jutás védelme érdekében az érintett piac elve bármelyik olyan országra utalást jelenti, amelyet a versenykorlátozó magatartás érintett. A kapcsolónorma a ténylegesen és a potenciálisan érintett állam jogát is alkalmazni rendeli. Ez összefüggésben áll a kartelljogi hatáselvvvel, mely szerint a versenyjog alkalmazását megalapozza a versenykorlátozások adott piacra történő potenciális kihatása is. Európában a nemzetközi kartelljog koherens rendszere jött létre a hatáselven alapulóan, azonban ez itt különböző államok jogának parttalan alkalmazásához is vezethet (Steffen Pabst: Kapitel II Unerlaubte Handlungen in Thomas Rauscher: Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht, Verlag Dr. Otto Schmidt KG, Köln, 2023 749.). Ez a kapcsolóelv lényegében a 4. cikk (1) bekezdés szerinti főszabály további értelmezését adja, a preambulum (21) bekezdése szerint ugyanis a 6. cikkben foglalt különös szabály nem képez kivételt a 4. cikk (1) bekezdésében foglalt általános szabály alól, hanem egyértelművé teszi azt.

[137] Az EUB kifejtette, hogy a kár, ami a mesterségesen megemelt árak miatt kifizetett többletköltségekből ered, a jogsértés közvetlen következménye, tehát közvetlen kárnak minősül. Továbbá, ha a versenyellenes magatartással érintett piac abban a tagállamban található, amelynek területén a hivatkozott kár állítólag bekövetkezett, akkor úgy kell tekinteni, hogy a kár bekövetkezésének helye ebben a tagállamban található (C-451/18 Kft. 1. kontra Kft. 2 ECLI:EU:C:2019:635). Az érintett piacot pedig az általánosság szintjén a torzított piaci árak alkalmazásának helyével azonosította.

[138] A piaci megközelítés erősítése jegyében később arra az álláspontra helyezkedett, hogy a közelség, a kiszámíthatóság és megfelelő igazságszolgáltatás megvalósításának szükségességét a vevő által fizetett többletköltségben manifesztálódó károk tekintetében a termék megszerzése helyének kár bekövetkezési helyként való meghatározása szolgálja, amennyiben egyetlen bíróság illetékességi területén került sor a termékek megvásárlására (C-30/20 RH kontra AB Volvo és társai ECLI:EU:C:2021:604 38. pont). A több helyen megvalósított vásárlások esetére az EUB, a CDC Hydrogen Peroxide ügy végkövetkeztetésével való koherencia megteremtésének igényével az illetékességnek (és joghatóságnak is) a károsult vállalkozás székhelye szerinti bíróság számára való biztosítását tartotta fenn.

[139] Ugyanezen mozaikszemléletből eredő problémák adódhatnak az alkalmazandó jogot illetően is, különösen, ha nehezen lokalizálhatók a hatások és a károk, például egy szupranacionális érintett piaci helyzet mellett. Mindenesetre szükséges bizonyos kapcsolat a kár és az alkalmazandó jog államának területe között, ami a legutóbbi esetjogról következően főszabályként a termék megszerzésének helyében tud létrejönni. Ebből következően a külföldi székhelyű alperesekkel szembeni keresetindításkor a magyar székhellyel rendelkező felperesek magyar (érintett) piacon történt vásárlásai alapján, azaz magyar joghatóság alá eső káraik tekintetében magyar bíróság előtt a Róma II Rendelet szerint a magyar jog az alkalmazandó jog, az érintett piac érintettségi szintjének külön vizsgálata nélkül.

[140] A Róma II. Rendelet alkalmazásától tehát a perbeli károkozó magatartás esetében nem lehet eltekinteni, ami vagy az egész magatartásra irányadó az egységességi felfogás mellett akkor, ha úgy tekintjük, hogy 2009. január 11-én folyamatos volt a károkozó esemény bekövetkezése. Vagy a rendelet a magatartásnak az időbeli hatály alá eső részselekményeire (2009. január 11-én vagy azt követően bekövetkezett károkozó eseményekre) határozza meg a kollíziós szabályokat.

[141] Az Nmjtvr. – akkor hatályos – 32. § (1) bekezdése szerint: „A szerződésen kívül okozott kárért fennálló felelősségre a károkozó tevékenység vagy mulasztás helyén és idején

irányadó jogot kell alkalmazni.” Az Nmjtvr. 32. § (2) bekezdése szerint, ha a károsultra kedvezőbb, akkor a kár bekövetkezési helye államának jogát kell alkalmazni. Így tehát, ha a károkozó cselekmény kifejtésének helye nem azonos a kár bekövetkezési helyének országával, a bíróság elvileg tartalmi összehasonlításra kényszerül, hogy állást foglalhasson a kitérítő klauzula alkalmazhatóságáról. A kartellperekre vetítve látható, hogy a *lex loci delicti commissi*, azaz a károkozó magatartás helyén irányadó jog a kartellmegállapodás megkötésének helye szerinti jog, amely a rendelkezésre álló adatok szerint a német jog felhívását jelentheti, de a Határozat nem bizalmas szövege szerint más földrajzi helyek is azonosíthatók elkövetési helyként. Sőt, ahogyan az az egységes és folyamatos jogsértő magatartás mibenlétének elemzésénél kiderült, gyakorlatilag bárhol sor kerülhetett jogsértő megállapodásra vagy összehangolt magatartásra, akár Magyarországon is. Az EUB – ugyan a joghatóságot vizsgálva – rögzítette, hogy nem megfelelő kapcsolótényező a kartell létrejöttének helyeként meghatározható kárt okozó esemény helye, ha nem lehet meghatározni egyetlen olyan helyet, ahol a szóban forgó kartell létrejött, mivel ez a kartell az Unióban különböző helyszíneken lezajlott különféle találkozókra és megbeszélésekre megkötött számos kartellmegállapodásból állt (C-352/13 *Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA kontra az Akzo Nobel NV és társai*, ECLI:EU:C:2015:335 44-45.). Ezt az alkalmazandó jogra értelmezve, nehezen vonható le olyan következtetés, hogy biztosan megállapítható a károkozó magatartás helye szerinti alkalmazandó jog.

[142] A kár bekövetkezésének helye ehhez képest egészen biztosan Magyarország a magyarországi felperesek magyarországi beszerzései tekintetében. A joghatóság tekintetében az EUB értelmezése szerint a kár bekövetkezésének helye az a hely, ahol az állítólagos kár ténylegesen megvalósul. A mesterségesen megnövelt ár miatt fizetett többletköltség képezte kárt illetően ez a hely csak a külön-külön vizsgált, állítólagosan károsult egyes felek vonatkozásában határozható meg, és az – főszabály szerint – ezek székhelyén található. Utóbb már a koherenciára is figyelemmel, ez a piaci megközelítés erősítése jegyében a termék megszerzésének helye főszabályként (C-352/13 *Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxide SA kontra az Akzo Nobel NV és társai*, ECLI:EU:C:2015:335 44-45.52., C-451/18 Kft. 1. kontra Kft. 2 ECLI:EU:C:2019:635 35, C-27/17 AB „flyLAL-Lithuanian Airlines kontra „Starptautiskā lidosta »Rīga«” VAS és társa ECLI:EU:C:2018:533 41., C-30/20 RH kontra AB Volvo és társai ECLI:EU:C:2021:604 38. pont). Így a magyar jog ezen az alapon sem vitatható, a Róma II Rendelet időbeli hatályát megelőző cselekményekre.

[143] Következésképp, a magyar jog alkalmazásához minden úton eljuthatunk, csupán a kedvezőbb jogi összehasonlítás marad ki, feltéve persze, hogy annak egyik lábaként a károkozó magatartás helye egyáltalán megállapítható. További szempontként adódhat az is, hogy az alkalmazandó jogok tagállami jogok az érintett piacra (EGT) és a megállapodások helyeire tekintettel, és a státútum, az anyagi jog körében egyrészt autonóm vagy egységesülő uniós fogalmakat kell alkalmazni, másrészt a tagállami (anyagi jogi) feltételek ugyanúgy mérettetnek meg a hatékony bírói jogvédelem, az egyenértékűség és tényleges érvényesülés elvein keresztül, a versenyjogi szabályok teljes körű és hatékony alkalmazásának elősegítése mellett. Emiatt alapvető – összehasonlítási igényt felvető - eltérések jó eséllyel nem feltételezhetők az egyes tagállami jogok között. Ugyanakkor a károsultak javára a károkozó magatartás helye szerinti alkalmazandó jognál kedvezőbb jelleget erőteljesen megtámogató szabályként a magyar jog szerinti áreltérítési vélelem és az ebből fakadó károsultat kedvezményező bizonyítási helyzet kétségtelenül fennáll. Adódik a kérdés, hogy a kedvezőbb jogi kitérítő klauzula összehasonlítás nélküli felhívhatósága nem lehetséges-e és nem célszerű-e az egységes státútum, valamint a klauzula által biztosítani kívánt károsultat kedvezményező és rugalmasabb jogalkalmazás érdekében. Különösen arra tekintettel lehet erre a következtetésre jutni, hogy valódi státútumváltás a rendelet hatálybalépésével sem történt, hiszen a kollíziós normák által korábban alkalmazni rendelt jog

(kárbekövetkezés vagy károkozás helye szerinti jog) kijelölése nem azért változott (érintett piac szerinti és a kárbekövetkezés helyével azonosként meghatározható jog), ha ilyen változásról egyáltalán beszélhetünk, mert a kapcsolat szempontjából mérvadó tényezők változtak volna. A minősítést meghatározó versenyjogi jogsértés nem változott, elkövetési helyei és piaci hatásai az EU területére kiterjedtek és részcselekményei a versenyjog szabályai szerint az időbeli folyamatosság alapján is egységbe foglaltak. Az egységesség megtámogatásához a jogalapot érintően – a magánjogi jogérvényesítés feltételül szolgáló kartelljogi jogsértés tekintetében legalábbis – meggyőző az az itt is figyelembe vehető álláspont, mely az uniós jogi kartelltilalom alkalmazását is elképzelhetőnek tartja akkor, ha olyan kartellról van szó, amely folyamatos jogsértés formájában, és mind az adott állam Európai Unióhoz való csatlakozását megelőzően, mind azt követően működött, amennyiben a kartell esetleges versenyellenes hatásai a kérdéses csatlakozási időponttól számított időszakban is szankcionálandók (Kokott főtanácsnok indítványa a C-435/18 Otis GmbH kontra Land Oberösterreich, ECLI:EU:C:2019:1069 ügyben 27.). Végezetül pedig érdemes tekintetbe venni az Amszterdami Kerületi Bíróság fentihez hasonló megoldását is, amely egységesen a holland jog mellett foglalt állást. A Róma II Rendelet időbeli hatályát megelőző cselekményrészekre a belső kollíziós jog értelmezésekor arra jutott, hogy a hagyományos kollíziós jog gyakran azt a választ adja a bírónak, akihez ilyen tömeges igényeket terjesztenek elő, hogy számos jogrendszert kell alkalmaznia, ami lényegében megsérti a kollíziós jog célját, amely egykor egy alkalmazandó jogrendszer kijelölésére irányult. Ezért a hatékonyság elvét figyelembe véve a követelésekre alkalmazandó jogot úgy kell meghatározni álláspontja szerint, hogy az megfeleljen a Róma II Rendelet 6. cikk (3) b) pontjának (lex fori), a többi cselekményre alkalmazandó Róma II Rendelet 6. cikk (3) a) pont mellett (hatásvlv), az egységesség érdekében (Rechtbank Amsterdam, Vonnis van 27 juli 2022, ECLI:NL:RBAMS:2022:4466, C/13/639718 / HA ZA 17-1255 e.a. elemzésére: <https://carteldamageclaims.com/2022/11/04/trucks-cartel-district-court-of-amsterdam-confirms-the-possibility-for-entities-to-bundle-multiple-damage-claims-in-one-action-and-applies-uniformly-dutch-law-to-those-claims/>).

Elévülés

[144] A felperesek a nyugvás megszűnése után határidőben érvényesítették igényeiket. Az EUB a C-267/20. számú ügyben hozott ítéletében arra a kérdésre kereste a választ, hogy hogyan értelmezhetők a versenyjogi jogsértésen alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó 2014. november 26-i 2014/104/EU irányelv (továbbiakban irányelv) egyes rendelkezései az EUMSZ 101. cikkel ellentétes megállapodások által okozott károk megtérítése iránti perekben (C-267/20 Kft. 3 és a Kft. 2 kontra RM ECLI:EU:C:2022:494). Összegzése szerint az elévülési idő azáltal, hogy az igény elenyészését eredményezi, az anyagi joghoz kapcsolódik. A további differenciálás érdekében a 10. cikk időbeli hatályának meghatározásához és a visszaható hatály tilalmi körének megvonásához azt is vizsgálta, hogy a tényállás az említett irányelv átültetési határidejének lejárta előtt megvalósult-e, vagy e határidő lejártát követően is kifejtette-e hatásait. E tekintetben eredeti módon – és a konkrét anyagi jogi jogintézmény lényegét megragadva - azt tekintette relevánsnak, hogy az irányelv átültetési határidejének lejártakor, vagyis 2016. december 27-én letelt-e már az alapügyben szereplő helyzetre alkalmazandó elévülési idő. A tényállásra alkalmazandó elévülési idő elteltéről történő állásfoglaláshoz további lépcsőben az elévülési idő kezdő időpontjának meghatározásához - korábbi uniós szabályozás hiányában - a tagállamok jogrendjét és az értelmezéshez a saját kimunkált elveit, különösen a tényleges érvényesülés elvét hívta segítségül. Emellett érvelésében felfedezhető a hatékony bírói jogvédelem elvére és az értelmezési kötelezettségre (közvetett hatály) utalás is. Kifejtette, hogy a nemzeti rendelkezést – horizontális jogvitában is - a nemzeti bíróság feladata a lehetséges mértékben az uniós jog és különösen az EUMSZ 101. cikk szövegének és céljának fényében értelmezni a contra

legem értelmezés elkerülése mellett. Megállapította, hogy észszerűen nem tekinthető úgy, hogy a felperes 2016. július 19-én tudomást szerzett a keresetindításhoz elengedhetetlen információkról, amelyek birtokába így csak az összefoglaló Európai Unió Hivatalos Lapjában való közzétételekor, vagyis 2017. április 6-án jutott. Következésképpen az EUB érvelése szerint a tényleges érvényesülés elve mellett az EUMSZ 101. cikk teljes érvényesülése is megköveteli, hogy az elévülési idő csak a hivatalos közzététel napján kezdődjön. Az időbeli hatály alá tartozás után a közvetlen és közvetett hatálybeli legfőbb kritériumokat tekintetbe véve abból indult ki az EUB, hogy az át nem ültetett vagy helytelenül átültetett irányelv valamely rendelkezése felhívhatóságának a horizontális viszonyokra való kiterjesztése nem elfogadható, mert az egyenértékű lenne a magánszemélyeket terhelő kötelezettségek azonnali hatállyal való elrendelhetőségének uniós hatásköri elismerésével. A közvetett hatály korlátaiban pedig, amely alapján a nemzeti bíróság köteles adott esetben az át nem ültetett irányelv átültetési határidejének lejártától kezdve úgy értelmezni a nemzeti jogot, hogy a szóban forgó helyzetet azonnal összeegyeztethetővé tegye ezen irányelv rendelkezéseivel, a contra legem értelmezés elkerülésének kívánalmát húzta alá. Az EUB az irányelv elévülést szabályozó 10. cikkét az időbeli hatályt korlátozó 22. cikk (1) bekezdése szerinti anyagi jogi rendelkezésnek minősítette ugyan, de a visszaható hatály fogalmának rugalmas értelmezésével az irányelv elévülési szabályainak időbeli hatálya alá tartozóként értelmezte azokat az irányelv hatálybalépése előtt már befejeződött versenyjogi jogsértésen alapuló kártérítési kereseteket is, amelyeket a nemzeti jogba átültető rendelkezések hatálybalépését követően indítottak, azzal a feltétellel, ha a korábbi (tagállami) szabályok alapján alkalmazandó elévülési idő még nem telt el a relevánsnak tekintett - irányelv átültetésére nyitva álló - határidő lejártáig, azaz 2016. december 27. előtt. Ilyenformán nem jár az irányelv a korábbi jog alapján már elévült igényeket felélesztő hatással, időbeli hatálya csak a még el nem enyészett igényekre terjed ki úgy, hogy közben a jogbiztonsági-előreláthatósági követelmény sem sérül. A visszaható hatály tilalma szempontjából releváns ténybeli helyzetként nem a felelősség feltételeit megalapozó tényállás megvalósulását értékelte, hanem az elévülés mint anyagi jogi jogintézmény jellegadó ismérveit, az időbeli vetületet jobban megragadó módon az implementálási határidő időpillanatában a joghatások fennállását és a korábbi jog alapján az érvényesíthetőség elenyészésének hiányát helyezte fókuszba.

[145] Akkor kell tehát alkalmazni az irányelvet, az elévülés anyagi jogi szabálya tekintetében, ha az adott jogsértő tényállás az irányelv átültetési határidejének lejártát követően is kifejtette hatásait. A megválaszolandó kérdés így az, hogy 2016. december 27-én letelt-e az alapügyben szereplő helyzetre alkalmazandó elévülési idő a nemzeti jog alapján. Az rPtk.326. § (1) bekezdése szerint az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé vált. A 360. § (1) bekezdése szerint a kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes. A 326. § (2) bekezdés szerint, ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az akadály megszűnésétől számított egy éven belül - egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetében pedig három hónapon belül - a követelés akkor is érvényesíthető, ha az elévülési idő már eltelt, vagy abból egy évnél, illetőleg három hónapnál kevesebb van hátra. Az elévülési idő a károsodás (a károsult szerződés kötése) bekövetkeztekor veszi kezdetét úgy, hogy a károsodást a károsultak nem észlelik, az esetleges áremelkedés piaci vagy kartellárból eredő oka nem tudható, a jogsértésről, annak mibenlétéről, a kárról, a jogsértőkről és egyáltalán a kártérítés követelésére vonatkozó jogukról semmiféle tudomással nem bírnak, a versenyjogsértő magatartások titkos természetéből is adódóan. A magyar jog szerint - szemben a spanyollal és az irányelvvel is - az elévülési idő azt megelőzően elkezdődik, hogy a károsult tudomást szerzett volna az elszenvedett kárról, de az elévülési idő nyugodhat. A hazai szabályozás szerint a tudomásszerzés nem az elévülési időt megindító esemény, hanem a joggyakorlat szerinti

nyugvásmegszüntető ok. A magyar szabályozás szerint a nyugvás okától vagy beállta idejétől, fennállása időtartamától függetlenül az akadály megszűnésétől biztosított időtartam fix (rövid, egy éves határidő). A nyugvás értelmezése az ítélet alapjául szolgáló ügyben, másfajta szabályozás okán, nem merült fel (látszik ez Athanasios Rantos főtanácsnok indítványának 102. pontja szerinti összefoglalása alapján is), ott a vizsgálódás megállt az elévülési idő megkezdésénél. A magyar jog alapján azonban bizonyosan kijelenthetjük, hogy a releváns időpontra (2016. december 27.) a konkrét bizottsági határozaton alapuló igények érvényesíthetősége nem szűnt meg, mert az akadálymegszűnési okként értelmezhető tudomásszerzés, a tényleges érvényesülés elvével összhangban csak később, 2017. április 6-ától állapítható meg, a tényállás a releváns időpontban és utána is még kétségekívül joghatásokkal bírt. Tekintettel arra, hogy a keresetlevél benyújtásának időpontja is értékelendő, lényeges, hogy Magyarországon az irányelvet implementáló – és Tpv-t módosító - 2016. évi CLXI. törvény elévülést szabályozó rendelkezései a 2016. december 15-i kihirdetést követően, 2017. január 15. napján léptek hatályba. A Tpv. 95/E. § (4) bekezdése szerint a Módtv3.-mal megállapított - elévülési szabályokat tartalmazó - 88/T. §-t a Módtv3. hatálybalépését követően tanúsított versenyjogi jogsértéssel okozott károkozó magatartás esetén kell alkalmazni. A rendelkezés alapján – mivel az a korábbi és még joghatással bíró tényállásokat kizárta az időbeli hatály alól - a helytelen implementálás a magyar jog szerint is megállapítható (Az irodalom és a gyakorlat is azonos megítélés alá esőként értékeli az át nem ültetett vagy helytelenül átültetett irányelvet (a provision of a directive that has not been transposed or has been incorrectly transposed, C-267/20 Kft. 3 és a Kft. 2 kontra RM ECLI:EU:C:2022:494 76.), függetlenül attól, hogy egyébként a hazai jogba való beültetés határidőben történt.

[146] Mindent összevetve, az irányelv időbeli hatálya alá tartoznak a versenyjogi jogsértésen alapuló azon kártérítési keresetek, amelyek ugyan az irányelv hatálybalépése előtt befejeződött versenyjogi jogsértésre vonatkoznak, de amelyeket a nemzeti jogba átültető rendelkezések hatálybalépését követően indítottak, mivel a korábbi szabályok alapján alkalmazandó elévülési idő nem telt el a relevánsnak tekintett - irányelv átültetésére nyitva álló - határidő lejártáig, azaz 2016. december 27. előtt. Az irányelv hatálya alá tartozással önmagában nem elégedhetünk meg, hiszen az ítélet is a jogalkalmazási elvekkel összefüggésben álló, azok rendszerébe illeszkedő végső konklúzióra mutatott rá, illetve az arra figyelemmel történő értelmezést ajánlotta az előterjesztő bíróság számára. A közvetlen hatály az öt éves igényérvényesítési időre és a tudomásszerzésre mint elévülési kezdő időpontra, annak negatív konzekvenciái miatt, horizontális jogvitában nem tűnik elfogadhatónak, de az elévülés nyugvási szabályoknak hasonló következményei nincsenek, kötelezettséget nem teremtenek vagy újítanak meg harmadik személy hátrányára. Ugyanakkor az ítélet szerinti gyakorlat szerint a jogalkalmazás negatív hatása önmagában nem akadályozhatja a hivatkozhatóságot (C-435/97 WWF és társai ítélet EU:C:1999:418 69-71.). A közvetett hatály pedig, a contra legem határáig mindenképpen alkalmazandó, az EUB döntéséből levezethetően (C-267/20 Kft. 3 és a Kft. 2 kontra RM ECLI:EU:C:2022:494 76-77.). Tehát eszerint a nemzeti bíróság köteles adott esetben az át nem ültetett/nem jól átültetett irányelv átültetési határidejének lejártától kezdve úgy értelmezni a nemzeti jogot, hogy a szóban forgó helyzetet azonnal összeegyeztethetővé tegye ezen irányelv rendelkezéseivel. A közvetett hatály arra nem kötelezi a nemzeti bíróságot, hogy az elévülési időt a felelős személy személyazonosságának és a károk pontos terjedelmének megismerésétől számítsa vagy a nemzeti jogszabály által nem ismert, teljesen új elévülésnyugvási vagy -megszakadási okot ismerjen el, contra legem. Tehát az rPtk.326. § (1) bekezdésének kifejezett szövegével szemben az elévülési idő kezdetét a követelés esedékessé válása (a károsodás bekövetkezte) helyett nem köteles az alapinformációkról való tudomásszerzéshez kötni. Ugyanakkor a 326. § (2) bekezdés szabályai szerinti akadálymegszűnést olyan bírói jogértelmezéssel lehetséges

kitöltenie, amely megfelel az irányelvnek, hiszen a belső jogszabály szövege kifejezett rendelkezést nem tartalmaz. Ekként az értelmezés nem contra legem. Ennek egyébként még akkor sem lenne akadálya, ha a magyar joggyakorlat a nemzeti jog valamely irányelv céljával összeegyeztethetetlen értelmezésén alapulna (C-441/14 DI ECLI:EU:C:2016:278 33-34.). Az irányelv 10. cikk (4) bekezdése szerint a tagállamok biztosítják, hogy az elévülési idő nyugodjon, illetve a nemzeti jogtól függően megszakadjon, ha valamely versenyhatóság intézkedést fogad el a kártérítési kereset alapjául szolgáló versenyjogi jogsértéssel kapcsolatos vizsgálat vagy eljárás tekintetében és a nyugvás legkorábban a jogsértést megállapító határozat jogerőre emelkedése vagy az eljárás egyéb módon történő befejezése után egy évvel érhet véget. A jogsértést megállapító határozat jogerőre emelkedése utáni egy évre mint türelmi időre feltehetőleg azon ok miatt van szükség, hogy a határozat nem bizalmas változata ez idő alatt elkészülhessen és azzal egyidejűleg az összefoglaló hivatalosan is közzétételre kerülhessen (Ahogyan ez a konkrét ügyben is 2016. július 19. és 2017. április 6. között közel 9 hónapot vett igénybe.). A nyugvás legkorábban a jogsértést megállapító határozat jogerőre emelkedése után egy évvel érhet véget és ettől – mint előrelátható és a jogbiztonságot a legjobban szolgáló – objektív időponttól számított további 1 éves határidőn belül a követelés érvényesíthető az rPtk. alapján. Ez a nyugvásmegszüntető időpont a belső elévülési szabályok rugalmas - irányelv szövegének és céljának fényében megvalósított - értelmezésével elfogadható, nem megy szembe a nyugvásról rendelkező rPtk. szövegével (Sőt egyes ügyekben még az ellentétes nemzeti jogi rendelkezések félretételéig is elment az EUB horizontális jogvitákban, C-240/98-C-244/98 Oceano Grupo Editorial és Salvat Editores ECLI:EU:C:2000:346 32. C-421/92 Habermann-Beltermann EU:C:1994:187 10.), nem erőltetett értelmezés és semmilyen kötelezettséget nem teremt az ellenérdekű fél számára. Ahhoz képest pedig, hogy az elévülési idő az implementáló törvény hatálybalépését megelőzően tanúsított versenyjogi jogsértéssel okozott károkozó magatartások esetében – a károsultra terhes módon - már a károsodás bekövetkeztekor és nem a tudomásszerzéskor elkezdődik a magyar szabályozás szerint, legalább a nyugvásra vonatkozó irányelvi rendelkezések érvényesítését meg kell kísérelni a belső jog uniós joggal összhangban való értelmezése útján, a bírósághoz fordulás joga hatékony megvalósításának jegyében. Annál is inkább, mert az uniós versenyszabályok hivatalból figyelembe veendő közrendi jellegű rendelkezések (C-126/97 Eco Swiss ECLI:EU:C:1999:269 36-39.), emellett az értelmezési kötelezettség elmulasztása a tagállami kártérítési felelősséget nyithatja meg másodlagos jogvédelmi megoldásként (C-91/92 Faccini Dori ECLI:EU:C:1994:292 27. C-212/04 Adeneler és társai ítélet ECLI:EU:C:2006:443 112. pont).

[147] A C-605/21 Heureka Group a.s. és a Google LLC ECLI:EU:C:2024 ügyben az EUB megerősítette korábbi álláspontját és az Irányelv időbeli hatálya alá tartozás alapján arra jutott, hogy az Irányelv 10. cikke (4) bekezdésének második mondata immár azt követeli meg, hogy az elévülési időnek a kártérítési kereset tárgyát képező versenyjogi jogsértéssel kapcsolatos vizsgálatlalt vagy eljárással kapcsolatban a versenyhatóság által elfogadott intézkedést követő nyugvása legkorábban a jogsértést megállapító határozat jogerőre emelkedése vagy az eljárás egyéb módon történő befejezése után egy évvel érjen véget. A egyéb érdekeltl Gfv.VI.30.210/2023/17. és Gfv.VI.30.398/2023/11. számú határozataiban is erre az álláspontra alapította döntését. Ugyanakkor a jelen részítélettel elbírált kereseti követelések igényérvényesítési ideje a Gfv.VI.30.033/2022, illetve a Gfv.VI.30.084/2022 számú határozatokban foglaltaknak is megfelel, ezért itt bővebb kifejtést nem igényel.

A jogellenes magatartás minősítése általában és a Határozat rendelkezései alapján

[148] A kártérítési perben a minősítés már nem tehető vita tárgyává. A Tptv. 88/R. § (1) bekezdésének a) pontja alapján a bíróság kötve van az Európai Bizottság bíróság előtt nem támadott határozatának jogsértést megállapító részéhez. A Tanács - a Szerződés 81. és 82.

cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló - 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) 16. cikkének (1) bekezdése a közösségi versenyjog egységes alkalmazása érdekében előírta, hogy amennyiben a nemzeti bíróságok hoznak határozatot a Szerződés 81. vagy 82. cikkének hatálya alá tartozó olyan megállapodásokról, döntésekről vagy magatartásokról, amelyek már bizottsági határozat tárgyát képezik, nem hozhatnak a Bizottság által elfogadott határozattal ellentétes határozatot. Ebből következően a határozatok tartalma a follow-on (követő) keresetek esetén nem egyszerű bizonyítéknak minősül, hanem a döntésben megállapított versenyjogi jogsértés megtörténte és mibenléte vitathatatlannak tekintendő. A kötőerő a jogsértés megállapításához kapcsolódik, de az egyes részek összefüggéseire tekintettel a határozat egészéhez is fűzhető kötőerő (hasonlóan az anyagi jogerőhöz a belső jog szerint EBH2006.1415., BH2002.235.). Ha az egyéb határozati részekhez, amelyek nem a jogsértésre vonatkoznak szorosan, nem is fűzünk kötőerőt, minimum a legfontosabb bizonyítékként értékelhető a határozat tartalmának egésze. Összességében tehát a károkozó magatartás és annak jogellenessége kapcsán a jogági jogellenesség függetlenségének elve nem érvényesül. Az egyéb polgári jogi tényállási elemek megállapításakor a polgári bíróság nem kötött ugyan, de a határozat tartalmának mint bizonyítéknak kiemelt szerepe van a mérlegelés során, ahogyan ez ebben az ügyben és más európai bíróságok gyakorlatában is megjelent. Ilyen volt pl. a német BGH később részletezendő Truck I. ítélete, melynek (24) és a (43) pontjaiban megjelent az az érvelés, hogy a határozatnak nemcsak a rendelkező része köti a polgári ügyben eljáró bíróságokat, hanem az indokolásának azon része is, amely a versenyjogi jogsértés ténybeli alapjait és jogi minősítését tartalmazza.

[149] A jogellenes magatartás mibenlétét a vélelem hatálya alá tartozás miatt és azért is vizsgálni kell, mert az alperesek hivatkoztak arra, hogy a Határozat nem szól hatásokról, „csak” cél szerinti versenykorlátozásról, csupán információcserét valósítottak meg és valójában nem is megállapodásról beszélhetünk esetükben. Valamint a Határozat megállapításaiból a megfelelő következtetések levonásához és értékelő tevékenység elvégzéséhez a jogellenes magatartás jellegének ismerete szükséges, mert ez az, ami a károkozási képességet is meghatározza. A károkozási képesség pedig az okozatosságot és kárbekövetkezést valószínűsítő körülmény, amelyről ez a bíróság és Európában más bíróságok is állást foglaltak (ezekre a bíróság részletesen hivatkozik a bizonyítási résznel).

[150] A vélelem kartell fogalma is releváns, ezért a Tpv.88/C. § -ában foglalt vélelem időbeli hatályát kell először tisztázni az alperesi vitásokra és érvelésekre tekintettel. A Tpv.-nek a 2009. június 1. napján hatályba lépett 2009. évi XIV. törvénnyel beiktatott 88/C §-a a törvény XIV. fejezetébe került, azt a 17. § (6) bekezdése szerint a törvény hatálybalépését követően indított polgári perekben kellett alkalmazni. A 2012. évi LXXVI. törvény 36. §- a a 2009. évi XIV. törvényt hatályon kívül helyezte ugyan, de ahhoz kapcsolódóan a még joghatás kiváltására alkalmas és hatályban tartani szükséges szabályokról rendelkezés céljából módosította a Tpv. előírásait (95/A § (3) bekezdés d) pontja). A XIV. fejezetre később az Irányelvet implementáló 2016. évi CLXI. törvény 27. § -a helyébe léptető rendelkezéseket tartalmaz ugyan, de a 2016. évi CLXI. törvény érintetlenül fenntartotta a Tpv. –azóta is hatályban lévő - 95/A § (3) bekezdés d) pontját és ezzel az egymás mellett alkalmazható vélelmek többretegű jogi szabályozását (az irányelv implementálásával együtt - de attól függetlenül - beiktatott vélelem és a 2009 óta szabályozott vélelem időbeli és tárgyi hatálya is eltérő). Ezért rögzíti az implementáló törvény indokolása is, hogy „a törvény a kartellek esetében fenntartja a Tpv. azon jelenlegi szabályát, amely szerint az ellenkező bizonyításáig úgy kell tekinteni, hogy a versenyjogi jogsértés a jogsértő vállalkozás által alkalmazott árat tíz százaléknyi mértékben befolyásolta”. A 2012. évi LXXVI. törvény utóbbi – és a védekezésekben hivatkozott - deregulációja irreleváns technikai kérdés (a Jat.14. § (1) bekezdése szerint a módosító jogszabály hatályon kívül

helyezése nem érinti az általa módosított jogszabályi rendelkezés hatályát). A jelenleg is hatályban lévő 95/A. § (3) bekezdés d) pontja szerinti azt a feltételt pedig, miszerint az e törvénynek a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény módosításáról szóló 2009. évi XIV. törvénnyel megállapított 88/C. §-át az e rendelkezés hatálybalépését követően indított polgári perekben kell alkalmazni, a felperesek a hatálybalépés utáni perindítással (2009 után, 2018-ban indítottak pert) teljesítették. Minden más értelmezés szembemenne a jogi norma egyértelmű – és vitathatatlanul hatályban lévő - szabályával (95/A § (3) bekezdés d)), az új vélelmet beiktató törvény (2016. évi CLXI. törvény) indokolásának ezt alátámasztó szövegezésével és a józan észnek megfelelő jogalkalmazás követelményével is (Pp. preambulum, Alaptörvény 28. cikk). A magyar jogalkotó 2009-től folyamatosan és egyértelműen állást foglalt az áreltérítési vélelem károsultakat kedvezményező szabálya mellett.

[151] A Tpvt.88/C. § - a szerint e törvény 11. §-ába, illetve az EUMSZ. 101. cikkébe ütköző, versenytársak közötti, az eladási árak közvetlen vagy közvetett meghatározására, a piac felosztására, termelési vagy eladási kvóták meghatározására irányuló versenyt korlátozó megállapodásban részes fél ellen indított, bármely polgári jogi igény érvényesítése iránti perben a jogsértésnek a jogsértő által alkalmazott ár mértékére gyakorolt hatásának bizonyítása során - ellenkező bizonyításig - úgy kell tekinteni, hogy a jogsértés az árat tíz százaléknyi mértékben befolyásolta.

[152] A vélelem a durva kartelleket fedi le, a klasszikus triász közgazdaságilag szorosan kapcsolódik egymáshoz. A magasabb ár kisebb mennyiséget, a kisebb mennyiség magasabb árat eredményez. A piacfelosztás eredményeként egy adott piacon vagy piaci szegmensben egy vállalkozás marad, aki ezzel lényegében monopolhelyzetbe kerül.

[153] A fogalmi tisztázás érdekében fontos az EUMSZ megfogalmazása: a 101. cikk (1) bekezdés a) pontja szerint a belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen: a beszerzési vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítése. A perben a versenykorlátozási célú, eladási árak közvetlen/közvetett rögzítését megvalósító magatartásnak van jelentősége, a Határozat minősítését alapul véve. A jogsértés összehangolt, összejátszó magatartás volt, amely az árazásra és a bruttó árak emelésére vonatkozott (ezeket tartalmazó megállapodásokat, egyeztetett gyakorlatokat érintett - 2., 50.), annak érdekében, hogy összehangolják a bruttó áraikat az EGT területén, valamint technológiai költségek időzítését és áthárítását jelentette (50). A Határozat szerint a megállapodás/magatartás célja a verseny megakadályozása, korlátozása és /vagy torzítása (69). Ehhez képest kérdés, hogy ez az eladási ár legalább közvetett meghatározásának minősül-e.

[154] A Tpvt.13. § (3) bekezdése kartell alatt érti a versenytársak közötti olyan megállapodást vagy összehangolt magatartást, amelynek célja a verseny korlátozása, megakadályozása vagy torzítása, így különösen a vételi vagy eladási árak, valamint az egyéb üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett meghatározása, az előállítás vagy a forgalmazás korlátozása, a piac felosztása, ideértve a versenyeztetéssel kapcsolatos összejátszást, az import- vagy exportkorlátozást is. A Tpvt. kartellnek tekinti tehát a versenykorlátozási célú, eladási árak közvetlen/közvetett meghatározását megvalósító magatartást.

[155] A perben az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének a) pontja a jogalap, de a vélelem tárgyi hatálya miatt jelentősége van a fogalmi egyezőségnek. Ehhez utalni kell arra, hogy az EUB a C-32/11 (Allianz) ügyben kiemelésre érdemesnek tartotta, hogy a Tpvt. 11. §-ának (1) és (2) bekezdése szöveghűen veszi át az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének lényegi

tartalmát. Továbbá a preambulumból és a Tpv. indokolásából az következik, hogy a magyar jogalkotó a nemzeti versenyjogot harmonizálni kívánta az uniós versenyjoggal. Nyilvánvaló tehát, hogy a jogalkotó úgy döntött, hogy a belső jogi helyzeteket ugyanúgy kell kezelni, mint az uniós jog hatálya alá tartozókat (21.). Erre az egységes értelmezés követelménye vonatkozik (hasonlóan a C-297/88. és C-197/89. sz., Dzodzi ügy 37. pont). Perbeli esetben nem belső jogi helyzet értékeléséről van szó, hanem az egyezőségen alapuló értelmezési következmény jelentős a vélelem szempontjából. Amit a egyéb érdekeltl akként fogalmazott meg, hogy a közösségi jogban foglalt szabályozási elvek azonosak, mint a Tpv-ben rögzítettek, a jogszabály helyes értelmezése egyértelmű, hasonló jogértelmezési kérdést illetően - több elemét érintően – kialakult gyakorlat van (Kfv.III.37.072/2013/15. sz. ítélete).

[156] A vélelem megfogalmazása szerint az „az eladási árak közvetlen vagy közvetett meghatározására... irányuló versenyt korlátozó megállapodás”- ra vonatkozik. A Tpv. kartellnek tekinti a versenykorlátozási célú, eladási árak közvetlen/közvetett meghatározását megvalósító magatartást. A perben a versenykorlátozási célú, eladási árak közvetlen/közvetett rögzítését megvalósító magatartásnak van jelentősége az EUMSZ alkalmazásakor, a Határozat minősítését figyelembe véve. A Határozat szerint az összehangolt magatartások (collusive arrangements) az árazásra és a bruttóár emelésére vonatkozó megállapodásokat és/vagy összehangolt gyakorlatokat foglaltak magukban annak érdekében, hogy összehangolják a bruttó áraikat az EGT területén, valamint technológiai költségek időzítését és áthárítását (50). A versenykorlátozó piaci magatartás célja a versenykorlátozás az EGT-piacon (81.).

[157] A kartell kifejezés szűk értelemben a versenytársak közötti versenyellenes célú megállapodásokat, pontosabban azok klasszikus eseteit fogja át (árkartell, mennyiségi kartell, piacfelosztás - Nagy Csongor István: A kartelljog dogmatikai rendszere, Budapest, hvgorac, 2021, 16.o.). A perben tehát a vélelem alkalmazásának alapjául szolgáló legsúlyosabb versenyjogi jogsértés, a versenykorlátozási célú, eladási árak legalább közvetett meghatározása valósult meg. Ezt a bíróság a következőkben részletezi.

[158] A vélelem hatályához és azon túl is az árhatásról való állásfoglaláshoz, a jogi okozatossági értékeléshez a következő fogalmakat kellett tisztázni, az alperesi védekezésekre is figyelemmel: megállapodás/összehangolt (egyeztetett) gyakorlat, versenykorlátozási cél vagy hatás, információs kartell jelleg, információcsere, koordináció(összehangolás) és összejátszás (kollúzió).

[159] Az együttműködési formák kapcsán vitatták az alperesek a megállapodás jelleget. Kiemelendő, hogy a tilalom a megállapodásokra (agreement), az egyeztetett üzleti gyakorlatokra (concerted practices) és a vállalkozások társulásainak döntéseire vonatkozik. A gyakorlatban ez a három kategória átfedi egymást, amennyiben a versenyellenes működés fennáll, a forma pontos meghatározása másodlagos szemponttá lesz. A megállapodás és az egyeztetett gyakorlat elhatárolása, a tények ilyen kategóriák szerinti minősítése nem elengedhetetlen része a bizottsági vagy bírósági határozatnak.

[160] A felperesek által is hivatkozott C-8/08. sz. ügyben (T-Mobile) összegzett azon EUB álláspont, miszerint a „megállapodás”, a „vállalkozások társulásai által hozott döntés” és az „összehangolt magatartás” fogalmi szubjektív szempontból az összejátszás azonos jellegű formáit jelenítik meg, és csak intenzitásuk, valamint megjelenési formájuk vonatkozásában különböztethetők meg egymástól (23.). Ezért az ítélezési gyakorlatból annak mérlegelése kapcsán levezethető szempontok, hogy valamely magatartás célja vagy hatása a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása-e, attól függetlenül alkalmazandók, hogy megállapodásról, határozatról vagy összehangolt magatartásról van-e szó (24.). Az összehangolt magatartás fogalmával kapcsolatban a Bíróság megállapította, hogy az ilyen magatartás egyfajta egyeztetést jelent a vállalkozások között, amelyek nem kötnék

kifejezetten megállapodást, ám a kockázatokkal teli versenyt tudatosan helyettesítik az egymás közötti gyakorlati együttműködéssel (26.).

[161] A Határozat megállapodásra és összehangolt/egyeztetett gyakorlatra is hivatkozik a jogsértés leírásánál. Az összehangolt magatartások az árazásra és a bruttóár emelésére vonatkozó megállapodásokat és/vagy összehangolt gyakorlatokat (agreements and/or concerted practices) foglaltak magukban (50). A (67) bekezdés is utal a többféle forma megjelenésére. A Határozat a különböző megállapodásoknak vagy összehangolt magatartásoknak minősíthető cselekmények révén történt komplex jogsértést állapított meg (68). A Határozat szerint ez a magatartás magán viseli a megállapodás és/vagy összehangolt magatartás valamennyi jellemzőjét, amely megállapodás/magatartás célja a verseny megakadályozása, korlátozása és /vagy torzítása (69).

[162] Ebből következően nem releváns a megállapodások és egyeztetett(összehangolt) gyakorlatok(magatartások) közötti különbségtétel, sem a vélelem szempontjából, sem az árhatásról való állásfoglaláskor. Ehhez képest létezik egy másik kategória is, az összehangolás (coordination) és összejátszás (collusive outcome), ami szintén releváns lesz.

[163] Az alperesek védekezésükben a versenykorlátozó hatás vizsgálata lefolytatásának mellőzésére is hivatkoztak olyan összefüggésben, hogy emiatt versenykorlátozó hatás, piaci hatás vagy árhatás nem áll fenn a Határozat szerint. A Határozat megfogalmazása szerint a versenykorlátozó piaci magatartás célja a versenykorlátozás az EGT-piacon (81.). A vállalkozások a jogsértést szándékosan követték el (104). Az ár a verseny egyik fő jellemzője, a címzettek által életre hívott különböző magatartások és mechanizmusok végső soron az árverseny korlátozását célozták (81). Az árak koordinálásáról szóló megállapodások, természetüknél fogva, a legsúlyosabb versenykorlátozások közé számítanak (115). A Határozat szerint a megállapodás/magatartás célja a verseny megakadályozása, korlátozása és /vagy torzítása (69).

[164] A megállapodásnak két fő kategóriája van, azok célja vagy hatása lehet a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása. Az EUB gyakorlata szerint amennyiben a megállapodás célja, tartalma alapján megállapítható a verseny sérelme, akkor nem kell feltárni a versenyellenes hatást. Bizonyos célok önmagukban (per se) versenyt korlátozónak minősülnek. A versenyjogi elemzés ilyenkor a szerződés keretei között marad és a megállapodás vizsgálatával állásfoglalás történik arról, hogy a felek megállapodása valamelyik kidolgozott versenyellenes cél kategóriába tartozik-e, a piaci összefüggések „felületesebb” áttekintése a megállapodás értelmezéséhez szükséges mértékű lehet ilyen esetekben. A vizsgálat során nem tárják fel a versenyellenes, piaci vagy árhatást. Ha ez a kategória nem áll fenn, akkor részletes hatásvizsgálat alapján állapítható meg versenykorlátozó hatás szerinti minősítés. Továbbá létezik egy korlátozott hatáselemzéses köztes kategória is, a cél szerinti versenykorlátozó minősítés megalapozásához. A Bizottság és az EUB gyakorlata szerint a versenyellenes cél eleinte csak a legsúlyosabb versenykorlátozásokra vonatkozott, amelyek elegendően károsak ahhoz, hogy a hatást ne kelljen vizsgálni az eljárás során. Jelen perben erről a hatásvizsgálatot nem igénylő legsúlyosabb versenykorlátozásról van szó, amely cél szerinti versenykorlátozás.

[165] A megállapodások abban az esetben versenykorlátozó célúak, ha „már természetüknél fogva úgy tekinthetők, hogy károsak a rendes verseny megfelelő működésére.” (C-209/07. sz., BIDS ügy,17. pont, C-8/08 T-Mobile 29., C-67/13 Cartes Bancaires 50.). Versenykorlátozó célú pl. a horizontális áröngzés vagy az információcsere is bizonyos esetekben. E tekintetben általánosan elfogadott, hogy bizonyos, összejátszásra irányuló magatartások, úgymint a kartellek révén való horizontális áröngzéshez vezető magatartások úgy tekinthetők, hogy jellegüknél fogva annyira valószínűen negatív hatásokkal járnak különösen az áruk és szolgáltatások árára, mennyiségére vagy minőségére, hogy úgy

tekinthető, hogy az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában szükségtelen bizonyítani a piacra gyakorolt tényleges hatásait (Clair-ítélet, 123/83, EU:C:1985:33, 22. pont). A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint annak értékelése érdekében, hogy valamely vállalkozások közötti megállapodás vagy vállalkozások társulása által hozott döntés elegendő károsági fokot mutat-e ahhoz, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett „cél általi” versenykorlátozásnak kelljen tekinteni, e megállapodás rendelkezéseinek tartalmát és az általa elérni kívánt célkitűzéseket, valamint azt a gazdasági és jogi háttérrel kell megvizsgálni, amelybe a megállapodás illeszkedik. Ha a megállapodás elemzése nem tár fel elegendő károsági fokot, akkor kell a hatásokat megvizsgálni (C-67/13. P. sz. 51-53.). A C-209/07. számú BIDS-ügyben összegezte az EUB, hogy amennyiben azonban e megállapodás rendelkezéseinek elemzése nem tár fel a verseny tekintetében elegendő károsági fokot, meg kell vizsgálni a megállapodás hatásait, és a megállapodás megtiltásához olyan tényezők együttes megléte szükséges, amelyek azt bizonyítják, hogy a verseny működése érezhetően akadályozva, korlátozva volt, vagy torzult (15). E vizsgálatot a megállapodás tartalma és azon gazdasági összefüggések fényében kell elvégezni, amelyekbe a megállapodás illeszkedik (a 29/83. és 30/83. sz., Compagnie royale asturienne des mines és Rheinzink kontra Bizottság egyesített ügyekben 1984. március 28-án hozott ítélet [EBHT 1984., 1679. o.] 26. pontja, valamint a C-551/03. P. sz., General Motors kontra Bizottság ügyben 2006. április 6-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-3137. o.] 66. pontja) (16). A „cél általi jogsértések” és a „hatás általi jogsértések” közötti megkülönböztetés azon körülménnyel függ össze, hogy a vállalkozások közötti összejátszás bizonyos formái már természetüknél fogva úgy tekinthetők, hogy károsak a rendes verseny megfelelő működésére (17). A bírósági gyakorlat szerint, ha egy megállapodás versenykorlátozó célja bizonyított, akkor már nem szükséges a versenykorlátozó hatását is kimutatni, mivel e hatás nyilvánvaló, és így a megállapodás jogsértésre vezet. Így amennyiben a megállapodás versenyellenes célja bizonyított, már nem szükséges megvizsgálni a versenyre gyakorolt hatásait (Allianz Hungária Biztosító és társai ítélet, C-32/11, EU:C:2013:160, 34. pont; lásd ebben az értelemben: CB kontra Bizottság ítélet, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 52. pont; Dole Food és Dole Fresh Fruit Europe kontra Bizottság ítélet, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 116. pont, SIA „Maxima Latvija” C-345/14. sz. ügy, 22.). A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy az ilyen magatartások a termelés csökkenésével és az árak növekedésével járnak, és a forrásoknak különösen a fogyasztók hátrányára való kedvezőtlen elosztását eredményezik (CB kontra Bizottság ítélet, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 51. pont, C-345/14. 19. és C-8/08).

[166] A bíróság szerint ennek lényegét jól megvilágítja az az összefoglalás, amit Wahl főtanácsnok a C-67/13. P. sz. ügyben adott, miszerint csak az olyan magatartások tekintendők tehát célzott versenykorlátozásnak, amelyek ártalmas jellege a szerzett tapasztalatok és a közgazdaságtudomány alapján igazolt, és könnyen felfedhető (56.).

[167] Ezek alapján az a következtetés levonható, hogy a hatáselemzés hiánya is utal a legsúlyosabb versenykorlátozás egyértelmű megállapíthatóságára, azt azonban nem jelenti, hogy ezekre a hatásokra ne lehetne következtetést levonni. Ennek az okozati összefüggés értékelésénél lesz jelentősége. A hatáselemzés hiánya az ügyben a bíróság szerint azt mutatja, hogy a súlyosabb minősítés (versenykorlátozó cél) alapjául szolgáló tényállás az eljárás során anélkül is megállapítható volt, a káros jelleg nyilvánvaló volt, nem voltak olyan kétségek, amelyek miatt hatáselemzést (vagy akár korlátozott hatáselemzést) kellett volna végezni. Erre a Határozat is több helyen utal.

[168] Emellett hivatkoztak arra is az alperesek, hogy az ügyben egyszerű információcsere valósult meg. Az információcserenek több szintje létezik, vannak azonban kartell keretén belüli, kartellként minősülő információcserek is. Az információ cseréje (így a jövőbeli magatartással kapcsolatos információ) önmagában implikálhatja egy kartell (például árkartell)

fennállását vagy összehangolt magatartás megállapításához vezethet, ilyen esetben az információcsere nem mint információs kartell, hanem mint árkartell kerül elmarasztalásra (Nagy 131.o.). A versenytársak közötti információcsere kapcsán a versenykorlátozó cél többnyire egyértelműen megállapítható, és úgy tekinthető, hogy jellegüknél fogva annyira valószínűleg negatív hatásokkal járnak különösen az áruk és szolgáltatások árára, mennyiségére vagy minőségére, hogy az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének alkalmazásában szükségtelen bizonyítani a piacra gyakorolt tényleges hatásaikat (C-345/14. sz. ügy, C-8/08.).

[169] A Bizottság eljárásának alapjait összegző és ezért az értelmezéshez segítségül hívható közlemény (Iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról - 2011/C 11/01) szerint lehet a fő gazdasági funkció az információcsere, lehet más megállapodás része, de képezhet árrögzítő megállapodást is, amikor a kartell része (56.,58. és 59. pont).

[170] A Bizottság és az EUB gyakorlata szerint a jövőben tervezett árakra vonatkozó információk, egyéni adatok cseréje versenyellenes célú és egyúttal árkartellnek is minősül, ez egy nevesített(egyértelmű) kategória. Az Iránymutatás összefoglalja, hogy: 72. Minden információcsere, amelynek célja a verseny korlátozása a piacon, versenykorlátozó célnak tekintendő. 73. Egy vállalatnak az árakkal és mennyiségekkel kapcsolatos jövőbeni magatartásra vonatkozó egyedi szándékát érintő információcsere különösen valószínű, hogy összejátszást eredményező magatartáshoz vezet. Amennyiben a versenytársak tájékoztatják egymást ilyen szándékaikról, lehetővé válik, hogy közösen magasabb árszintet érjenek el anélkül, hogy az új árakhoz való igazodás időszakában félniük kellene a piaci részesedésük csökkenésétől vagy árháború megindulásától. 74. A jövőben tervezett árakra vagy mennyiségekre vonatkozó egyéni adatok versenytársak közötti cseréjét ezért versenykorlátozó célúnak kell tekinteni. Ezenkívül a versenytársak közötti, a jövőbeli árakhoz vagy mennyiségekhez kapcsolódó egyedi szándékaikra vonatkozó magánjellegű információcsereket általában kartellnek tekintenek, és kartellként szabnának ki miattuk bírságot, mivel legtöbbször az árak vagy mennyiségek rögzítése a céljuk.

[171] A szakirodalom elemzi az Iránymutatást és úgy foglal állást, hogy a Bizottság és az EUB gyakorlata szerint ezen legsúlyosabban minősülő információcserek árkartellként ezt megelőzően is tiltottak voltak, újításként csak az értékelhető, hogy az információcsere ezen kívül is minősülhetett versenyellenes célúnak, korlátozott hatáselemzés után (Nagy 173. o.). A perbeli magatartás nem egyszerű információcsere és nem korlátozott hatáselemzés alá eső köztes kategória, hanem a nevesített legsúlyosabb kategória, árkartell.

[172] Minderre tekintettel azok a hivatkozások, amelyek az információcsere tárgyaival vagy egyáltalán az együttműködés belső jellegzetességeivel merültek fel, nem lehetnek alaposak. Ugyanis a Bizottság ebbe az egyértelműen legkárosabb kategóriába sorolta az alperesek megállapodását, ezeket a jogi és közgazdasági értékelési szempontokat nem tartotta szükségesnek részletesen vizsgálni, mert nem volt olyan kétely, ami miatt ezekre a vizsgálatokra szükség lett volna. Ezen szempontok értékelése nélkül fennállónak tekintette a káros hatásra képességet és alkalmasságot, a közgazdasági tapasztalat alapján. Megállapította, hogy a megállapodás célja (árak torzítása) és a megállapodás tárgyának abszolút tiltólistás jellege (jövőben tervezett árakra vonatkozó információk, adatok cseréje), továbbá egyéb körülmények alapján az alperesek által részletezett további szempontok vizsgálatára nincs szükség. Ez a minősítés köti a bíróságot, tehát az alperesek érvei alapján a vizsgálati szempontok átértékelésével nem minősítheti át az alperesek megállapodását egy kevésbé súlyos versenyjogi jogsértés kategóriába. Egy ilyen felülmérlegeléssel nem juthat arra a következtetésre a bíróság, hogy az alperesek megállapodása mégsem jelenti ezt a versenykorlátozó cél alapjául elfogadott káros hatásra alkalmasságot vagy képességet. A

vállalkozások egységes és folyamatos magatartással valósították meg a versenyjogsértést 1997 és 2011 között, az egyes cselekmények (megállapodások, összehangolt magatartások) elkövetési helye változatos és a Határozat nem bizalmas változata szerint is több helyhez kapcsolhatók megbeszélések, többször fordulnak elő németországi kapcsolatfelvételek, illetve anyavállalati szintű találkozók (Határozat (51), (52), (56) bekezdés).

[173] A Határozat szerint a magatartást korábban egymással versenytárs címzettek közötti, a bruttó árakat érintő, közvetlen és a tervezett bruttóár-emelések megosztásával megvalósuló koordináció jellemzi (81). Az árak koordinálásáról szóló megállapodások (price coordination arrangements), természetüknél fogva, a legsúlyosabb versenykorlátozások közé számítanak (115). A jogsértés az árazásra és a bruttó árak emelésére vonatkozó összehangolt magatartásból tevődött össze (2), az összehangolt magatartások (collusive arrangements) az árazásra és a bruttóár emelésére vonatkozó megállapodásokat és/vagy összehangolt gyakorlatokat foglaltak magukban annak érdekében, hogy összehangolják a bruttó árakat az EGT területén, valamint technológiai költségek időzítését és áthárítását (50). A (75) bekezdés összefoglalta, hogy az EGT szerte érvényes bruttóár- listák megosztásával a német leányvállalatok által megosztott áremelési információkból a címzettek jobban megérthették egymás európai árstratégiáját, mintha kizárólag a birtokukban lévő piaci információkra támaszkodhattak volna.

[174] Az Iránymutatás is kiemeli a koordinációt (coordination) és összejátszást (collusive outcome), amelyek a Határozat szövegében többször megjelennek: Az árakkal kapcsolatos információk stratégiai jellegűek (86.). A stratégiai információk megosztása összehangolást jelent, mivel csökkenti a versenytársak piaci magatartásának függetlenségét és megszünteti a versenyzésre irányuló ösztönzőiket (61.).

[175] A horizontális megállapodás tehát csökkentheti a felek döntéshozatali függetlenségét, ennek eredményeként pedig növeli annak valószínűségét, hogy azok összehangolják magatartásukat az összejátszást eredményező magatartás alapján elérhető végeredmény érdekében, az összehangolás viszont könnyebbé, stabilabbá vagy hatékonyabbá válhat a korábban már összehangoltan fellépő felek számára, akár a koordináció erőteljesebb tétele, akár még magasabb árak elérhetővé tétele révén (37.).

[176] Egy vállalatnak az árakkal és mennyiségekkel kapcsolatos jövőbeni magatartásra vonatkozó egyedi szándékát érintő információcsere különösen valószínű, hogy összejátszást eredményező magatartáshoz vezet. Amennyiben a versenytársak tájékoztatják egymást ilyen szándékaikról, lehetővé válik, hogy közösen magasabb árszintet érjenek el anélkül, hogy az új árakhoz való igazodás időszakában félniük kellene a piaci részesedésük csökkenésétől vagy árháború megindulásától (73.).

[177] Az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról (2006/C 210/02) szóló iránymutatás 25. pontja előírja, hogy, függetlenül attól, hogy a vállalkozás milyen hosszú időszakon keresztül vett részt a jogsértésben, a Bizottság az alapösszegbe beépít egy olyan összeget, mely az eladások értékének 15 és 25 %-a között mozog, annak érdekében, hogy a vállalkozásokat elrettentsék attól, hogy egyáltalán árrögzítésről, piacfelosztásról és termeléskorlátozásról szóló horizontális megállapodásokat kössenek. A horizontális árösszehangolásra tekintettel speciális bírság összetevőt is alkalmazott a Bizottság (121).

[178] Ennek a működési modellnek a lényege tehát abban foglalható össze, hogy az árképzési szándékokra vonatkozó információk kicserélése azért hatékony eszköze az összejátszást eredményező magatartásoknak, mert lehetővé teszi a piaci részesedés csökkenésének kockázata nélkül a magasabb árszint elérését. Az összejátszás és a koordináció összehangolást, kiigazítást, kiegyenlítést és egymás mellé rendelést jelent és ezáltal jogsértő

tényhelyzet kialakítását az árazás/emelés kapcsán, ami eltitkolt. A kiigazítások addig folytatódnak, amíg a vállalkozások egy megnövelt, versenyellenes árszínthez közelítenek.

[179] Tehát összefoglalva a hangsúly azon van, hogy nemcsak akkor beszélünk árkartellről, ha a versenytársak konkrét árakban állapodnak meg (Nagy, 126.). Versenytársak közötti ármeghatározás tehát a koordináció és összejátszás is.

[180] A Határozat szövege éppen ezt a fajta koordinációt és összejátszást fogalmazza meg, amely a stratégiai információnak minősülő árazást és bruttó áremelést (az azokat tartalmazó megállapodásokat és egyeztetett gyakorlatokat) érintette, a technológiai költségek időzítésén és áthárításán túl (2., 50.), kifejezetten bruttóár összehangolási céllal (50.). A megfogalmazás tehát kiemeli az árazás, árképzés érintettségét és az emelést is egyértelműen megjeleníti, valamint az összehangolási célt. A megosztások bruttóár-listákra, bruttó árakra és azokat tartalmazó számítógépes alkalmazásokra vonatkozott (46.), ami megkönnyítette a bruttó listaár kiszámítását az egyes tehergépjármű konfigurációkhoz és pontosabban tudták kiszámítani versenytársaik aktuális hozzávetőleges nettó árait (47). A Határozat ezzel leírja, hogy az alperesek az információk hozzáférhetővé tételével az árazás szempontjából releváns, szenzitív és kiemelten értékes – máshonnan nem hozzáférhető - adatokhoz jutottak egymás áráiról, ami bruttóár összehangolási célú összejátszást, összehangolást segített elő. Sőt, ezt meghaladóan, egyes esetekben meg is állapodtak bruttó áremeléseikről, az EGT árlisták bevezetése előtt megbeszéléseket folytattak bruttó áremelésekről, meghatározták alkalmazásukat az EGT egészén belül, információkat osztottak meg a bruttóár-listák egységesítéséről, megbeszéléseket folytattak nettó árakról is, az áremelések szintjére vonatkozó megállapodásokon kívül rendszeresen tájékoztatták egymást a tervezett bruttóár-emelésekről (51), valamint áremelésekben egyetértés is felmerült (53.). Az információk megosztása mellett a Határozat kiemeli esetenként a megállapodást is az emelésről, de megfogalmazza a rendszeres megvitatót, megbeszélések folytatását és áremelések szintjére vonatkozó megállapodást is. Emellett a tervezett (tehát jövőbeli) bruttóár emelésekről tájékoztatás (51.), a tervezett bruttóár emelések módszeres megosztása is részletezett (54.). A megvitatót témák az árakra (rendszerint bruttó árakra) is kitértek (55). Kiemelt a rendszeresség, az évente több alkalommal megvalósulás (55., 56.). A bruttó áremelési adatok modellenkénti bontásban készített táblázatba illesztéssel segítette a felhasználást és az átláthatóságot (56.). Ezek alapmodellekre vagy tehergépjárművekre és lehetőségekre vonatkoztatva táblázatos formában váltak hozzáférhetővé (56.). Felmerült a listák egységesítése is (51.). A (47) bekezdés pedig a nettó árak kiszámíthatóságát részletezi, valamint összefoglalt az ebből származó azon következmény és előny, hogy az információk a tervezési eljárás során a tervezett bruttóár emelések megtervezésének alapjául szolgálhattak (58.). Az összesítés és rendszerezés is a felhasználhatóságot segíthette (58.). Az összehangolás célja a bruttóár -megállapítási gyakorlat összehangolása és a független ármegállapítás torzítása (71). Következménye pedig egymás európai árstratégiájának megértése (75). A különböző formák kimódolása (listák, alkalmazások, táblázatok stb.) pedig azt jelzik, hogy ezek informatívak is lehetnek. A Határozat is megállapítja, hogy a megosztás megkönnyítette a bruttó listaár kiszámítását az egyes tehergépjármű konfigurációkhoz (46). A (81) bekezdés is részletezi a koordinációt, az árverseny korlátozási célt, a legsúlyosabb versenykorlátozások közé tartozást (115).

[181] Mindezekből a megfogalmazásokból, a minősítésből és a fent hivatkozott EUB gyakorlatból, szakirodalmi elemzésből és a Bizottság eljárásának alapjául szolgáló, a fogalomértelmezéshez segítségül hívható Iránymutatásból következően az alperesek között nem egyszerű információcsere valósult meg, hanem árkartell az árak koordinációjával és összejátszással, ami az árazást és a bruttóár emelését érintette, a bruttóár összehangolását célozta és a jövőbeli árképzést befolyásolta. Mindezekből levonható az a következtetés a

bíróság álláspontja szerint, hogy a vélelem alkalmazása szempontjából a vélelmező tény (árkartell – legalább közvetett ármeghatározás) megvalósult.

Az okozatosság általában és a Határozat alapján

[182] Az oksági folyamat értelmezéséhez a Határozat ténybeli tartalmának értékelésén túl, a jogi minősítést, az előreláthatóság, a közvetlenség és az okozati lánc megszakadása szempontjait kell még elemezni az alábbiak szerint:

[183] A jogsértés jellegéhez kapcsolódóan a fent részletezett koordináción, összejátszáson túl is a következők az árhatást és annak részeként a továbbhárítást is alátámasztják a Határozat szövege alapján (tehát magát az oksági folyamatot): az árazás a bruttó listaárak anyavállalatok általi megállapításával kezdődik, majd a transzferárak meghatározása következik, végül a nemzeti piacokon működő kereskedők által fizetendő árak és a vevő által fizetendő végső nettó árak (27). A (30) bekezdés szerint a nagyfokú átláthatóság mellett bizonytalanságot a gyártók jövőbeli piaci magatartása, valamint különösen a bruttó árak és bruttóár-listáik módosítására irányuló szándékaik képeztek, így a további átláthatóságot azzal növelték, hogy bruttóár-listákat és bruttó árakra vonatkozó információkat osztottak meg, illetve számítógépes alkalmazásokat osztottak meg (ezek konkrét bruttó árakat tartalmaztak), ami megkönnyítette a bruttó listaár kiszámítását és így pontosabban ki tudták számítani a versenytársak aktuális hozzávetőleges nettó árait (46-47), az alkalmazások segítették a saját ajánlatok versenytársakéval való összehasonlítást, az alkalmazásokból következett lehetett arra, hogy egyes tehergépjárművekkel milyen extrák kompatibilisek és milyen lehetőségek állnak rendelkezésre, amelyek a szabvány vagy extra felszerelés részei lehetnek. Kivétellel, valamennyi címzettnek hozzáférése volt legalább egy másik címzett tehergépjárművek egyedi igényekre szabását lehetővé tevő számítógépes alkalmazásához (48). Az információcserék minimálisan azt biztosították a címzettek számára, hogy a kicserélt információkat figyelembe vehessék belső tervezési eljárásuk során és a bruttóár-emelések következő naptári évre való megtervezéséhez (58). A (71) bekezdés kiemeli, hogy annak érdekében követték el a címzettek a jogsértést, hogy kiiktassák az érintett címzettek piaci viselkedésével és végső soron a vevők erre adott válaszaival kapcsolatos bizonytalanságot, egyetlen gazdasági céljuk volt az EGT területén a tehergépjárművekre vonatkozó független ármegállapítás és az árak szokásos változásának torzítása (71). A magatartás folyamatosan fennállt, nem elszigetelt vagy szórványosan előforduló jelenségekből állt, a jogsértés különböző elemei a közös versenyellenes célt követték (73). Céljuk a tehergépjárművekre vonatkozó független ármegállapítás és az árak szokásos változásának torzítása (74). Ezzel jobban megértették egymás európai árstratégiáját, mintha kizárólag a birtokukban lévő piaci információkra támaszkodhattak volna (75). Az azonos mechanizmusokkal működő és a verseny kiiktatásának azonos közös célját szolgáló átfogó rendszer több éven keresztül valósult meg (77). Az ár a verseny egyik fő jellemzője, a címzettek által életre hívott különböző magatartások és mechanizmusok végső soron az árverseny korlátozását célozták (81).

[184] A bíróság szerint ezekkel a megfogalmazásokkal a Határozat bemutatta a bruttó listaáraktól a vevők nettó áráig lefutó árképzést az értékesítési láncon, a nettó árakkal való kapcsolatot és az ártorzítás, árverseny korlátozás céljából történő együttműködést. Ez utóbbit alátámasztja a vevői „visszacsatolások” bizonytalanságának kiiktatása, valamint egymás független és bizonytalanságot okozó magatartása (árak, árlisták módosítási szándéka) átláthatóvá tételének leírása (listák, árinformációk, alkalmazások megosztása). Az árak szokásos alakulását eltéríthette az ajánlatok összehasonlíthatósága, a nettó árak kalkulálási lehetősége és az áremelések (jövőbeli)tervezése egyébként nem hozzáférhető információkkal való megalapozási lehetősége, valamint egymás árstratégiája világossá válásából következő reagálási lehetőség. Ez pedig a piaci részesedés csökkenésének kockázata nélkül a magasabb árszint elérését biztosíthatta, ahogyan azt fent a koordináció lényegének leírása összefoglalja.

A Határozat is az árazásra és a bruttó árak emelésére vonatkozó összehangolt magatartást fogalmaz meg (2). Különösen alátámasztja ennek az árhatásnak (és abban a továbbhárításnak) a kibontakozását az, hogy az alperesek célja az ártorzítás volt és emellett a céltételezés mellett ezt a működési, cselekvési módot majdnem másfél évtizedig fenn is tartották, egy nagy kiterjedésű földrajzi piacon, hatalmas piaci összrészese mellett. Ez pedig a célok gyakorlati eredményekkel való visszaigazolására utal, amit még a bíróság lentebb részletez. A Határozat évente többszöri találkoztatót és a következő évi bruttóár-emelés tervezését írta le az (51) és (58) pontban, az (56) pont a táblázatos információcserék évente több alkalommal megvalósulását írja le, ami a rendszerességet és tervszerűséget mutatja. Ahogyan ezt támasztja alá az is, hogy a (104) cikk szerint a vállalkozások a jogsértést szándékosan követték el. Márpedig az érintett piacon akkor fordulnak elő nagy valószínűséggel versenykorlátozások, ha észszerű valószínűséggel feltételezhető, hogy a megállapodásnak köszönhetően a felek nyereségesen tudnák emelni áraikat (Iránymutatás 28.).

[185] Ehhez képest az a hivatkozás sem foghat helyt, hogy a termék összetettsége miatt az alperesek közötti megosztások nem lehettek informatívak. A címzettek harmonizált bruttó listaárakat tartalmazó árlistát alkalmaztak, az EGT árlisták valamennyi közepes és nehéz tehergépjármű modell árát tartalmazták, valamint tartalmazták minden olyan gyárilag felszerelt választható extrát is, amelyet az adott gyártók kínáltak (28). Idővel a tehergépjárművek egyedi igényekre szabását lehetővé tevő számítógépes alkalmazások, amelyek konkrét bruttó árakat tartalmaztak valamennyi modellre és alternatívára, felváltották a hagyományos bruttó lista árakat. Ez megkönnyítette a bruttó listaár kiszámítását az egyes tehergépjármű konfigurációkhoz (46). Ezzel pontosabban tudták kiszámítani versenytársaik aktuális hozzávetőleges nettó árait (47). Az alkalmazásokból következtetni lehetett arra, hogy egyes tehergépjárművekkel milyen extrák kompatibilisek és milyen lehetőségek állnak rendelkezésre, amelyek a szabvány vagy extra felszerelés részei lehetnek. Kivétellel, valamennyi címzettnek hozzáférése volt legalább egy másik címzett tehergépjárművek egyedi igényekre szabását lehetővé tevő számítógépes alkalmazásához (48). A bruttó áremelésekre vonatkozó adatokat modellenkénti bontásban táblázatba illesztették (56). Ezek alapmodellekre vagy tehergépjárművekre és lehetőségekre vonatkoztatva táblázatos formában váltak hozzáférhetővé (56.). Felmerült a listák egységesítése is (51.). A tartalmak közzéadási módjának fejlesztése (árlisták, számítógépes alkalmazások), a táblázatos forma modellenkénti bontással és azon belüli differenciálással, az alapmodellek és az extrák listázása, az egyes konfigurációk bruttó listaárának, a hozzávetőleges nettó árak kiszámíthatóságának és az ajánlatok összehasonlíthatóságának, valamint a különböző variációk követhetőségének Határozatban való kiemelése alapján azt a következtetést lehet levonni, hogy a megosztások nem öncélúak voltak, hanem tudatosan és a felhasználási célra alkalmas, tervezett módon valósultak meg technikailag is, ami a fent részletezett koordinációt megalapozta.

[186] A felperesek által is elemzett Dole ügyben (C-286/13 P) kifejtette az EUB, hogy az összehangolt magatartás akkor is versenyellenes célú lehet, ha nem áll közvetlen kapcsolatban a fogyasztói árakkal (123.) Az összehangolt magatartás versenyellenes célú lehet, ha az eladásai árak közvetett rögzítéséből áll (124.). A bruttó árlisták nettó árakkal való kapcsolata miatt ez a közvetettség fennáll (47., 58.), habár nettó árakat általában nem osztottak meg és nem tárgyaltak meg, de azok kiindulási alapja, viszonyítási pontja a Határozat szerint is a központilag megállapított bruttó árlisták.

[187] Ezen túlmenően további jogi értékelési szempontokat tart lényegesnek az okozatosság körében a Határozat jogi minősítése és a kartell ténybeli körülményei alapján a bíróság. A bíróság szerint ugyanis az a körülmény, hogy a versenyhatósági eljárás során a versenykorlátozó hatás, piaci hatás és árhatás (akár részleges) vizsgálata azért nem volt szükséges, mert az éppen az árakra (és nem másra) vonatkozó megállapodás esetén a

versenykorlátozó cél az alperesek megállapodásának értékelésével már önmagában kétséget kizáróan megállapítható volt, jelentős következményt von maga után polgári jogi szempontból is, a kartell fennállásának ténybeli körülményei miatt. Ugyanis ennek a versenysértő gazdasági következményre (nyilvánvaló káros hatás, tapasztalat szerinti árnövekedés stb. az EUB fent részletezett gyakorlata alapján), illetve a káros hatásra való egyértelmű alkalmasságnak a Határozattal való elismerése, a szerzett tapasztalatok és a közgazdaságtudomány alapján fennállónak tekintése, az a körülmény, hogy annyira valószínűleg negatív hatásokkal járnak ezek a megállapodások különösen az árak árára a Bizottság és az EUB gyakorlata alapján, azt kell, hogy jelentse, hogy az okozati összefüggés a károkozó magatartás és a kár között jogilag is fennáll. Ugyanis a kartell hosszú időn keresztül megvalósuló működése, nagy földrajzi kiterjedése, a termékpiac nagy lefedése és a koordináció intenzív jellege alapján az a következtetés vonható le, hogy a versenykorlátozó célba a bíróság szerint beleértettnek, bennefoglaltnak tekinthető káros árhatásra alkalmasság a gyakorlatban is ki tudott teljesedni. Az ártorzítást célzó árkartell megvalósult és sokáig fenn is tartották, amiből az következik, hogy az ártorzító cél visszaigazolódott és az árhatásra alkalmasság a valóságban is kibontakozott, a jogsértés árhatással járt és a túlárazás miatti ártöbblet kárként jelentkezett az értékesítési lánc résztvevőinél. A kartell hosszabb időszakon keresztül működni is tudott, hiszen nem rövid idő eltelté után leplezték le. Azaz a Kokott főtanácsnok indítványában (C-8/08. sz T-Mobile ügy, 46.) összefoglalt alkalmasság vagy képesség a negatív hatások kifejtésére perbeli esetben realizálódni is tudott, a kartell működését jellemző ténykörülmények alapján. Az árverseny korlátozását célzó együttműködéssel a célzott eredmény megvalósulása hiányában az alperesek hamarabb felhagytak volna, hiszen a megállapodásuk abszolút tiltólistás jellege alapján rekord összegű bírságot kockáztattak.

[188] Az okozatosság bírósági értékelésénél a legsúlyosabb versenykorlátozó magatartást tanúsítók nem lehetnek kedvezőbb helyzetben, mint egy kevésbé súlyos jogsértés elkövetői, mely cselekmény esetében a versenykorlátozó, piaci vagy árhatás elemzésére a Bizottság határozata ténybeli megállapításokat is részletezőbben tartalmazhat. A szakirodalom szerint tényleges hatások esetén azt kell igazolni, hogy a megállapodás következtében az árak növekedtek. Potenciális hatásokra történő hivatkozás esetén közvetett bizonyítékokból vonható le következtetés arra, hogy a megállapodás magasabb árakat eredményezett (Nagy 179.). Egy ilyen hatásvizsgálaton alapuló határozat tartalma bizonyítékként is szolgálhat egy polgári perben és az okozati összefüggés tényből tényre következtetéssel könnyebben megállapítható lenne. Viszont a legsúlyosabb versenykorlátozó célú magatartások esetén ilyen ténymegállapításokat az árhatás részletezésére a határozat nem tartalmaz, tehát a tényből tényre következtetés korlátozottabban lehetséges az okozatosság ténybeli alapjára. Árkartell esetén az implicit versenykorlátozó hatásra alkalmasság/képesség miatt ezért a jogi okozatosság elismerésének és a felelősségi feltételek ezen alapuló megállapításának is szélesebb körben kell, hogy helye legyen, különösen akkor, ha a működés körülményei is alátámasztják ezt.

[189] Az Iránymutatás a megállapodás vizsgálatára és a hatásvizsgálatra is előír bizonyos szempontok szerinti értékelést, amely szempontok akkor is relevánsak, ha a perbeli vizsgálat megállt a megállapodásnál. A versenykorlátozó célhoz figyelembe veszik a megállapodás által elérni kívánt célokat és bizonyos gazdasági és jogi összefüggéseket (25.). Vizsgálják, hogy milyen az együttműködés területe és célja, a felek közötti versenytársi viszony és tevékenységük összekapcsolódásának mértéke (32.). A megállapodás akkor problémás, ha az árak rögzítésében állapodnak meg vagy ha lehetővé teszi számukra a piaci erejük fenntartását, negatív hatást okozva ezáltal az árakra (3.). Lehetséges hatásuk, hogy a részt vevő felek között csökken a verseny. A versenytársak előnyhöz juthatnak a megállapodásból eredő versenynyomás csökkenéséből, így nyereségesnek ítélik az árak növelését. Ezáltal a

verseny nyomás csökkenése az árak növekedéséhez vezethet az érintett piacon. Lényeges tényezők, hogy a megállapodásban részes felek jelentős piaci részesedéssel rendelkeznek-e, szoros versenytársak-e, korlátozott-e a fogyasztók lehetősége a szállítót váltásra (34.). A vizsgálatban értékelt szempont a piaci erő nagysága is (28.).

[190] Ez a vizsgálat tehát teljes vagy korlátozott hatáselemzés nélkül megállt az árakra vonatkozó megállapodásnál, mert az elegendő volt a cél szerinti minősítéshez. Ezért a Bizottság már nem tartotta szükségesnek vizsgálni és fennállónak tekintette a hatásvizsgálatnál kimutatandó érzékelhető hátrányos hatást a piaci verseny legalább egy olyan mutatójára, mint például az ár (27.).

[191] A kartellek áreltérítő hatásaként ismert, hogy a verseny kiküszöbölése eredményeként az értékesítési láncban lefelé az egész piacon növelik a költségeket, így megjelenik az árfelhajtó hatás. Az első többletár a közvetlen vevő inputköltségeinek növekedéseként értelmezhető. A kartell tényleges működése alatt az okozati lánc bizonyosan nem szakadhat meg azzal, hogy a köztes szereplők magukra vállalják a többletköltségeiket (azaz ők nem emelnék az árakat a költségek emelkedése után), mert akkor tönkremennének, az ésszerűtlen piaci magatartás volna részükről. Az Iránymutatás is leírja, hogy az állandó költségekkel működő piacokon a vállalkozásoknak befektetéseik versenyképes megtérülése érdekében az árakat a termelés változó költségei felett kell meghatározniuk (40). A perben nem volt vitatott a változó költségek érintettsége a termék értékesítési láncban haladása során, amely termék esetében fontos szempont még, hogy beépítés, feldolgozás nélkül változatlanul kerül továbbértékesítésre.

[192] Különösen hosszú ideig fennálló, nagy földrajzi területre kiterjedő és nagy piaci részesedéssel rendelkezők jogsértése esetén lehet ez érvényes, hiszen, ha nem lett volna működőképes a gyakorlatban is az árakra vonatkozó kartell, akkor nem tartották volna fenn az intenzív koordinációt. A hosszú ideig ugyanazon a piacon működés esetén jellemzőbb az összejátszás a hosszabb távú jövőbeli nyereség értékessége miatt (Iránymutatás 84.). Az Iránymutatás szerint a piaci erő az a képesség, hogy az árakat bizonyos időszakon keresztül nyereségesen a versenyképes szint felett tartásuk (39.). A piaci erő elemzésének kiindulópontja a felek helyzete az együttműködéssel érintett piacokon (43.). A versenykorlátozás általában megvalósul az érintett piac nagy részének lefedettsége miatt, máskülönben a kimaradó versenytársak akadályozni tudnák a részt vevő vállalkozások versenyellenes magatartását (Iránymutatás 87.). A piaci erő fenn is tartható a csökkent verseny miatt (41.). Az alperesek nem vitatottan nagymértékben lefedték a piacot, így sokáig képesek voltak árakat a versenyszint felett tartani, nem volt ellentétes irányú hatás más jelentős szereplő részéről. És egyúttal piaci erejüket is képesek voltak fenntartani a csökkent verseny miatt. A bíróság szerint azok a körülmények, amelyek egy hatáselemzésnél jelentősek és a gazdasági, jogi következtetések alapjául szolgálnak, a cél szerinti versenykorlátozás tényleges megvalósulása esetén is értékelési szempontot képeznek.

[193] A jogi okozatosság alapjaként az a tapasztalati ténybeliség szolgál, hogy a jogsértő árképzés hatásának az értékesítési láncban történő továbbgörgetése automatizmus. A továbbhárítás nem egy tudatos károsodás elhárító magatartás, hanem a közvetlen vevők önálló, az értékesítés szempontjából jogszerű piaci árképzési tevékenysége. Beszerzési árakhoz igazított - a továbbhárításban megnyilvánuló - saját árképzéséről van szó (Csöndes Mónika- Fenyőházi András: Továbbhárítás in Polauf Tamás (szerk.): Versenyjogi kártérítési perek. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2018, 172. o.).

[194] Ez alátámasztható a világosan fogalmazó közgazdasági tétellel is, miszerint „szinte sohasem igazolódik az a feltételezés, amely szerint a vállalatok egyáltalán nem hárítják át vevőikre az inputok áremelkedését”, a kartell egyik hatása az áthárítási hatás

(Simon Bishop – Mike Walker: Az Európai Közösségi versenyjog közgazdaságtana, benyújtó2 Versenykultúra Központ, Budapest, 2011, 719.o., 710. o.).

[195] Ugyanezen nyilvánvaló összefüggés elismerésére alapítottnak került az Irányelvbe beiktatásra 14. cikk (1) és (2) bekezdése szerinti továbbhárítási vélelem árnövekedés esetén, a felperes közvetett vevő javára. Az (1) bekezdés szerinti bizonyítási teherrel szemben a (2) bekezdés szerint a közvetett vevőre az áthárítás megtörténtét bizonyítottnak kell tekinteni árnövekedés esetén. A magyar szabályozás szerint pedig ez az árnövekedés vélelmezett.

[196] A fenti jogi okozatossági megközelítés alapja még az is, hogy a továbbhárítás olyan nyilvánvaló tény vagy összefüggés is, ami a magyar jog szerint a köztudomás (amit az emberek meghatározott csoportjai ismernek és valóban fogadnak el – Döme Attila: Bizonyítás, in Varga István – Éless Tamás: Szakértői javaslat az új polgári perrendtartáskodifikációjára, hvgorac, Budapest, 2016, 380.o.). körében értékelhető. Ez nem jelent tulajdonképpen mást, mint annak az egyszerű -közös tapasztalaton alapuló - ténynek vagy tényből levont következtetésnek, összefüggésnek az elfogadását, hogy a termékértékesítés során az árakat a költségek (megelőző árak) határozzák meg, hosszabb távon különösen.

[197] A *conditio sine qua non* (but-for test) megközelítés jelentős gyakorlati problémái miatt jogpolitikai megfontolások is szerepet játszhatnak a jogi okozatosság térnyerésében. Az előreláthatóság és a közvetlenség értelmezésével a felelősséget megalapozó köztes elemet meg lehet teremteni. Az EUB ítéletében megjelent érvként a kár bekövetkezése és a károkozó magatartás közötti közvetlen összefüggés is (C-199/11 *Europese Gemeenschap kontra Otis NV és társai Otis I.* ECLI:EU:C:2012:684 65.). Az Irányelv (11) preambulumbekzdése a joggyakorlat eredményeire figyelemmel fogalmazza meg, hogy minden személy követelheti az általa elszenvedett kár megtérítését, ha a kár és a versenyjogi jogsértés között ok-okozati összefüggés áll fenn. Az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértéséből eredő kár megtérítéséhez való jog gyakorlására vonatkozó nemzeti szabályoknak - ideértve azokat is, amelyek az ezen irányelvben nem szabályozott kérdésekre, például a jogsértés és a kár közötti ok-okozati összefüggés fogalmára vonatkoznak - szem előtt kell tartaniuk a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvét. Az EUB még bonyolultabb összefüggést érintően is elfogadta az elvárható előreláthatóságot, mikor azon megállapításra jutott, hogy az a körülmény, hogy a kartellben részt nem vevő, de az árernyőhatás gazdasági feltételeit élvező vállalkozás ügyfele kárt szenved azon kínálati ár következtében, amely magasabb annál, mint amilyen a kartell hiányában lenne, az említett kartell azon lehetséges hatásai közé tartozik, amelyeket a kartell tagjai nem hagyhatnak figyelmen kívül (C-557/12 *Kone* 30.). Az EUB az EUMSZ 101. cikkbe ütköző egységes és folyamatos jogsértést megvalósító, összzejátszásra irányuló megállapodások alapján a tehergépjárművekre alkalmazott mesterségesen magas árak miatt megfizetett kár esetén, amely megállapodás az EGT egész területén 1997. január 17. és 2011. január 18. között fejtette ki hatását, és amelyben tizenöt nemzetközi tehergépjármű-gyártó vett részt és a károsultra mint végfelhasználóra magyar gépjármű-márkakereskedők az árak emelkedését áthárították, a kár a mesterségesen megemelt árak miatti többletköltségekből ered, éppen ezért az EUMSZ 101. cikkbe ütköző jogsértés közvetlen következménye, tehát közvetlen kárnak minősül (C-451/18 T. *Trans* 27.,30.31.).

[198] Később az EUB ismételten aláhúzta a nemzeti jogrendszerekkel szembeni azon követelmény fontosságát, hogy azok nem sérthetik e rendelkezés hatékony alkalmazását. A nemzeti bíróságok jogosultak egyidejűleg a közösségi versenyjogot a saját nemzeti jogukkal alkalmazni, azonban ez nem veszélyeztetheti a közösségi versenyjog hatékonyságát és alkalmazásának egységességét (C-435/18 *Otis* 25.).Ebben az ítéletben az EUB egyértelművé tette, hogy az okozati összefüggés kapcsán a nemzeti jog többletfeltételei nem alkalmazhatók, valamint azt is, hogy az okozati összefüggést nem csak a tényleges érvényesülés tesztjén kell

megszűrni, hanem annak a teljes és hatékony érvényesülést kell szolgálnia. Ez pedig abba az irányba mutat, hogy az okozatosságot normatív szinten az EUMSZ 101. cikk teljes érvényesülésének biztosításához egységesen kell értelmezni. Az okozati összefüggés kiterjesztőbb értelmezése felel meg a vonatkozó uniós elveknek. E szabályok nem sérthetik az EUMSZ 101. cikk hatékony alkalmazását (C-439/08 VEBIC-ítélet EU:C:2010:739, 57. pont; C-360/09 Pfeleiderer-ítélet, EU:C:2011:389, 24. pont, valamint C-536/11 Donau Chemie és társai ítélet, EU:C:2013:366, 27. pont, Kone 26., 32., Otis 24-26.) Az EUB jogértelmezése szerint az okozati összefüggés az európai jog alapján tehát inkább normatív, semmint ténybeli természetű és ezt az okozatossági megközelítést alátámasztja a már hivatkozott és később elemzendő prevenció funkció is (C-724/17 Vantaan kontra Sanska és C-882/19 Sumal EU:C:2021:800, 37. pont, C-605/21 Heureka Group a.s. és a Google LLC ECLI:EU:C:2024:324 61.)

[199] Az adekvát kauzalitásba beleértett az előreláthatóság, azaz olyan károkra terjed ki a felelősség, amelyekkel a károkozás időpontjában számolhatott a károkozó, az előreláthatóság az okozati lánc elvágásához rendelkezésre álló eszköz. Ez nem vitatható, hiszen a jogsértők tevékenységi területükön a piaci összefüggéseket ismerik vagy ismerniük kell (elvárható előreláthatóság), nem hivatkozhatnak az árhatás és a továbbhárítás rendkívüliségére. Sőt a továbbhárítási kifogásuk (tehát az értékesítési láncon lefutás) elismert az európai jog alapján. Ha a jogsértők által megsértett tilalom éppen az árakra és nem másra vonatkozik, akkor az árakkal kapcsolatban elszenvedett károk elvárhatóan előreláthatók. A változatos kártípusokhoz képest ezen kár nem egy áttételesen, mások közbejöttével vagy bonyolult gazdasági folyamatok együtthatalma útján bekövetkező kár.

[200] A jogi vagy normatív okozatosságot (ezen belül az előreláthatóságot) az árnövelés utáni következményként értékelhető továbbhárítás kapcsán alapvető és ismert/elismert közgazdasági összefüggés alapozza meg. Az EUB is kiemeli, hogy a piaci ár egyike azon fő elemeknek, amelyeket valamely vállalkozás figyelembe vesz azon ár meghatározása során, amelyen termékeit vagy szolgáltatásait kínálja (C-557/12 Kone 29.).

[201] A jogsértéshez kapcsolódhat árhatás és mennyiségi hatás. Az előbbiről rendelkezik a vélelem. A vélelem megfogalmazásának ellentmondásaira és arra is figyelemmel, hogy erre az alperesek kifejezetten hivatkoztak („ár mértékére gyakorolt hatásának bizonyítása során”), ki kell arra térni, hogy a felpereseknek ezt a hatást bizonyítaniuk külön nem kell a bíróság szerint, illetve ezt az árhatást a kartell minősítést alátámasztó Határozat tartalmával bizonyították. Az Irányelv implementálásakor beiktatott új szabály már nem is tartalmazza ezt a félrevezető megfogalmazást: A Tpv. 88/G. § (6) bekezdése szerint kartellel okozott versenyjogi jogsértés esetén az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a versenyjogi jogsértés a jogsértő vállalkozás által alkalmazott árat tízszázaléknyi mértékben befolyásolta. Az áreltérítés számszerűsített mértéke (az első ártöbblet) jelenti az árhatás első elemét, az oksági folyamat elindulását. Az árhatás további bizonyításának megkövetelése a felperesek vélelemmel célzott privilegizált helyzetét is viszonylagossá tenné. Perbeli esetben az árhatásra azonban a Határozat alapján is levonható következtetés.

[202] A törvény indokolása alapján a szabály indokai között szerepel, hogy a kartell megállapodások növekvő árakhoz vezetnek, ami akkor is így van, ha a kartellezők nem közvetlenül az árat határozták meg, hanem például felosztották egymás között a piacot, vagy limitált mennyiségi kvótákat határoztak meg, ugyanis ezek a versenykorlátozások - közvetetten ugyan -, de hatást gyakorolnak az árakra. Az ún. kőkemény (hardcore) kartellek szinte bizonyosan befolyásolják az árat. Törvényi vélelem felállítása olyan esetekben indokolt, amikor a valóság szinte kivétel nélkül „visszaigazolja” a vélelmet. A vélelem kockázattelepítést is jelent, különösen, ha a törvényileg telepített kockázat elhárítására inkább a jogsértő rendelkezik eszközökkel (pl. bizonyítási értelemben). A vélelem százalékos

mértékének meghatározásában a törvény a nemzetközi irodalomban közzétett vizsgálatokra és egyes külföldi versenyhatóságok gyakorlatára támaszkodik. Megjegyzendő, hogy a vélelem százalékos mértékét nem csak ahhoz szükséges igazítani, hogy mi az a minimális kármérték, ami tipikusan elő szokott fordulni, hanem azt úgy kell meghatározni, hogy minimálisan elégséges legyen ahhoz, hogy a károsult számára a perindítás kockázatát elfogadható mértékűvé tegye.

[203] Az áreltérítés értelmezéséhez, mértékéhez és egyáltalán a szabályozás indokához fontos körülmény, hogy más vizsgálatokat összegző értékelések mellett az Útmutató is kiemeli, hogy a megfigyelt adatok alapján tanulmány rögzíti, hogy az összes általuk vizsgált kartell ügy 93%-ában a kartellek tevékenysége árnövelést eredményezett. A tanulmány szerint jelentős különbségek mutatkoznak a megfigyelt árnövelések mértékében (egyes kartellek akár több mint 50 %-os árnövelést is eredményeznek). A kutatásban vizsgált összes kartell kb. 70 %-a által eredményezett árnövelés 10 % és 40 % között van. Az ezeknek a kartelleknek a körében megfigyelt árnövelés átlagos mértéke kb. 20 %. A tanulmányban bemutatott eredmények összhangban vannak más empirikus kutatások eredményeivel, azaz a) a kartellek túlnyomó többsége valóban árnövelést eredményez, illetve b) a megfigyelt árnövelések mértéke nagyfokú szórást mutat. Valamennyi más empirikus kutatás továbbá hasonló becslést állapít meg az árnövelések imént ismertetett átlagos nagyságrendjére vonatkozóan (139-145. pont).

[204] Ugyanezen okból került be az Irányelv szabályai közé is a kárvélelem (ami egyúttal okozati összefüggés vélelem is), a kartellekre kiterjedően (17. cikk (2) bekezdés).

[205] A magyar szabályozás szerint 2009-től fennálló vélelem elsősorban törvényes bizonyítási szabály, másrészt rövidített jogszabály-szerkesztési kifejezőmód, amelyben a jogalkotó valamely nagyon valószínű tény fennállását bizonyosnak fogadja el (Döme Attila: A vélelmek és az ideiglenes igazságok, in Varga István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja, hvgorac, Budapest, 2018, 1124. o.). A tényállásvélelmek valamely tény (vélelmező tény – árkartell) fennállásából egy másik tényre (áreltérítés) következtetnek. Vannak emellett joghatásvélelmek is. A bíróság szerint a vélelem értelmezésével arra lehet jutni, hogy az az oksági folyamat első elemének, az eltérítésnek (10%-os mérték) a vélelmezésével egyúttal az árhatást is feltételezi. A károkozó magatartás által az árhatással elindított okozati lánc - a továbbhárítás szükségszerű elemén keresztül - végigfut a felperesek szintjéig, a kár bekövetkezéséig. Miután a károkozó magatartás és a kár között a kapcsolatot vitathatatlanul az okozati összefüggés teremti meg, valójában az oksági láncban (értékesítési láncban) való részvétel alátámasztása esetére a kártérítés követeléséhez való jogot is vélelmezi. A mérték vélelmezése egyúttal a kár vélelmezését is jelenti, mert a tényyszerűség szintjén nem, csak dogmatikai kategóriaként lehet a kár bekövetkezésének tényét és mértékét szétválasztani. Alátámasztja ezt az értelmezést az is, hogy a vélelem bárki által hivatkozható, nincs privilegizált károsulti köre, bármelyik felperes (közvetett vevő is) igénybeveheti jogérvényesítéséhez. Ezért a vélelem személyi hatályával kapcsolatos alperesi érvek sem megalapozottak. Maga a vélelem szövege is kiemeli a bármely polgári jogi igény érvényesítését, amely során a vélelem hivatkozható. A bíróság szerint a felperesnek mást már az okozatosság körében bizonyítania sem kell, csupán az értékesítési láncban való részvétel tényét. A károsultak szerződéseikkel alátámasztják a keresetösségi joguk mellett a kár összecszerűségét is. Ezen túlmenően a 2009. évi XIV. törvény indokolása szerinti árral érintettség és okozati összefüggés valószínűségének feltárása is megállapítható a beszerzések okirattal alátámasztásával és a Határozat időbeli, tárgyi terjedelmével kapcsolódás kimutatásával. A felperesek túlkompensációja pedig a vélelem minimum kár hipotézis jellegéből adódóan fel sem merülhet.

[206] A vélelem értelmezésére több álláspont fordul elő a szakirodalom szerint. Megjelent annak kárvélelemként tekintése (Török Tamás: Kárvélelem a kötelmi jogban és a kartelljogban, GJ, 2009/2010.,8-15.o.). Vagy a hangsúly azon van, hogy azért nem tekinthető kárvélelemnek, mert a kár további összetevőit, pl. beszerzett áru mennyiségét is bizonyítani kell a kárösszeg meghatározásához (Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, hvgorac, Budapest, 2015, 772.o). Olyan álláspont is megjelent, amely a bírói gyakorlatban az áremelkedés kárral való megegyezésének elfogadását prognosztizálja (Hegymegi-Barakonyi Zoltán-Horányi Márton: A Bizottság versenyjogi jogsértéseken alapuló kártérítési perekre vonatkozó irányelvtervezete, Versenytükö, 2013/2., 17.o.).

[207] A vélelem szabályozása és a jogi okozatossági megközelítés is a nagyobb valószínűséget veszi alapul. A perbeli kártípus (árkartell miatti túlárzásból eredő vevői ártöbblet) esetén a felelősség szempontjából a jogi okozatosságnak nagyobb a szerepe, mint a ténybeli bizonyításnak, a közvetlen összefüggés miatt. Összetettebb ott a ténybelileg az okozatosság bizonyítása, ahol az összefüggés közvetettebb, pl. ha a jogsértők nem konkrétan az árakra sértettek tilalmat vagy a beszállító által elszenvedett árveszteség, elmaradt vagyoni előny vagy a piacról kizárt, kiszoruló vállalkozás esetében, esetleg kartellnek nem minősülő versenykorlátozó megállapodások, továbbá erőfölénnyel való visszaélés eseteiben.

[208] A perbeli kártípus esetén pedig akkor lenne a továbbhárításnak külön ténybeli jelentősége a bíróság szerint, ha az lenne a vizsgálandó tény, hogy a köztes szereplő kára a továbbhárítás miatt csökkentendő-e, az értékesítési lánc több szereplőjének igényérvényesítésére is tekintettel, itt azonban ez a kérdés nem merült fel, kizárólag a felperesek érvényesítettek igényt a vélelemre hivatkozva az értékesítési láncon. Akkor is lehetne ténybelileg az okozatosságnak nagyobb szerepe, ha a kartell nem tudott volna működni, például egy korai lelepleződés esetén.

[209] A Határozat szerinti minősítéssel és a vélelemmel (speciális szabályozással), valamint a kartell működésének körülményei alapján a jogsértés releváns okként megjelenik az árazási mechanizmusban és így a kárban.

[210] Ezen alapvető közgazdasági és egyúttal általános élettapasztalati tételt (továbbhárítás) maguk az alperesek sem vitatták, sőt a felperesek általi továbbhárításra is ennek a nyilvánvaló gazdasági összefüggésnek a bázisán hivatkoztak.

[211] Az okozatosság elvi szintjén nem volt vitatott az alperesek által az sem, hogy a továbbhárítás valószínűségét és mértékét az alábbi fő tényezők növelik: az áremelkedés egész ágazatra kiterjedése, minden versenytárs hasonló érintettsége, a verseny intenzív jellege, az alacsony keresleti ár rugalmasság, a változó költségek érintettsége esetén, továbbá a költségek nagyobb részének érintettsége esetén, a jogsértés hosszú ideig fennállása mellett (Gyakorlati Útmutató 171., Iránymutatás 51-59.,157-192., Simone Kohnz: Kárszámítás in Polauf Tamás (szerk.): Versenyjogi kártérítési perek. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2018, 194-198. o.)

[212] Nem volt vitatott a perben ténybelileg az egész ágazatra kiterjedtség, az erős verseny miatti tökéletes működés a jogsértők alatti szinten, a kereslet rugalmasságának alacsony volta. Ha az összes társaság egyszerre emel árat, akkor a kereslet alig változik, mert a helyettesítő szolgáltatások köre korlátozott vagy földrajzi elhelyezkedés esetén egyáltalán nincs elérhető helyettesítő szolgáltatás. Nem volt vitatott a változó költségek és a költségek nagyobb részének érintettsége sem.

[213] Ténybelileg az okozatosság körében a bíróság a következőket mérlegelte még a Határozat alapján: a jogsértés másfél évtizedig fennállt, a tagok jelentős piaci részesedéssel bírtak, lefedték az ágazatot, a jogsértés nagy kiterjedésű földrajzi piacot érintett. A (24) bekezdés a piaci részesedésre bizalmas adatot tartalmaz, de az összefoglaló 13. pontja szintén

kiemeli a legkárosabb versenykorlátozások közé tartozást és a címzettek magas piaci részesedését a nehéz és közepes tehergépjárművek európai piacán.

[214] A perindítások hiányát mint a perben külön felhívással érintett, de senki által nem vitatott körülményt a bíróság a továbbhárítás ténybeli megtörténtét alátámasztóként értékelte, mert a többletár viselése esetén az értékesítési láncban feljebb elhelyezkedők is károsultként jelentkezhetnek volna. Ez azért is releváns ténybelileg az okozatosság körében, mert a Tpv. 95/E. § (5) bekezdés szerint a törvénynek a Módtv3.-mal megállapított 88/C. § (3) bekezdését a 2014. december 26-át követően a bírósághoz benyújtott versenyjogi kártérítési keresetek alapján indult perekben, tehát jelen perben is alkalmazni kell. A 88/C § (3) bekezdése szerint a bíróság köteles elrendelni az előtte folyamatban lévő, versenyjogi jogsértésből eredő kártérítési igény érvényesítése iránti perek (a továbbiakban: versenyjogi kártérítési per) egyesítését, ha annak törvényben meghatározott feltételei fennállnak. Miután ilyen perindítások nem történtek, a kártérítési elvek sérelme sem merülhet fel. A 15. cikk által megfogalmazott cél e körben az, hogy jogsértő többszörös felelősségre vonását vagy felelősségre vonásának hiányát el lehessen kerülni.

[215] A közvetlen vagy közvetett szerzésnek külön azért nem tulajdonított jelentőséget a bíróság, mert a továbbhárítást a fentiek szerint megállapította. Ugyanakkor a jogsértőktől közvetlen szerzésre előadott felperesi érvelést megalapozottnak tartja a hivatkozott esetekben azért is, mert a Határozat is kiemeli az értékesítési szerkezetet érintően, hogy a kiemelt fontosságú piacokat jelentő országokban helyi értékesítő leányvállalatokkal rendelkezik valamennyi címzett, amelyek rendszerint a tehergépjárművek importját végzik. Valamennyi címzett forgalmazókon és azok hivatalos forgalmazói hálózatain keresztül, illetve bizonyos esetben/régiókban közvetlenül a legfontosabb vevőknek értékesíti termékeit. Egyes forgalmazók és kereskedők a tehergépjármű gyártók tulajdonában vannak, azok értékesítési szervezetének részét alkotják, mások függetlenek (25). Tehát a gyártók helyi értékesítő leányvállalatai, gyártók tulajdonában lévő forgalmazók és kereskedők megkülönböztetését a függetlenektől a Határozat releváns tényként írja le.

[216] A kár megtérítésének követelésére vonatkozó jog gyakorlásának feltételeit, ideértve az „ok-okozati összefüggés” fogalmának alkalmazására vonatkozó feltételek meghatározását (tehát a bíróság szerint az okozati összefüggésben értékelhető továbbhárítás bizonyítási érdekének, bizonyítottsági szintjének meghatározását) akként kell szabályozni, alkalmazni, hogy tiszteletben kell tartani az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét (Manfredi és társai ítélet, EU:C:2006:461, 64. pont, Kone 24., Sanska 27.). Különösen a versenyjog területén, e szabályok nem sérthetik az EUMSZ 101. cikk hatékony alkalmazását (lásd: VEBIC-ítélet, C-439/08, EU:C:2010:739, 57. pont; Pfleiderer-ítélet, EU:C:2011:389, 24. pont, valamint Donau Chemie és társai ítélet, EU:C:2013:366, 27. pont, Kone 26., 32., Otis 24-26.).

[217] Összefoglalva tehát a vélelem, a jogi okozatosság, valamint a Határozat tartalma és a kartell működési körülményei alapján, a köztudomású tényre, valamint az egyéb értékelt szempontokra tekintettel az áreltérítést a perben kárként kell értelmezni, mert a továbbhárítás szükségszerűsége a kartell által elindított oksági folyamat (árhatás) felperesekre mint közvetett vevőkre történő kiterjedését és ezzel együtt a kár bekövetkezését jelenti.

A csatlakozás előtti időszak

[218] A felperesek csatlakozás előtti időszakra vonatkozó keresete csak formailag önálló kereset (stand-alone), amikor a károsultnak bizonyítania kellene a károkozó magatartást. De tartalmilag követő plus (follow-on plus) keresetnek minősül, mert a Határozat hatályának kiterjesztését állítják, a csatlakozás előtti időszakra a magyarországi jogellenes magatartást, illetve annak hatását.

[219] A Határozat értékeléséhez fontos előírás, hogy a Tpv. keresetlevélre már irányadó 88/R. § (1) bekezdésének a) pontja alapján a bíróság kötve van az Európai Bizottság bíróság előtt nem támadott határozatának jogsértést megállapító részéhez. A (2) bekezdés a) pontja alapján a bíróság az ellenkező bizonyításáig a más tagállami versenyhatóság bíróság előtt nem támadott döntésének versenyjogi jogsértést megállapító részében foglaltakat tényként fogadja el. A nemzeti jog megsértésére alapított igényekre is alkalmazandók a szabályok.

[220] A tagság előtti időszakra a Határozathoz kötöttség (a jogsértést nem lehet megdönteni) is alkalmazható lehet, de lehet, hogy megalapozottabb a Határozat más tagállami hatóság határozatához hasonló értékelése, a jogsértést megállapító részben foglaltak tényként való elfogadása a bizonyítási eljárásban, különösen a Társulási Megállapodás hivatkozott 62. Cikk 1. pontjára figyelemmel. Az abban foglaltak tekinthetők ezért a jogsértés prima facie bizonyítékának, vagyis az abban felállított vélelem adott esetben megdönthető. A prima facie (első ránézésre meggyőző) bizonyíték jelentősége, hogy ha egy olyan tipikus eseménysor szerepel az ügyben, amely az általános élettapasztalat alapján meghatározott okozati összefüggéseket vagy mulasztást feltételez, ezen körülményeket a prima facie bizonyítékok alapján egyedi ügyekben is bizonyítottnak veszi a bíróság. A szabály a versenyjogi kompetenciával kevésbé rendelkező bíróságok eljárását segíti, elkerülve a versenyjogi jogsértés megállapíthatósága körében lefolytatandó bizonyítás megkettőződését. A jogsértést megállapító rész a Határozat versenyjogi jogsértéssel kapcsolatos minden ténymegállapítása és jogi értékelése. Ennek más jogokban nagy gyakorlata van és ennek tapasztalatai alapján került be ez a fajta „tényként való elfogadás” az Irányelvbe és a magyar jogba is. Ez annyit jelent, hogy ha az EGT piacon volt jogsértés, akkor a magyar piacon is a jogsértés teljes időszakában.

[221] Ha a kötöttséget vagy a prima facie bizonyíték jelleget elvetnénk, a Határozatban foglalt tartalom minimálisan olyan bizonyítéknak tekinthető, amely más körülmények együttes mérlegelésével alkalmas a bizonyítandó tény megállapítására vagy amely a bizonyítási szükséghelyzet jogintézményének igénybevételét alapozhatja meg.

[222] Ennek értékeléséhez abban kell állást foglalni, hogy a Határozat tartalma bizonyítékként milyen tény megállapítását teszi lehetővé, illetve, hogy a szükséghelyzet eljárásjogi intézményét fel lehet – e hívni az abban foglaltakra tekintettel. Ezenkívül a jogi és gazdasági háttér körülményeit kell áttekinteni.

[223] A jogalap szempontjából lényeges, hogy a Tpv. keresetlevél benyújtásakor már hatályos 88/A. § (1) bekezdése lehetővé tette a 11. § (3) bekezdésében említett, majd az EUMSZ 101. vagy 102. cikkében foglalt tilalom megsértésére alapított polgári jogi igények közvetlen bíróság előtti érvényesítését. Ebből következően az Unió és a nemzeti jog megsértésén alapuló igényekre is szabályozott a lehetőség. A Tanács - a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló - 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) 6. cikke is rögzítette, hogy a nemzeti bíróságoknak jogköre van a szerződés 81. és 82. cikkének alkalmazására.

[224] A csatlakozást megelőző időszakra a versenyjogi tilalom belföldön is fennállt, a kereskedelem érintettsége esetére is tilalom került szabályozásra, így a jogi környezet az EU-n belülihez nemcsak hasonló, hanem gyakorlatilag ugyanaz volt. Az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett Európai Megállapodás megfelelő „felhatalmazást” jelentett az átfogó jogharmonizációs program megvalósításához, többek között a versenyjog területén (68. cikk).

[225] Az 1997. január 1-jén hatályba lépett, a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) elfogadása is a jogharmonizációs cél megvalósítását szolgálta. Az EUB a C-32/11 (Allianz) ügyben ki is emelte, hogy a Tpv. 11. §-ának (1) és (2) bekezdése szöveghűen veszi át az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének lényegi tartalmát. Továbbá a preambulumból és a Tptv.

indokolásából az következik, hogy a magyar jogalkotó a nemzeti versenyjogot harmonizálni kívánta az uniós versenyjoggal. Nyilvánvaló tehát, hogy a jogalkotó úgy döntött, hogy a belső jogi helyzeteket ugyanúgy kell kezelni, mint az uniós jog hatálya alá tartozókat (21.). A nemzeti jog szabálya, a Tpv. 11. § (1) bekezdés szerint is tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki. (2) Ez a tilalom vonatkozik különösen: a) a vételi vagy az eladási árak, valamint az egyéb üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett meghatározására. Amelyre az egységes értelmezés követelménye vonatkozik (hasonlóan C-297/88. és C-197/89. sz., Dzodzi ügy 37. pont).

[226] Ennél a belső jogi tilalomnál fontosabb azonban az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett Európai Megállapodás, amely közvetlenül alkalmazandó szabályt (tilalmat) vezetett be a Közösség és Magyarország közötti kereskedelem érintettsége esetére (62. Cikk 1. pont). A 62. Cikk 1. pont szerint a Megállapodás megfelelő működésével, amennyiben érinthetik a Közösség és Magyarország közötti kereskedelmet, összeegyeztethetetlenek a következők: (i) minden olyan vállalatok közötti megállapodás, vállalatok társulásai által hozott döntés és vállalatok közötti egyeztetett gyakorlat, amelynek a célja vagy hatása a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása; 2. Az ezzel a Cikkkel ellentétes gyakorlatot az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Szerződés 85., 86. és 92. Cikkében foglalt szabályok alkalmazásából eredő kritériumok alapján kell elbírálni. Ezzel közös versenyszabályokat hozott létre az EGK és a Magyar Köztársaság, amely megegyezett a Közösségek akkori és az EUMSZ perben releváns szabályával és amelyre az alkalmazás és értelmezés egységességét is rendelte.

[227] Emellett a jogalap tekintetében a bíróság meggyőzőnek tartja azt az álláspontot is, mely ezen túllépve akár az uniós jogi kartelltilalom alkalmazását is elképzelhetőnek tartja akkor, ha olyan kartellról van szó, amely folyamatos jogsértés formájában, és mind az adott állam Európai Unióhoz való csatlakozását megelőzően, mind azt követően működött, amennyiben e kartell esetleges versenyellenes hatásai a kérdéses csatlakozási időponttól számított időszakban is szankcionálандók. Ezzel szemben ugyanakkor az uniós jogi kartelltilalom nem alkalmazható olyan kartell esetében, amely egy adott tagállam területén csak e tagállam Európai Unióhoz való csatlakozását megelőzően fejtette vagy fejthette ki hatását (27. pont - Kokott főtanácsnok indítványa az Otis ügyben (C-435/18)).

[228] A Határozat szerinti minősítés egységes és folyamatos jogsértés (Határozat (70) és (71) bekezdései), amely versenyellenes hatásai a csatlakozás időpontjától a Határozat szerint szankcionáltak Magyarország vonatkozásában is (Határozat (61) és (111) bekezdései), tehát a kiterjesztő jogértelmezés megalapozott lehet a csatlakozás előtti időszakra is.

[229] A kartell egységes és folyamatos jogsértést valósított meg, ami a polgári jogi szempontú károkozó magatartás értékelésére kihatással lehet. Az Európai Bizottság versenyfelügyeleti eljárásaiban gyakran alkalmazza e minősítést, amit a bírói gyakorlat egyre részletesebb tartalommal töltött meg. Fontos kiemelni, hogy nem egy önálló tényállásról van szó, hanem egy olyan minősítésről, ami kihat a bizonyításra, az elévülés kezdő időpontjára és a bírság mértékére is. Amennyiben bizonyítottak az ítélezési gyakorlat által kimunkált feltételek, akkor egyetlen versenyfelügyeleti eljárásban lehet megállapítani a jogsértést a teljes időtartamra, az összekapcsolható magatartásokra (Horváth Botond: Egységes és folyamatos jogsértés az uniós és a hazai bírósági esetjogban, Versenytükör, 2020/1. 25-35. o.).

[230] A Team Relocations ügyben (T204/08. és T212/08. sz. egyesített ügyek 37.) az Európai Törvényszék a következők szerint összegezte a kialakult gyakorlatot: az egységes és folyamatos jogsértésben való részvétel bizonyításához három feltételnek kell teljesülnie, nevezetesen a közös célkitűzés elérésére irányuló átfogó terv fennállásának, a vállalkozás e tervhez való szándékos hozzájárulásának és azon ténynek, hogy a vállalkozás (bizonyítottan

vagy vélelmezhetően) tudott a többi résztvevő jogsértő magatartásairól vagy e magatartásokat észszerűen előre láthatta és kész volt azok kockázatát elfogadni.

[231] Az ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének megsértése lehet cselekmények sorozata vagy akár folyamatos magatartás eredménye is, miközben a cselekmények sorozata vagy a folyamatos magatartás egyes elemei önmagukban is a tilalom megsértésének minősülhetnek (C-204/00, Aalborg Portland és társai ügy 258.). Amennyiben a rendelkezésre álló bizonyítékok értékelése alapján a jogsértő cselekmények egymást kiegészítik, egymással összefüggnek, akkor a Bizottság számára kötelező a minősítés alkalmazása (T-373/10., T-374/10., T-382/10. és T-402/10. sz. egyesített ügyek, Villeroy and Boch Austria és társai ügy 36.). Az Európai Törvényszék megerősítette a Bizottság azon álláspontját, hogy amennyiben a vállalkozások magatartása ugyanazon célra irányult, mesterséges lenne a folytatólagos és egymáshoz kapcsolódó, azonos célt követő magatartásokat több különálló jogsértésre szétbontani (T-1/89, Rhone-Poulenc ügy 125-126.). A folyamatossághoz az időben kellően közeli tényekre vonatkozó bizonyítékokra kell támaszkodni (T-180/15, Icap és társai ügy 219.), ennek hiányában a jogsértés ismétlődőnek minősíthető. A releváns kritériumok körében megjelent a szóban forgó magatartások földrajzi kiterjedésének azonossága is vizsgálendő szempontként (T-147/09, Trelleborg Industrie ügy 60.). Előfordulhat, hogy a megállapodás változhat, a magatartások köre szélesedhet és új piacokra is kiterjedhet (1999/60/EC Commission Decision of 21 October 1998 relating to a proceeding under Article 85 of the EC Treaty- Case No IV/35.691/E-4 134.). A felelősséget az a tény sem zárja ki, ha a vállalkozás nem a jogsértő célt rögzítő találkozóon megállapodottak szerint alakítja a magatartását (C-204/00, Aalborg Portland és társai ügy).

[232] A kártérítési perben annak van jelentősége, hogy versenyjogilag az átfogó terv az egyik legfontosabb kritérium, az érintett piac meghatározásán túl az egyes magatartások helye és ideje másodlagos, azok a kidolgozott feltételek megvalósulása mellett összefoglaló értékelés alá esnek. Miután az alperesek a Határozatot nem támadták meg, már nem vitatható a minősítés a polgári perben, továbbá a Határozatban leírtakhoz képest a magatartások kifejtésének helyéről több tény nem ismert.

[233] A jogi feltételrendszer mellett a gazdasági körülmények is átalakultak a 90-es években. A piaci korlátok lebontása a csatlakozás előtt megindult, tehát jelentős gazdasági akadályok sem képezték gátját az ipari termékek szabad áramlásának. A Megállapodás hatályba lépésével a mennyiségi korlátozásokat és az azonos hatású intézkedéseket felszámolták. A III. cím I. fejezetében az ipari termékekre előírányzottakhoz képest az 1993. december 22-i kiegészítő jegyzőkönyv szerint felgyorsították a vámok lebontását, 1994 végéig eltörlést előírva.

[234] A fent már hivatkozott Team Relocations ügyben (T204/08. és T212/08. sz. egyesített ügyek 37.) az Európai Törvényszék a következők szerint összegezte a kialakult gyakorlatot: az egységes és folyamatos jogsértésben való részvétel bizonyításához három feltételnek kell teljesülnie, nevezetesen a közös célkitűzés elérésére irányuló átfogó terv fennállásának, a vállalkozás e tervhez való szándékos hozzájárulásának és azon ténynek, hogy a vállalkozás (bizonyítottan vagy vélelmezhetően) tudott a többi résztvevő jogsértő magatartásairól vagy e magatartásokat észszerűen előre láthatta és kész volt azok kockázatát elfogadni.

[235] A vállalkozások egységes és folyamatos magatartással valósították meg a versenyjogsértést 1997 és 2011 között, az egyes magatartások elkövetési helye változatos és a Határozat nem bizalmas változata szerint is több helyhez kapcsolható alperesi tevékenység, hatásai az egész EGT piacot érintették. Kérdés, hogy a Határozat elemzésével a földrajzi dimenzió szempontjából lehet-e olyan következtetésre jutni, ami a hatály/hatás kiterjesztését megalapozhatja. Miután az alperesek a Határozatot nem támadták meg, illetve vitarendezési eljárás folyt, ebből a minősítésből kell kiindulni a polgári perben. A versenyhatósági eljárás

során az érintett piac meghatározásakor a földrajzi, termék és idődimenziót a Bizottság értékelte.

[236] Gazdasági aspektusból az érintett piac fogalma releváns kérdés. A Bizottság - a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról szóló – közleménye (97/C 372/03) szerint az érintett földrajzi piac azt a területet foglalja magában, ahol az érintett vállalkozások termékek vagy szolgáltatások kínálásával foglalkoznak, ahol a versenyfeltételek elég homogének, és amely a szomszédos területektől megkülönböztethető, mert azokon a versenyfeltételek érzékelhetően eltérőek (8.). Az érintett földrajzi piac az a terület, amelyen kívül az érintett áru csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett értékesíthető. A megválaszolandó kérdés az, hogy mekkora az a terület, amelyen belül a verseny feltételei viszonylag homogének, a piaci szereplők számára nagyjából azonos feltételeket nyújtnak tekinthetők. A releváns piac meghatározása a termék- és földrajzi piac összevetésével történik.

[237] Figyelemmel kell lenni ezen eljárás során az időhorizontra is, azaz hogy az adott piac mely időintervallum vizsgálatok tekinthető releváns földrajzi piacnak (Christa Tobler – Jacques Beglinger: Essential EC Law in Charts, hvgorac,2020, Budapest, 201. o.). A vállalkozások egységes és folyamatos magatartással valószínűsítették meg a versenyjogsértést 1997 és 2011 között, tehát a teljes időszakra tekintették jogellenesnek a cselekményt, a földrajzi piac és termékpiac szempontjai szerint az egységes piac egésze érintett volt (Határozatban földrajzi hatókör (61)). Az egységes és folyamatos jogsértés időbeli vonatkozásait a Határozat (62) és (63) pontjai rögzítik, valamint a részletesebb Határozat 414-420. pontjai taglalják, amire a GVH álláspontja is kitért, többször utalva az egységes és folyamatos jogsértésre. A 95/E. § (5) bekezdése szerint a 88/S. §-t a 2014. december 26-át követően a bírósághoz benyújtott versenyjogi kártérítési keresetek alapján indult perekben kell alkalmazni.

[238] A teljes időszakra az összes ténybeli alapon és feltárt jogsértésre egységes megállapítást tett a Bizottság a Határozatban, ha EGT vonatkozású megszorítást tett, akkor annak oka az volt, hogy az eljárása jogalapja az EUMSZ és az EGT Megállapodás volt. A joghatósága mellett még a tagállamközi jelleget kell alátámasztania a tagállamokkal való hatáskörmegosztás miatt. A kereskedelemre gyakorolt hatás kritériuma joghatóság elhatároló kritérium, amely meghatározza a közösségi versenyjog alkalmazásának hatókörét (56/64. és 58/64. sz. Consten és Grundig ügyben 1966. július 13-án hozott ítéletet (EBHT 1966., 429. o.), valamint a 6/73. és 7/73. sz. Commercial Solvents ügyben 1974. március 6-án hozott ítéletet (EBHT 1974., 223. o.). A közösségi versenyjog nem alkalmazható olyan megállapodásokra és magatartásokra, amelyek nem alkalmasak arra, hogy érzékelhetően hatást gyakoroljanak a tagállamok közötti kereskedelemre. A Határozat (83)-(85) pontjai erre térnek ki. Pontosan ugyanezt a kereskedelmi érintettséget tartja relevánsnak a Társulási Megállapodás is, a Magyar Köztársaság relációjában.

[239] Ehhez képest a csatlakozás előtti időszak kapcsán a bíróság szerint annak van jelentősége, hogy a csatlakozás után a magyar piac is az EGT piac része lett jogilag, ténylegesen a csatlakozással nem változott a hosszú időszakot átfogó jogsértés egységessége, a kereskedelem érintettsége és a korlátozásoktól megszabadult gazdasági környezet sem. A csatlakozás cezúrája csupán jogi státuszbeli változást és a Bizottság joghatósága alá kerülést (és így a Határozatban a megállapítás és egyáltalán a megjelenítés jogi lehetőségét) idézte elő az adott jogalapként szolgáló szerződéses rendszerben, az adott időszakon belül.

[240] Ez azonban csak a bírságszabási körülményeknél került feltüntetésre, egyébként nem tért ki a Határozat a csatlakozás utáni ténykörülményekre, tehát ezekben a tényekben változás nem következett be, nem merült fel, hogy a csatlakozó államok kapcsán az árkoordináció és összejárás eltérő lett volna. Ugyan nem a Bizottság, de az EUB gyakorlata

nyilvánvalóvá teszi ezeknek a jogi elhatárolásoknak a pontos figyelembevételét (az EUB értelmezésre az új tagállamnak az Európai Unióhoz történt csatlakozásától kezdődő jogalkalmazása tekintetében rendelkezik hatáskörrel (C-321/97. sz., Andersson és Wåkerås-Andersson ügyben, 31. pont). A Bizottság azonban nem tett ilyen megszorítást ténybelileg a csatlakozás utáni körülmények értékelésével, mert egységes volt a cselekmény.

[241] A jogsértés egységességét alátámasztó körülmények lehetnek: a résztvevők köre, az érintett termékek, piacok kapcsolódása, a magatartások időbeli átfedése, adott tárgyköröket tárgyaló közös találkozók, egységes működési módok, megállapodások egyes piacokon való párhuzamos alkalmazása, egységes célhoz kapcsolódó részmegállapodások, egyes tevékenységek központi koordinációja, felügyelete. Így a bíróság szerint ezen hatás az egységes és folyamatos jogsértésből következően nem csupán a tagsággal, hanem azt megelőzően is fennállt/fennállhatott a magyar piacon is, ahogyan az egész érintett piacon. A Határozat egységes és folyamatos jogsértés minősítést alkalmazott, amelynek bármely eleme, beleértve bármely termék és bármely tagállam (vagy tágabb régió) érintettségét, amelynek célja a verseny korlátozása, önmagában megvalósítja a jogsértést (71). A joghatóságbeli korlátozottságra tekintettel kellett csak a területi változást figyelembe venni a bíróság alapjául szolgáló egyik tényező, az eladások értékének megadásakor (111).

[242] A csatlakozás megtörténte azonban nem jelenti az alapul szolgáló, a jogsértés által egységbe foglalt tények eltérő kezelésének szükségességét, különösen úgy, hogy ennek gazdasági akadályai sem voltak és a jogi tilalom is fennállt több jogalapon. Ehhez az azonos megítéléshez eljárásjogi intézmények igénybevételével is el lehet jutni (prima facie bizonyíték vagy szükségshelyzetek).

[243] Ezt a következtetést nem gyengítik azok az érvek sem a bíróság szerint, amelyek szerint egyes jogsértők nem a jogsértő célt rögzítő találkozáson megállapodottak szerint alakították magatartásukat, nem alkalmazkodtak a megállapodáshoz vagy nem alkalmazták/nem az időszak egészére alkalmazták EGT listát vagy külön listát rendszeresítettek a magyar piacra. A Bizottság joghatósági/hatásköri okból is az EGT-re, helyenként az EGT- listára tett megállapítást, a megállapodások/magatartások más tárgyainak feltüntetése mellett, de ez nem jelenti azt, hogy a legfelsőbb európai szinten éppen a magyar árak nem képezték a megbeszélések tárgyát, ahogyan a felperesek is feltételezték. Sőt, semmi nem indokolja annak feltételezését, hogy éppen a magyar piacot hagyták volna ki a jogsértők a listaár harmonizáció folyamatából úgy, hogy ártorzító célú árkoordinációt folytattak másfél évtizedig, rekord összegű bírságot kockáztatva, az egész európai piacra. A (2) bekezdés sem tartalmaz az EGT listákra korlátozást, csak az EGT területére utalást. Ahogyan az (50) bekezdés is területi vonatkozást állapít csak meg, azzal, hogy az összehangolt magatartások az árazásra és a bruttó ár emelésére vonatkozó megállapodásokat és vagy összehangolt gyakorlatokat foglaltak magukban. Továbbá az sem ismert, hogy a Határozat bizalmas változata mit tartalmaz e körben. A felelősséget minden alperesre a teljes időszakra állapította meg a Határozat a jogsértésért. Az új tehergépjárművek kezdeti bruttóár-listáit tekintve, kivétellel, a címzettek harmonizált bruttó listaárakat tartalmazó árlistát alkalmaztak (28), továbbá a (75) bekezdéshez fűzött 53. számú lábjegyzet is kitér arra az esetre, amikor EGT-szerte alkalmazandó bruttóár-lista hiányában a többi címzett ilyen listáival rendelkezés értékelt releváns körülményként. Az (51) bekezdés pedig kitér az EGT szinten alkalmazandó árlisták bevezetése előtti tárgyalások tárgyára és a jogsértés megvalósításának mikéntjére, ami azt mutatja, hogy bármiféle listáktól függetlenül is működött a felek közötti jogellenes együttműködés.

[244] Ezen fenti körülmények a bizonyítás során többet, de legalább a valószínűsítés (híhetővé tétel) olyan fokát jelentik, amely a bizonyítási szükségshelyzet szabályainak megnyílásához vezetnek. Ehhez elegendő, ha a fél tényállításai mellett bizonyos valószínűség

szól (Döme Attila: Bizonyítás, in Varga István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja, hvgorac, Budapest, 2018, 1111. o.).

[245] A Pp. 265. § (2) bekezdés b) pontja szerint a fél bizonyítási szükséghelyzetben van, ha valószínűsíti, hogy a tényállítás bizonyítása számára nem lehetséges, de az ellenérdekű féltől elvárható az állított tények fenn nem állásának a bizonyítása és az ellenérdekű fél nem valószínűsíti ezek ellenkezőjét. A (3) bekezdés szerint bizonyítási szükséghelyzet fennállása esetén a szükséghelyzetben lévő fél által bizonyítandó tényt a bíróság valósnak fogadhatja el, ha annak tekintetében kételye nem merül fel.

[246] A felperesek tényállítása, tehát, hogy a jogsértés (hatása) kiterjedt a csatlakozás előtt Magyarországra, a magyar piac értékesítéseire, nagyfokú valószínűsítéssel alátámasztott, hiszen a fenti tények mindezt alátámasztják. A tényállítás bizonyítása számukra nem lehetséges fordulat az adott információ megszerzésének aránytalan nehézségét, illetve megszerzése adott helyzetben általában való elvárhatóságának hiányát jelenti. Ezen feltétel teljesülését alátámasztják azok a körülmények, hogy a jogsértők se terjesztettek elő erre bizonyítási indítványt, a versenyhatósági iratokat nem kérték beszerezni, a bizalmas változatú határozatot nem indítványozták felhasználni. Mindemellett az alperesek saját árazásukra vonatkozó információk birtokában vannak.

[247] Ehhez képest az alperesek nem ellenvalószínűsítettek vagy nem a szükséges mértékben valószínűsítettek, hogy a tényállítás bizonyítása a felperesek számára mégis lehetséges volna, továbbá, hogy tőlük nem elvárható az állított tényeket kizáró tények bizonyítása. Ezzel szemben a kizáró tények előadásának, bizonyítási eszközök vagy adatok/információk kiadásának elvárhatósága a jogsértők esetében megállapítható, hiszen mindezek birtokában vannak, ha ilyen kizáró körülmények léteznek. Erre tekintettel a bizonyítási szükséghelyzet jogkövetkezményét az alperesek nem tudták elhárítani, a bíróság anyagi pervezetési felhívásának ismeretében. A felperesek állításai a szükséges mértékben valószínűsítettek és azokhoz képest az ellenvalószínűsítés gyengébb, továbbá a bizonyítási szükséghelyzet egyéb feltételei megállapíthatók, így a bíróság bizonyítandó tényt valósnak fogadta el. Kételye pedig a fent kifejtett szempontok gondos mérlegelése után nem áll fenn.

[248] Mindezek alapján a jogellenes magatartás a tagság előtti időszakra is fennáll, a következőkben részletezett egyéb tényállási elemek megvalósulásának megállapítására tekintettel a jogvita e körben is összecszerúségi vitaként értékelhető, az alperesi ellenbizonyítás alapján. Ilyen ellenbizonyításra anyagi pervezetés után nem került sor és külön anyagi pervezetés ellenére a magánszakértői bizonyítás sem terjedt ki erre, illetve nem volt eredményes a magánszakértői vélemények kiesésére tekintettel.

[249] Csatlakozás előttiék az 1-3., 4., 7., 8., 40., 42., 44-47. és 58. sorszámú beszerzések.

A jogsértés utóhatásai

[250] A felperesek a jogsértés megállapított időszaka (1997. január 17. és 2011. január 18.) után röviddel megvalósult szerződéskötésekre is alapítottak igényeket (55-56. tételek 2011. január 27-i szerződésekkel érintettek). Ezzel kapcsolatban az a bíróság álláspontja, hogy ennek akadálya az alábbiakra tekintettel nincs:

[251] A Határozat évente többszöri találkozót és a következő évi bruttóár-emelés tervezését írta le az (51) és (58) pontban. Emellett a bruttó listaárak meghatározása után feltételezhetően egy hosszabb időszakon keresztül gyűrűzik le a végfelhasználók, fogyasztók szintjéig az árhatás, ami a jogilag megállapított időszakon túli igényeket is megalapozottá teheti.

[252] Továbbá a felperesek érvelése is elfogadható, akik az időszakot követő beszerzések tekintetében hivatkoztak egyrészt arra, hogy a szerződés megkötését megelőzi az árak meghatározása, valamint nagyon rövid idővel a jogsértés megszűnése utáni ezen igények

köre, amikor még nem feltételezhető a kartellezéstől függetlenül kialakított, verseny diktálta árak érvényesülése.

[253] A jogsértés vége a legtöbb esetben ismert. Ez gyakran a hajnali rajtaütés időpontja vagy más konkrét dátum a versenyfelüyeleti eljárás során. Ismert, hogy ha a jogsértés végét sikerül is (jogilag) pontosan meghatározni, annak utóhatásai (lingering effects) még így is hozzájárulhatnak az árak megnöveléséhez. Az utóhatások sokféle formában jelentkezhetnek. Az is elképzelhető, hogy a résztvevők stratégiai okokból a kartell befejezését követően is magasan tartják az árakat, de utóhatások a kartell jellegéből is fakadhatnak (Simone Kohnz: Kárszámítás in Polauf Tamás (szerk.): Versenyjogi kártérítési perek. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2018, 182-183. o.).

[254] Előfordul, hogy a kartellben részt vevők együttműködési tapasztalatukra alapozva hallgatólagosan össze tudnak játszani. Különösen érdemes magasabb árakat fenntartani akkor, amikor a vevők kártérítési igényük kialakításakor a kartell megszűnése utáni árcsökkenésből indulnak ki ((Simon Bishop – Mike Walker: Az Európai Közösségi versenyjog közgazdaságtana, benyújtó2 Versenykultúra Központ, Budapest, 2011, 715.o.).

[255] Továbbá az a körülmény is jelentőséggel bír, hogy a Határozat (2016.07.19.) maga is előírta az abbahagyásra kötelezést a (102) bekezdésben: tekintettel arra, hogy a jogsértésre titokban került sor, nem jelenthető ki teljes bizonyossággal a jogsértés befejezése, ezért kell megkövetelni, hogy az érintett vállalkozások fejezzék be a jogsértést (ha még nem tették meg) és tartózkodjanak minden olyan megállapodástól vagy összehangolt magatartástól, amelynek célja vagy hatása azonos vagy hasonló lehet.

[256] Teljesen ugyanezen szempontok jelentek meg azóta több külföldi bíróság érvelésében is. Korábban is az volt a spanyol Legfelsőbb Bíróságnak az álláspontja, hogy minél hosszabb egy kartell működési ideje, annál nehezebb a szabad versenyhez történő visszatérés (judgment of 8/12/11, C-389/10 KME, EU:C:2011:816, par. 75). Ugyanebben a kartell ügyben pedig azt is megfogalmazta, hogy a még a 2011. január 18. és 2016. július 17. közötti időszak sem tartható tiszta időszaknak (ES:TS:2023:2480, Legal Ground 10.25 and ES:TS:2023:2479, Legal 9.24; ES:TS:2024:4002, Legal Ground 3.2). Ugyancsak a kartell rendkívüli súlyosságát hangsúlyozta, a jogsértés időbeli terjedelme, térbeli kiterjedtsége, a résztvevők piaci részesedése és az együttműködés jellege, természete miatt (ES:TS:2023:2492, Legal Ground 6.13), ami ezért károkozási képességgel bírt. Ezért hatása sem tűnt el a Bizottság vizsgálatának megkezdése után rögtön. (<https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2024/10/03/the-truck-cartels-lingering-effects/>).

[257] Pontosán ugyanezt a német BGH is megállapította (23/9/20, KZR 35/2019 , par. 36), kifejtette, 2011-re is az emeltebb árak feltételezhetőek, hiszen az előző évi megállapodások tárgyát képezték az árlisták.

[258] Ugyanezt az álláspontot foglalta el a brit CAT is (par. 450.5 of judgment of 7/2/23 [2023] CAT 6 , Royal Mail Group Ltd and BT Group Plc v. DAF Trucks et al).

[259] A gyakorlatilag szakszabóságként működő Amszterdami Kerületi Bíróság 2021. május 12-én született ECLI:NL:RBAMS:2021:2391 számú határozata is kifejtette, hogy a kartell hatása nemcsak 1997. január 17-től 2011. január 18-ig tartott, hanem a jogsértés megszűnése után is fennmaradt.

[260] A bíróság a hatályon kívül helyező végzés utasításának megfelelően meghallgatta az érintett tehergépjárműveket beszerző VI. rendű felperesi vezető tisztségviselőt a jogsértés megszűnése utáni 9. napon kötött szerződésekkel kapcsolatban, aki akként nyilatkozott, hogy nem a szerződés aláírásakor, hanem hónapokkal azt megelőzően állapodnak meg az árban a

gyakorlat szerint, tekintettel arra is, hogy a finanszírozáshoz is ajánlatokat kell keresniük a szerződéskötés előtt és annak részleteit is meg kell tárgyalniuk.

[261] A bíróság a VIII. rendű alperes azon érvelése ellenére, hogy a vezető tisztségviselő előadása nem bizonyíték, ami kétségtelenül igaz a Pp. alapján, az eljárás adatainak mérlegelése során ezt a vezető tisztségviselői előadást is elfogadta. Ennek oka egyrészt a fent kimerítően kifejtett jogi érvek tömkelege és a külföldi bíróságok jelen bíróságéval teljesen egyező álláspontja volt, másrészt az a körülmény, hogy az alperes általános jellegű vitatást tett, nem specifikálta, hogy konkrétan mit is vitat az előadásban vagy mit tart az általa ismert vagy a szakmában követett gyakorlattal vagy az életszerűséggel ellentétesnek. Az pedig különös súllyal értékelt volt a mérlegeléskor, hogy a Bizottság vizsgálatának megindulása és a hivatalos befejezési időpont utáni 9. nap volt a szerződéskötés napja.

Károkozó személye, egyetemlegesség

[262] A károkozók passzív ügybeli legitimációját is vitatták az alperesek. A keresetösségi jog a versenyjogi jogsértést elkövető károkozók, azaz a közigazgatási szempontból felelős személyekkel szemben állhat fent. A (94) bekezdés pedig egyértelműsíti, hogy a megjelölt jogi személyekből álló vállalkozások felelősséget viselnek a jogsértésért. Miután a versenyhatóság megállapította az anyavállalat felelősségét, a polgári jogi felelősség az elkülönült jogi személyiség doktrínájára hivatkozással nem vitatható. Ez a versenyjogban kidolgozott single economic unit fogalmával van kapcsolatban. Ha az anyavállalat és a leányvállalat egy gazdasági egységet alkot, az anyavállalat felelős lesz a leányvállalat versenyjogi jogsértéséért (T-112/05, Akzo Nobel NV kontra Bizottság).

[263] Az autonóm uniós fogalmat a kártérítési perekre is alkalmazandóan a C-724/17. sz. ügyben (Vantaan kontra Sanska) fogalmazta meg az EUB. Rögzítette, hogy az EUMSZ 101. cikk megsértésével okozott kár megtérítésére köteles jogalany meghatározásával kapcsolatos kérdést közvetlenül szabályozza az uniós jog. Az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének szövegéből ugyanis kitűnik, hogy a Szerződések megszövegezői úgy határoztak, hogy a „vállalkozás” fogalmát használják az e rendelkezésben előírt tilalom megsértését elkövető jogalany megnevezésére (lásd ebben az értelemben: 2017. április 27-i Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ítélet, C-516/15 P, EU:C:2017:314, 46. pont – 28-29.). Ezenkívül állandó ítélkezési gyakorlat, hogy az uniós versenyjog a vállalkozások tevékenységeire vonatkozik (lásd ebben az értelemben: 2007. december 11-i ETI és társai ítélet, C-280/06, EU:C:2007:775, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2014. december 18-i Bizottság kontra Parker Hannifin Manufacturing és Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat – 30.).

[264] Utalt arra is, hogy az EUMSZ 101. cikk értelmében vett „vállalkozás” fogalma magában foglal minden gazdasági tevékenységet folytató jogalanyt, függetlenül annak jogállásától és finanszírozási módjától (2007. december 11-i ETI és társai ítélet, C-280/06, EU:C:2007:775, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat-36.). Ezen összefüggésben a vállalkozás fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az gazdasági egységet jelent, még akkor is, ha jogi szempontból e gazdasági egység több természetes vagy jogi személyből áll (2017. április 27-i Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ítélet, C-516/15 P, EU:C:2017:314, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat -37.).

[265] A fentiekből következik, hogy az EUMSZ 101. cikk értelmében vett „vállalkozás” fogalmának – amely az uniós jog önálló fogalmát képezi – nem lehet eltérő tartalma azon kontextusban, amikor a Bizottság az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése alapján bírságokat szab ki, valamint azon kontextusban, amikor az uniós versenyszabályok megsértése miatt kártérítési kereseteket indítanak (47.).

[266] Az rPtk.344. § (1) bekezdése szerint ha többen közösen okoznak kárt, felelőségük a károsulttal szemben egyetemleges, egymással szemben pedig magatartásuk felróhatósága arányában oszlik meg. A közös károkozás megállapítása szempontjából követelmény: a több károkozó között bizonyos akarategységnek kell fennforognia, a károsodásra vezető folyamatnak jogi okból elválaszthatatlannak kell lennie, a közös károkozás szempontjából közömbös, hogy a magatartások egyidejűleg vagy egymást követően zajlanak le.

[267] Az egységes és folyamatos versenyjogi jogsértést közös magatartással előidéző vállalkozások egyetemlegesen felelnek a versenyjogi jogsértéssel okozott kárért. A folyamatos és egységes jogsértés esetén közösen okozták az árak torzulását a jogsértők és nem állapítható meg, hogy a kárt melyik jogsértő magatartása okozta konkrétan. E körben a bíróság visszautal az egységes és folyamatos jogsértés alkalmazandó jogról és a tagság előtti időszak értékelésénél kifejtett sajátosságaira.

[268] A (62) bekezdés az időtartam tekintetében valamennyi címzett részvételét a jogsértésben 1997. január 17-i kezdő időponttal jelölte meg, a (63) bekezdés szerint utolsó napként 2011. január 18-át tüntette fel, amikor a vizsgálatok elkezdődtek. A (94) bekezdés pedig egyértelműsíti, hogy a megjelölt jogi személyekből álló vállalkozások felelőséget viselnek a jogsértésért. A (70) bekezdés részletezi az egységes és folyamatos jogsértésre a cselekmények átfogó terv keretébe illeszkedését, a Bizottság az e cselekmények miatti felelőséget jogszerűen tudhatja be a jogsértésben mint egészben való részvétel alapján. A (71) bekezdés szerint egységes és folyamatos a jogsértésre vonatkozó megállapítás a teljes időszakra, ugyanakkor az ilyen magatartás bármely olyan eleme, beleértve bármely termék és bármely tagállam (régió) érintettségét, amelynek célja a verseny korlátozása, önmagában megvalósítja a jogsértést. A (76) bekezdés szerint egyéb kapcsolatfelvételek is hozzá kívántak járulni a folyamatos versenyellenes magatartás közös céljainak megvalósításához és ismert volt előttük a jogsértés, mint egész általános terjedelme és lényegi jellemzői vagy észszerűen előreláthaták őket. A (77) bekezdés szerint az azonos mechanizmusokkal működő és a verseny kiiktatásának azonos közös célját szolgáló átfogó rendszer több éven keresztül valósult meg.

[269] Az engedékenységi kérelmező kapcsán létező speciális szabályok és elérhető kedvezmények az ügyben még nem alkalmazandók. Az anyagi jogi szabályként implementált 88/I. § (1) bekezdés szerint az a vállalkozás, amely a kartellról való tudomását és az abban játszott szerepét a versenyhatóságnak önként feltáró, és a versenyhatóság eljárásában együttműködő magatartásáért az Európai Unió vagy valamely tagállam joga alapján jogszabályban vagy egyéb módon előre rögzített szabályok szerint mentesült a bíróság kiszabása alól (a továbbiakban: engedékenység alapján mentesülő vállalkozás), kizárólag a saját közvetlen és közvetett vevőinek vagy beszállítóinak okozott kár megtérítéséért felel egyetemlegesen, a többi károsulttal szemben pedig csak akkor, ha az ugyanazon jogsértésért felelős másik károkozótól a kártérítés nem vagy nem teljes mértékben hajtható be.

A kár bekövetkezése, gazdasági megközelítés, európai jogi fogalom

Európai jogi fogalom

[270] A felperesek a magasabb áron történt beszerzés miatti vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés megtérítését és kamatot kértek keresetükben.

[271] Az okozati összefüggést illetően már utalt arra a bíróság, hogy a kartellek áreltérítő hatásaként ismert, hogy az értékesítési láncban lefelé az egész piacon növelik a költségeket. Az első többletár a közvetlen vevő inputköltségeinek növekedéseként értelmezhető. A kartell tényleges működése alatt az okozati lánc bizonyosan nem szakadhat meg azzal, hogy a köztes szereplők magukra vállalják többletköltségeiket (azaz ők nem emelnék az áraikat a költségek

emelkedése után), mert akkor tönkremennének. A gazdasági szempontból költségként értékelhető fogalom jogilag vagytonban bekövetkezett értékcsökkenés.

[272] Az európai jog alapján nem csak a tényleges kár (*damnum emergens*) megtérítését követelhetik a károsultak, hanem az elmaradt haszon (*lucrum cessans*) kompenzálását, valamint a kamatok megfizetését is (C-295/04–C-298/04 Manfredi és társai kontra Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA ECLI:EU:C:2006:461 61.,95. és 97.).

[273] A kár fogalma az uniós jog alá tartozik, de a tagállamok nemzeti jogrendszerének feladata a kár megtérítése mértékének megállapítását lehetővé tevő kritériumok meghatározása, az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének érvényesítése mellett. Az Irányelv szabályai közé is bekerült – az egyébként anyagi jogi természetű és ezért a perben még nem alkalmazható - a kárvélelem (ami egyúttal okozati összefüggés vélelem is), a kartellekre kiterjedően. A 17. cikk (2) bekezdése szerint kartell keretében elkövetett versenyjogi jogsértés esetén vélelmezni kell a károkozás tényét. Az Irányelv (47) preambulumbekzdése szerint az információs aszimmetria és a kár versenyjogi ügyekben való számszerűsítésével kapcsolatos egyes nehézségek orvoslása, valamint a kártérítési igények hatékonyságának biztosítása érdekében indokolt azt vélelmezni, hogy egy kartell által elkövetett jogsértés esetében a jogsértés kárt okozott, különösen az árra gyakorolt hatás révén.

[274] Következésképp ezen szemléletmód szerint a kár gyakorlatilag objektív tényként értékelhető, amittől azonban fontos megkülönböztetni a kárszámítást. A bizonyítási standardok szempontjából az előbbi valószínűségi, míg az utóbbi becslési alapú (David Ashton: *Competition damages actions in the EU and the UK*, Elgar Competition Law and Practice, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2024 177.).

[275] A kár fogalma az EUB gyakorlatában formálódott és immáron harmonizáció alá is esik, az Irányelv implementálási kötelezettsége miatt a tagállami jogrendben kifejezetten meg is jelenik.

[276] A még valamelyest igénybevett tagállami anyagi jogi bázis sem mond többet, a régi Ptk. 355. (4) bekezdése szerint kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagytonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges.

[277] De ami jelen esetben – egy európai jogi jogalapú kereset esetében – lényegesebb és kizárólagos érvényesülést igényel, az az, hogy az európai jog a gazdasági megközelítést képviseli. A kártérítés jogintézményen belül a kár fogalmilag az európai jog tárgya. Feszültségi viszony érzékelhető az EUMSZ szubsztanciális versenyjogi szabályozása és az uniós jogrend azon jellegzetessége között, hogy önmagában nem ad teljeskörű anyagi és eljárásjogi szabályozást a hatékony jogvédelem biztosításához, ezért időnként „igénybe veszi” a tagállami jogot is. Emiatt fontos elhatárolni három szabályozási halmazt: az uniós jog által biztosított jog lényegét, a jog gyakorlásának módjára vonatkozó - tagállami anyagi jog területére eső - szabályokat és a tisztán eljárási rendelkezéseket (*constitutive, executive és pure procedural rule*).

[278] Az EUB polgári jogi felelősséget illetően a kárt konstituáló, lényegi elemként (alkotóelemként), az elévülési szabályokat a jog gyakorlására vonatkozó – de egyébként anyagi jogi - előírásként, míg a becslést tisztán eljárásjogi szabályként értelmezte (C-267/20 Kft. 3 és a Kft. 2 kontra RM ECLI:EU:C:2022:494). Ez a különbségtétel azért lényeges, mert ez azt határozza meg, hogy az európai jog mit fed le, a belső jognak mennyire van még tere és hogy milyen uniós értelmezési elvek szűrik a belső jogot.

[279] A konstituáló jelleget alátámasztó érvelés lényegi pontjai: 1. a kártérítési jogot az EU jogrendje hozta létre, 2. az EUMSZ 101. cikke (1) bekezdésének közvetlen hatálya van, 3.

szükséges biztosítani a tilalom hatékony érvényesülését és 4. szükséges biztosítani a cikk teljes érvényesülést (az ítélezési gyakorlat fejlődésének összegzése a következő ítéletben jelent meg: C-536/11 Bundeswettbewerbsbehörde kontra Donau Chemie és társai ítélet, EU:C:2013:366 20-22., értékeléséhez lényeges elemzést ad: David Ashton: Competition damages actions in the EU and the UK, Elgar Competition Law and Practice, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2024 40-42. 25.).

[280] A konstituáló elem a három szabályozási terület közül a legfontosabb, mert ez az uniós jog által lefedett, uniós szabályozása alá esik. Az EUB gyakorlata kitölti a fogalmat, mostmár az Irányelv harmonizációs tárgya körébe is esik. Ami kimarad ebből, a tekintetben a belső jog kínálkozik továbbra is segítségként, főleg a tényleges érvényesülés elvén keresztüli értelmezésben. A kár fogalma tehát uniós, de ehhez számos vonatkozásban kötődik még több, a jog gyakorlásának módjára vonatkozó - tagállami anyagi jog területére eső - szabály és tisztán eljárási rendelkezések is (constitutive, executive és pure procedural rule).

[281] A kár fogalmát az ítélezési gyakorlat által meghatározottnak mondja ki az Irányelv is és a kár fogalma szempontjából az Irányelv törekszik a nemzeti jogok kategóriabeli komplexitását meghaladni, hiszen a (12) preambulum bekezdés megerősíti az uniós vívmányokat – különös tekintettel a Bíróság (EUB) ítélezési gyakorlatában meghatározott kereshetőségi jogra és kárfogalomra –, és nem zárja ki ezek jövőbeli továbbfejlődését. Kiemeli a kártérítés követelhetőségét, függetlenül attól, hogy a nemzeti jog e kategóriákat külön-külön vagy együttesen állapítja-e meg. Ez pedig világos állásfoglalás arról, hogy a kár kérdése az európai jog tárgya. A továbbfejlődés lehetősége és ezáltal a nemzeti jogok számára bizonyos tér ott nyílik, ahol újabb kárfajták jelennek meg, tehát a „többlet” tekintetében.

[282] Mit mond az ítélezési gyakorlat, amit Irányelvtől függetlenül, tehát a harmonizáció alá eső időszakot megelőzően is alkalmazni kell? A gazdasági megközelítés a kár bekövetkezésének helye, ideje és tartalma vonatkozásában orientálhat. A joghatósági kérdéskört tárgyaló ítélezési gyakorlat szerint (részben a szabad versenyt sértő tényállásokra irányadó gyakorlatot befolyásoló, részben kifejezetten kartelljogi jogeset alapján) a kár a kellékhibás járművek adásvételekor, a valós értéknél magasabb áron történt beszerzés folytán keletkezett (C-343/19 Verein für Konsumenteninformation kontra Volkswagen AG ECLI:EU:C:2020:534 30. pont), továbbá a vevő által fizetett többletköltségben manifesztálódó károk tekintetében a termék megszerzése helyének kár bekövetkezési helyként való meghatározása irányadó, nem differenciálva a tulajdonjog azonnali átruházásával és a lízingszerződés közbejöttével történt vásárlások között (C-30/20 RH kontra AB Volvo és társai ECLI:EU:C:2021:604 39-40. pont). A főtanácsnoki indítvány is kiemeli, gyakorlatilag az alább idézendő magyar jogirodalmi állásponttal teljesen azonos elméleti alapállást képviselve, hogy az az értelmezést befolyásoló tény, hogy a kártérítési kereset a versenyjogon alapul, igazolja a „megszerzés” fogalmának gazdasági megközelítését, mivel e megközelítés a lízingszerződés tárgyát képező vagyontárgy mérlegének eszközoldalán történő elszámolásában nyilvánul meg, egyetértve azzal, hogy a helyes kiindulópontot az a cselekmény jelenti, amely alapján a dolog az érintett személy vagyonának részévé vált, és előidézte a hátrányt (Jean Richard de la Tour főtanácsnok indítványának 86-87. pontja a C-30/20 RH kontra AB Volvo és társai ECLI:EU:C:2021:604 ügyben, utalással Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok Verein für Konsumenteninformation ügyre vonatkozó indítványára is, C-343/19, EU:C:2020:253, 74. pont).

[283] A szerződéskötés értelmezésekor az EUB szerint a nagyobb összegre vonatkozó kötelezettségvállalás miatti, az árkülönbségből eredő kár akkor válik biztossá, amikor a felek által a tényleges vételár meghatározásra került. Merthogy ettől kezdődően a fizetési kötelezettség visszafordíthatatlanul terheli a vagyont (C-12/15 Universal Music International

Holding BV és Michael Tétreault Schilling, Irwin Schwartz, Josef Bro ECLI:EU:C:2016:449 30-31. pont).

[284] Az EUB gyakorlata alapján az értelmezés tehát világos a gazdasági szemléletmód, a versenyjogi megközelítés, a megszerzés fogalma, ennek a lízingszerződésre való alkalmazása és a kötelezettségvállalással bekövetkező vagyoni értékcsökkenés vonatkozásában.

[285] Ebben a gazdasági megközelítésben tehát, ami a versenyjog területén nyilvánvalóan adja magát, a szerződéskötéskor, beszerzéskor keletkezik a kár, ami térbeli, időbeli és tartalmi téren nyilvánvalóan egységesen megítélendő. Ahogyan az a körülmény sem változtat ezen a megítélésen, hogy a perben deliktuális jogalapú a kereset tárgya (pont úgy, ahogyan a C-30/20 RH kontra AB Volvo és társai ECLI:EU:C:2021 ügyben is az volt), merthogy a versenyjogi kártérítési kereset ugyanezen a mozzanaton, nevezetesen a mesterségesen megemelt áron való megszerzésen nyugszik, bármiféle szétválasztás az egységes gazdasági megközelítés sérelmére jogi túldogmatizálást eredményezne. A károsultak szerződéskötésével válik relevánssá polgári jogilag a kontraktuson kívüleső versenyjogsértés.

[286] Ennélfogva a perben a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés mint kár uniós jogi fogalma alkalmazható csak.

[287] A vagyoni kár fentiek szerinti definíciója a kártérítés funkciójával is összefügg, ami ugyancsak a speciális versenyjogi és gazdasági szemléletmódon nyugszik. A preventív funkció az EUB indokolásainak egyik pillérévé is vált, az értelmezési elvek következetes továbbvitele mellett (C-724/17 Vantaan kontra Sanska és C-882/19 Sumal EU:C:2021:800, 37. pont, C-605/21 Heureka Group a.s. és a Google LLC ECLI:EU:C:2024:324 61.) Wahl főtanácsnok rávilágít a kártérítés funkciói újragondolásának szükségességére, amikor kifejti, hogy a magánjogi kereset az elrettentést is szolgálhatja, és e kártérítési jog inkább az uniós versenyjog teljes körű érvényesülésének igényéhez kapcsolódott. A vagyoni kár fogalmának értéséhez lényeges, hogy szerinte a jogellenes versenykorlátozással okozott valódi kár az ilyen korlátozásokból eredő holtteherveszteség, vagyis a szóban forgó versenyellenes magatartással okozott gazdaságihatékony-ság-kiesés. A kártérítési keresetekben meghatározott kár valójában egy megközelítő értéket jelent a jogsértésből eredő gazdaságihatékony-ság-kiesésre, ebből fakadóan pedig a társadalom egészét érő, a fogyasztói jólét csökkenésében megnyilvánuló veszteségre vonatkozóan. Álláspontja szerint a versenyjogi jogsértésekkel okozott károk megtérítése iránti keresetek megtérítési funkciója ezért végső soron az elrettentési funkcióhoz képest másodlagos marad (indítvány 28.,31. és 50.)

[288] Ebből az elvi alapból, a gazdaságihatékony-ság-kiesésből kiindulva pedig odáig is el lehet jutni a bíróság szerint, hogy a kár fogalma egy konvencionális kártérítési perbelihez képest absztraktabb és ezért a hagyományosabb individualitás elve kevésbé kérhető számon az egyes igényérvényesítőkön. Ezen absztraktabb kárfogalomhoz is jobban igazodik az a megközelítés, amely a kár bekövetkezését a vagyon terhelő fizetési kötelezettség beálltához köti és a felek általi tényleges vételár meghatározásban látja.

[289] Mi az, ami ez ellen ható érvként felmerülhet? A túlkompensáció elkerülése is fontos cél, a teljes kártérítéshez való joggal függ össze az Irányelv 12. cikk (1) bekezdése szerinti előírás, miszerint a 3. cikkben meghatározott teljes kártérítéshez való jog teljes körű érvényesülésének biztosítása céljából a tagállamok biztosítják, hogy bárki, aki a versenyjog megsértése következtében kárt szenvedett, az e fejezetben meghatározott szabályokkal összhangban követelhesse a kár megtérítését, függetlenül attól, hogy a jogsértő közvetlen vagy közvetett vevője-e, valamint hogy a kártérítés összege ne haladhassa meg a versenyjogi

jogsértéssel a felperesnek okozott kárt, a jogsértő pedig ne mentesülhessen a felelősségre vonás alól.

[290] Az Irányelv a túlkompenzáció veszélyének elhárítását és a szankció elkerülhetetlenségét egyaránt fontosnak tartja, az ítélkezési gyakorlat alapján, annak nyomán haladva. Bár az Irányelv célkitűzéseit és az évtizedes – magánjogi igényérvényesítés támogatására kifejtett – erőfeszítéseket figyelembevéve talán nem túlzás a másodiknak előnyt engedni. A túlkompenzáció sem a klasszikus individuális kártérítési megközelítésben értendő. A túlkompenzáció inkább olyan összefüggésben lehet releváns a bíróság szerint, amikor ugyanazon az értékesítési láncban több indítanak keresetet, azaz különböző szinteken. A jogi bázis alapján a túlkompenzáció elkerülése ezért a továbbhárítás - áthárítás keretei között értelmezhető főleg és alapvetően a kétszeres fizetés kizárására törekszik. Ahogyan a 12. cikk (2) bekezdése előírja, hogy az elszenvedett kárt meghaladó mértékű kártérítés elkerülése érdekében a tagállamok megfelelő eljárási szabályokat határoznak meg annak biztosítására, hogy a beszállítói lánc bármely szintjén a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség után nyújtott kártérítés ne haladhassa meg az adott szinten az árnövekedés miatt elszenvedett kárt. Itt az adott szinten bekövetkező kárról rendelkezik kifejezetten az Irányelv. De a 14. cikk (2) bekezdése az igényérvényesítő közvetett vevőre továbbhárítást vélelmez csak, nem az egész értékesítési láncban és így a túlkompenzációt ez esetben már nem tartja kivételt nem tűró módon elkerülendőnek. Ez a rendelkezés pedig azt az irányt erősíti, hogy az részesüljön kártérítésben, aki aktív és erőfeszítést tesz az igényérvényesítés érdekében és ebben a formában ez azt is magában foglalja, hogy a kártérítést elviheti egy károsult szint a szankció elkerülhetetlenségének erősítése érdekében. És a 15. cikk (1) bekezdés ugyancsak annak elkerülése érdekében, hogy a beszállítói lánc különböző szintjein levő felperesek által indított kártérítési keresetek a jogsértő többszörös felelősségre vonását vagy felelősségre vonásának hiányát eredményezzék, előírja, hogy a tagállamok biztosítják, hogy a különböző szinteken álló felperesek keresetei és az ítéletek figyelembe vehetők legyenek. Ez a szabály ugyancsak az egyes szintekre koncentrálnak és a kettős felelősségre vonást igyekszik elkerülni. Az még kitűnik ebből a szabályból, hogy mivel a szankció elkerülhetetlenségét is célozza, az adott értékesítési láncban más szinten elmaradt marasztalást is lehet értékelni.

[291] Ezt a logikát követve látszik a bíróság szerint, hogy a túlkompenzáció nem önmagában az egyes igényérvényesítővel és így az individualitás elvével függ össze, hanem elsősorban az összecszerűségi bizonyítási és becslési nehézségek miatt az értékesítési láncban többes igényérvényesítés esetére a kártérítés elosztásával (továbbhárítási arányokra vonatkozó bizonyítás a Bizottság dokumentumai alapján, továbbhárítás vélelmezésének korlátozása, ügyek egyesítése, ítéletek figyelembevétele stb. az Irányelv és a Tpv. 88/C. § (3), 88/G. § (4) bekezdés szerint), a többes fizetés elkerülése és a szankció alóli mentesülés kizárása mellett. Ebből adódóan ez az elv nem szolgálhat a kár bekövetkezése fogalmának károsultakra hátrányos és a gazdasági megközelítéssel ellentétes értelmezésének megtámogatásához.

[292] A jogalap nélküli gazdagodás kiküszöbölése is cél az ítélkezésben. Azonban ebből sem származik semmi olyan következmény, ami a kár fogalmának gazdasági logikával ellentétes értelmezésére kényszerítene. Ugyanis a különleges kártérítések, büntető kártérítések tagállami lehetőségeinek eseteiben vetődött fel ennek értelmezése, az egyenértékűség elvére tekintettel. Ugyanis, ha a közösségi versenyjogon alapuló keresetekhez hasonló tagállami keresetek esetén megítélhetők különleges kártérítések – mint amilyen a kivételes vagy bírság jellegű kártérítés –, akkor az előbbi keresetek esetén is lehetővé kell ezeket tenni. Ehhez kapcsolódóan a közösségi jog azonban nem akadályozza meg a nemzeti bíróságokat, hogy ügyeljenek arra, hogy a közösségi jogrend által biztosított jogok védelme ne járjon az azt élvezők jogalap nélküli gazdagodásával (C-295/04–C-298/04 Manfredi és társai kontra Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA ECLI:EU:C:2006:461 98. és 99.).

[293] Míg az EUB esetjogában a büntető kártérítés lehetőségét a jogalap nélküli gazdagodás szabályaival balanszírozhatónak tartotta, az Irányelv 3. cikk (3) bekezdése egyértelműen előírta, hogy ezen irányelv szerinti teljes kártérítés nem vezethet az elszenvedett kár mértékét meghaladó kártérítéshez, legyen az akár büntető jellegű, többszörös vagy egyéb kártérítés. A szabályozásból tehát az következik, hogy nem tiltott a büntető kártérítés, de az Irányelv maga nem garantálja annak elérhetőségét. Ez pedig a bíróságok számára azt a követelményt fogalmazza meg, hogy a túlkompensáció elkerülése érdekében ne válassza ezt a lehetőséget. A jogalap nélküli gazdagodás tehát ebben az összefüggésben merül föl.

[294] Ugyanezen kartellhez kapcsolódóan a spanyol Legfelsőbb Bíróság is arra az álláspontra helyezkedett, szintén európai jogi megközelítésre utalva érvelésében, hogy a kár a lízingszerződés aláírásával következett be és ebből adódóan az egyes díjak részleteinek befizetését bizonyítani a károsultaknak nem kellett. Sőt azt is kifejezetten hangsúlyozta, hogy a kompenzáció nem tagadható meg vagy csökkenthető azért sem, ha esetleg a tehergépjármű kikerül a károsult vagyontól a szerződés lejárta előtt. Azt is megállapította, hogy kamat sem csak az egyes részletekhez igazodóan, hanem a szerződéskötéstől jár (ES:TS:2024:1290,ES:TS:2024:4000,

<https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2024/10/03/the-truck-cartels-lingering-effects/>).

Magyar elméleti és gyakorlati szempontok

[295] A kár bekövetkezése fogalmának többségitől eltérő értelmezése a magyar jogirodalomban és joggyakorlatban is időről - időre felbukkan, leginkább gazdasági jogi relevanciával. Ha ugyanis abból indulunk ki, hogy a vagyon egy adott jogalany személyéhez kapcsolódó jogok (aktívák) és kötelezettségek (passzívák) összessége; a kár nemcsak a károsult aktív vagyonának a csökkenésével, hanem a passzív vagyonának (tartozásainak) a növekedésével is bekövetkezhet, hiszen mindkét eredmény rontja a vagyon egyenlegét. A vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés szempontjából releváns, hogy a vagyont alkotó elemek két fő csoportra oszthatóak: vagyontárgyak és kötelezettségek. A vagyontárgyak a vagyont gazdagító aktív vagyonelemek, amelyekkel a tulajdonos (illetve jogosult) szabadon rendelkezik (aktívák vagy eszközök). Ezzel szemben a kötelezettség az adós számára terhet jelent, azaz vagyona összértékét csökkentő, passzív elem (passzívák vagy források). Amint a követelés a vagyon aktív elemét alkotja, az annak párját képező kötelezettséget a passzív elemek között kell figyelembe venni. A gazdasági realitással ellenkezik az olyan egyoldalú szemlélet, amely miközben a követelést a vagyon részének tekinti, a kötelezettséget nem veszi figyelembe a tiszta vagyont csökkentő passzívaként. A saját (tiszta) vagyon összegét nem érinti, ha a tartozások összege nő és azzal szemben áll egy megszerzett azonos értékű vagyontárgy. Ez azt jelenti, hogy – változatlan összértékű aktív vagyonállomány mellett – a kötelezettségek növekedése a tiszta vagyon csökkenését eredményezi. Önmagában egy kötelezettség keletkezése, azaz a meglévő kötelezettségek növekedése – anélkül, hogy egyúttal a vagyontárgyak állománya azonos mértékben növekedne – kár bekövetkezését jelenti. Ezt követően, a kötelezettség teljesítése már nem eredményez változást a fizető fél vagyonában, hiszen a pénzeszközök csökkenésével együtt, azzal azonos mértékben csökken a kötelezettségeinek összege is. A kötelemszünetítő fizetés ezért nem tekinthető kárnak. A vagyon magánjogi, valamint számviteli, közgazdasági fogalma, továbbá a törvény szóhasználata is azt támasztja alá, hogy – a bírói gyakorlatban kialakult állásponttól eltérően – a kártérítés szabályai körében a vagyon fogalmat annak klasszikus magánjogi jelentésének megfelelően kell értelmezni, úgy, hogy kár nem csak a vagyontárgyak értékének csökkenése, hanem a kötelezettségek növekedése által is bekövetkezik (Gárdos István: A vagyontárgy és a vagyon fogalma a Ptk.-ban GJ, 2018/11., 3-10. o.).

[296] Ugyanez a gondolkodásmód érhető tetten azon bírósági értelmezés során is, miszerint a vagyoni kár az a hátrány, amely a károsult vagyont a károkozó magatartásánál fogva éri. A kár nem csak a károsult aktív vagyonának csökkenésével, hanem passzív vagyonának (tartozásainak) növekedésével is bekövetkezhet, hiszen mindkét eredmény rontja a vagyont egyenlegét (Fővárosi Ítéltábla Gf.40270/2011/6).

[297] A bíróság álláspontja szerint tehát a kár a kötelezettségek növekedése által bekövetkezik, ezt követően a kötelezettség teljesítése már nem eredményez változást a fizető fél vagyonában, hiszen a pénzeszközök csökkenésével együtt, azzal azonos mértékben csökken a kötelezettségeinek összege is. A kötelemszüntető fizetés ezért nem tekinthető kárnak vagyis nem az tekinthető kárnak.

[298] A vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés nem csak adásvételi (szállítási) szerződéssel vállalt fizetési kötelezettséggel keletkezik, ugyanazon jogi megítélés alá esik a szektorban szokásos finanszírozási megoldásként alkalmazott lízingszerződésben rögzített ellenérték vállalás is. Ez komplex rendszer létrehozásával és működtetésével jár (előszerződés, adásvételi szerződés és lízingszerződés, és eshetőlegesen adásvétel/vételi jog címén a lízingbe vevő tulajdonjogot szerezhethet). Az 1988. május 28-án Ottawában kelt UNIDROIT-egyezmény (kihirdette az 1997. évi LXXXVI. törvény) szerint az egyik ismérv, hogy a lízing szerződés alapján fizetendő díj megállapításánál alapvetően a berendezés árának, vagy az ár jelentős részének az amortizáció következtében történő csökkenését veszik figyelembe (1. Cikk 2. c). A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény – korábban hatályos – 3. § (8) bekezdés 13. pontja szerint pénzügyi lízing: olyan szerződés alapján valósul meg, amely szerződés értelmében a lízingbe adó a lízingbe vevő igényei szerint beszerzett és a lízingbe adó tulajdonát képező eszközt lízingdíj ellenében, a szerződésben rögzített időtartamra a lízingbe vevő használatába, birtokába adja azzal, hogy a lízingbe vevőt terheli a használatból következően minden költség és kockázat, a lízingbe vevő jogosult a hasznok szedésére, a szerződés időtartamának végén a lízingelt eszköz tulajdonjogát a lízingbe vevő vagy az általa megjelölt megszerzi (vagy megszerezheti), a maradványérték megfizetésével vagy anélkül, illetve a lízingbe vevőt elővételi jog illeti meg, a lízingbe vevő azonban ezen jogairól a szerződés megszűnése előtt le is mondhat; A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (rég. Hpt.) 2.számú mellékletének I/11. pontja értelmében pénzügyi lízing az a tevékenység, amelynek során a lízingbeadó ingatlan vagy ingó dolog tulajdonjogát, illetve vagyoni értékű jogot a lízingbevevő megbízása szerint abból a célból szerzi meg, hogy azt a lízingbevevő határozott idejű használatába adja oly módon, hogy az a lízingbevevő könyveiben kerül kimutatásra. A használatba adással a lízingbevevő jogosultságot szerez arra, hogy a szerződésben kikötött időtartam lejártával a lízingdíj teljes tőketörlesztő és kamattörlesztő részének, valamint a szerződésben kikötött maradványérték megfizetésével a dolgon ő vagy az általa megjelölt személy tulajdonjogot szerezzen.

[299] Ehhez képest a tulajdonjog későbbi megszerzésének lehetősége egyfajta váromány, annak jogi tartalma akként foglalható össze, hogy "a váromány a szó legtágabb értelmében olyan jövőbeli jogszerzést lehetővé tevő függő jogi helyzet, amelyben a jogszerzés feltételei részben megvannak, míg további feltételei a jövőben vagy bekövetkeznek, vagy sem. Szűkebb értelemben várományon valamely alanyi jog megszerzésének jogilag biztosított lehetőségét értjük, amelytől a várományost az ellenérdekű fél önkényesen nem foszthatja meg." (Szladits Károly: A magyar magánjog vázlatja Budapest, 1933. 109. o., 51/2007. (IX. 15.) számú AB határozat).

[300] Az üzembentartói minőséggel kapcsolatos kifogások a lízingszerződés sajátos konstrukciója miatt nem megalapozottak. A közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvény (a továbbiakban: Közl.nytv.) 2. § 9. pontja szerint üzemben tartó: a jármű tulajdonosa, illetve akit a jármű jogszerű üzemeltetésére szerződés vagy más hitelt

érdemlően igazolt jogcím alapján a járműnyilvántartásba bejegyeztek. Főszabályként tehát - vagyis ha a nyilvántartás üzemben tartóként eltérő személyt nem jelöl meg - a gépjármű tulajdonosa minősül üzemben tartónak. A törvény több helyen is felváltva tartalmazza az „üzemben tartó (tulajdonos)”, illetve a „tulajdonos (üzemben tartó)” szóhasználatot.

[301] Azzal, hogy a kartell hatására bekövetkező árnövekedés a beszerzési árakra és a lízingdíjra is kihatott, a versenyárhoz képest a kartellárra történő (magasabb összegű) kötelezettségvállalás a károsultak részéről a vagyonukban bekövetkezett értékcsökkenésként értékelendő, mert ezen kötelezettségvállalással szemben a használatba került és megszerzendő vagy megszerzhető vagyontárgy (váromány) valós értéke kisebb, a kartell hiányában elvileg megvalósulható versenyár szerinti. Adásvételi (szállítási) szerződés esetén is nagyobb összegű a vételár fizetési kötelezettség, mint a vásárolt dolog valós értéke. Erre tekintettel a szerződéses kötelezettségvállalással a vagyonban már bekövetkezett a kár. Ezen kötelezettségvállalás alapján a károsultnak teljesítési kötelezettsége keletkezett, míg a másik szerződő félnek igénye lehet az ellenérték megfizetésére, a teljesítés követelésére. Az ellenérték meghatározásánál ennek alapját vagy viszonyítási pontját egy magasabb árszint képezi.

[302] A felperesek keresete szempontjából az a körülmény releváns, hogy az átlagárak magasabbak, mint amilyenek a kartell nélkül lennének. Ez az árkülönbség az átlagárakban, hangsúlyozottan az árak átlagos szintjén a károkozással előidézett hátrány. Ugyanezen emelkedettebb árak képezik a referenciapontot abban az esetben is, ha egyedi tárgyalásokon olyan feltételek merülnek fel az egyeztetés tárgyaként, amelyek az ügyletet egyedibbé teszik. Ezesetben az egyedi feltételek megtárgyalása is magasabbról indul. Ez a jellemzője a lízingszerződésnek akkor is megvan, ha nem kartelláron történne az értékesítés feltételeinek tárgyalások útján való meghatározása, hanem versenykörülmények között kialakult árszinten. Az pedig nem merült fel a perben, hogy a felperesek bármelyike olyan tárgyalási erővel vagy háttérrel rendelkezett volna, ami felülírná a fenti egyszerű összefüggést.

Bizonyítási kérdések

[303] A gazdasági megközelítéssel (és a kár európai jogi fogalmával) ellentétesen a kár bekövetkezése anyagi jogi fogalmának kötelezettség teljesítéséhez kötése azzal a következménnyel is járna, hogy ennek eljárásjogi konzekvenciájaként a bizonyítási standardok olyan mértékben emelkednének, ami az igények bizonyíthatatlanságig szétaprózódásának veszélyével járna és azzal, hogy ezáltal a károkozó megtartja az árnövekedést (ahogyan ez a később – a kárnszerzésnél - hivatkozott CAT ítéletben megjelenítődik). Ez a tényleges érvényesülés elvével és a versenyszabályok hatékony alkalmazásával ellentétes jogalkalmazáshoz vezetne (Competition Appeals Tribunal - CAT Judgment case number: 1241/5/7/15 (t) Sainsbury's supermarkets ltd claimant and Mastercard incorporated, Mastercard international incorporated, Mastercard europe sa defendants (<https://www.catribunal.org.uk/cases/12415715-t-sainsburys-supermarkets-ltd>)).

[304] Szigorúbb bizonyítási standardok előírása a kiterjesztően értelmezett elévülési szabályok melletti – és ezért nagyobb (akár évtizedes) időbeli távlatokra nyíló – igényérvényesítés (C-267/20 Kft. 3 és a Kft. 2 kontra RM ECLI:EU:C:2022:494) gyakorlati megvalósíthatóságát is megghiúsítaná.

[305] Ugyanezen bizonyítási előírások vagy követelmények mércéjeként hivatkozik a bíróság arra is, hogy az Irányelv 5. cikkének (3) bekezdése szerint a bizonyítékfeltárás is csak arányos mértékre korlátozott és az (5) bekezdés szerint a vállalkozások ahhoz fűződő érdeke, hogy versenyjogi jogsértést követően elkerüljék a kártérítési kereseteket, nem minősül védelemre okot adó érdeknek. A 17. cikk (1) bekezdés szerint a tagállamok biztosítják, hogy a kár számszerűsítéséhez megkövetelt bizonyítási teher és a bizonyítékok tekintetében előírt

követelmények ne tegyék gyakorlatilag lehetetlenné vagy túlságosan nehezzé a kártérítéshez való jog érvényesítését.

[306] Ennek az ésszerűségi-arányossági követelménynek magasabbra beállításával együtt járna a magánjogi igényérvényesítés lehetőségének kiüresítése, hiszen akár évtizedekre visszamenően az egyes részletek teljesítésének dokumentálására vonatkozó elvárás a gondos vállalkozói magatartás követelményeinek sem felelne meg, különösen úgy, hogy a szerződéskötéskor és a teljesítés folyamatában a titkos versenyellenes magatartások nem ismertek, azok nem kalkulálhatóak a gazdasági szereplők részéről. Miután a kötelezettség teljesítése már nem eredményez változást a fizető fél vagyonaiban, hiszen a pénzeszközök csökkenésével együtt, azzal azonos mértékben csökken a kötelezettségeinek összege is, a kifizetés bizonyítása sem lehet követelmény.

[307] A Münchener Tartományi Bíróság előtt is csak olyan összefüggésben merültek fel a bizonyítási követelmények több ügyben, hogy a megvásárolt kamionok számának és a beszerzési áraknak a becslésére nincs lehetőség, ezeket az adatokat a felperesnek bizonyítania kell, de ezek elégségesek is a kár becsléséhez az egyedi ügyletekhez (19.02.2021, 37 O 10526/17; 27.03.2020, 37 O 18471/18).

[308] Ugyanezen kartellhez kapcsolódóan a spanyol Legfelsőbb Bíróság is arra az álláspontra helyezkedett, szintén európai jogi megközelítésre utalva érvelésében, hogy a kár a lízingszerződés aláírásával következett be és ebből adódóan az egyes díjak részleteinek befizetését bizonyítania a károsultaknak nem kellett (ES:TS:2024:1290, ES:TS:2024:4000, <https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2024/10/03/the-truck-cartels-lingering-effects/>).

[309] Minthogy az uniós versenyszabályok hivatalból figyelembe veendő közrendi jellegű rendelkezések, az EUB hangsúlyozza is a versenyjogi szabályok teljes érvényesülését és kiemelten a versenyjogi tilalmak hatékony érvényesülését (C-126/97 Eco Swiss ECLI:EU:C:1999:269 36-39., C-360/09 Pfleiderer AG kontra Bundeskartellamt ECLI:EU:C:2011:389 24, C-453/99 Courage és Crehan ECLI:EU:C:2001:465 26.). A kár megtérítésének követelésére vonatkozó jog gyakorlásának feltételeit, az ilyen jogok konkrét érvényesítésének módjait a tényleges érvényesülés elvére és a versenyszabályok hatékony alkalmazására figyelemmel kell szabályozni és értelmezni (Manfredi és társai ítélet, EU:C:2006:461, 64. pont, Kone 24., Sanska 27. VEBIC C-439/08, EU:C:2010:739, 57. pont; Pfleiderer EU:C:2011:389, 24. pont, valamint Donau Chemie EU:C:2013:366, 27. pont, Otis 24-26). A bírósághoz fordulás - az érintetteknek biztosított uniós jogok védelmét célzó - eljárási szabályai nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehezzé az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (C-33/76 Rewe-Zentralfinanz eG and Rewe-Zentral AG kontra Landwirtschaftskammer für das Saarland 5. pontja, a C-432/05 Unibet kontra Justitiekanslern ECLI:EU:C:2007:163 43. pont és a C-268/06 Impact kontra Minister for Agriculture and Food és társai ECLI:EU:C:2008:223 46. pont). A hatékony bírói jogvédelmi követelmény és alapelv szigorúbb elvárásokat is támaszt, mint a tényleges érvényesülés elve.

[310] Ahhoz, hogy a bíróság hatékony jogvédelemben tudja részesíteni a károsultakat és egyúttal az európai jog érvényesülésének teret engedve, az európai jogrend integritását és kikényszeríthetőségét fenntartsa, a kár bekövetkezésének, a kár bizonyítottsági fokának fenti értelmezése tud hozzájárulni. Ugyanezen értelmezési keret befolyásolja a bizonyítékok mérlegelését és a közvetett bizonyítékok elfogadását, az alábbiak szerint.

[311] A felpereseknek tehát - ebben a megközelítésben értelmezve a kár bekövetkeztét – bizonyítaniuk kellett a keresetösszege jogukat, az értékesítési láncban (okszági láncban) való időbeli és termékbeli érintettségüket (azaz a Határozat hatálya alá tartozásukat), valamint a kárszámítás szempontjából releváns beszerzési ellenértéket. Ezeket a releváns tényeket meg

lehetett állapítani a beszerzéseket alátámasztó szerződések tartalmából. A szerződések fellelhetőségének korlátozottsága eseteiben a fizetési kötelezettséget tartalmazó számlák is tartalmazhatnak felperesi kötelezettségvállalások korábbi megtörténtének megállapíthatóságára vonatkozó tényeket. Számlák állnak rendelkezésre a 41-54. számú termékekre (ezeken belül a 46. és 47. sorszámúra azonosításra alkalmas szerződés részlet is). A lízingbeadók igazolásainak tartalma is bizonyítékként támasztja alá nemcsak a szerződés teljesülését, hanem értelemszerűen a szerződéses jogviszony korábbi fennálltát és az azon alapuló kötelezettségvállalást. Az igazolások a klasszikus kárfogalomhoz kapcsolódó eljárási követelményt is kielégítik. A bíróság a tényállási részben egyenként részletezte a rendelkezésre álló dokumentumokat és az azok alapján tett ténymegállapításait, a felperesek a rendelkezésre álló okiratokat becsatolták. Mindezen bizonyítékok alkalmasak arra is, hogy a jogsértéssel érintett tömeg jellemzőt és beszerzési időt alátámasszák (típus és/vagy alvázsám, esetleg forgalmi engedély csatolása mellett). Ezek az okiratok nemcsak az anyagi jogi jogvédelmi igényt alapozzák meg, hanem a kárszámításhoz szükséges hipotetikus versenyár és beszerzési érték közül az utóbbit is. Ettől többet a károsultaktól elvárni a fentiek szerint nem lehetett és az e körben releváns adatok beszerzése érdekében kiadott megkeresések sem hoztak eredményt.

[312] A prevenció célja és a károsultak igényérvényesítési hajlandóságát is nagymértékben veszélyeztetné irreális elvárások támasztása dokumentumok akkurátus megőrzésére évtizedekre visszamenőleg úgy, hogy mindeközben a titkos és a gazdaság optimális működését lerontó jogsértések látensnek és az ésszerű magatartás alakításakor a gazdasági szereplők részéről nem kalkulálhatók. A versenyjog érvényesítése terén az elrettentő hatást a magánjogi jogérvényesítés keretében a jogsértők kártérítési igényekkel szembesülésének kockázata biztosítja (Athanasios Rantos főtanácsnok indítványának 96. pontja a C-267/20. sz. ügyben). Látható, hogy a kompenzáció mellett jogpolitikai megfontolások is tetten érhetők a kártérítési jogi területen, ez az egész szabályozást és bírói gyakorlatot áthatja. Ha a prevenciót helyezzük előtérbe, akkor inkább elfogadhatók az individualitás elvétől elrugaszkodó okozatossági felfogások és kárszámítási módozatok (felveti Fuglinszky Ádám: A versenyjogi jogsértések esetén alkalmazható polgári jogi jogkövetkezmények, kártérítés mint magánjogi szankció, in Kisfaludy András (szerk.): Versenyjogi jogsértések - magánjogi jogkövetkezmények, Budapest, 2012, ELTE Eötvös Kiadó, 17.o., 19.o.). A mai magyar vezető kártérítési kommentár szerint pedig a kártérítésnek nincs megfelelő visszatartó hatása, ha a károkozó magatartással megszerezhető vagyoni előny összege a károsultak perlési hajlandósága vagy az alacsony kárösszeg miatt, vagy bármi más okból magasabb, mint az okozott kár és így a fizetendő kártérítés (Fuglinszky Ádám: Kártérítés jog, hvgorac, Budapest 2015. 39.o.).

Eltérés a egyéb érdekeltl határozatától

[313] A kár bekövetkezésének és ahhoz igazodóan az eljárásjog bizonyítási szabályainak értelmezése a magyar bírói gyakorlat által követett klasszikus felfogás szerint a fentiektől eltérő. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ezt a klasszikus megközelítésmódot ne lehetne továbbfejleszteni és azt sem, hogy ez a megközelítésmód az európai joggal fedésben lenne. A versenyjog - kártérítési szabályok megerősítésével történő betartatásának - jogpolitikai céljait tükröző szabályok és az EUB által folytatott bírói gyakorlat végrehajtásának modelljei most formálódnak az egyes tagállamok bíróságain, amely változásokat is magával hoz szükségsszerűen, hiszen a kártérítési jog léte és értelmezésének lehetősége folyamatosan dinamizálódik és változik az életviszonyokkal együtt.

[314] A legfontosabb az, hogy az EUB gyakorlata alapján az értelmezés tehát világos a gazdasági szemléletmód, a versenyjogi megközelítés, a megszerzés fogalma, ennek a lízingszerződésre való alkalmazása és a kötelezettségvállalással bekövetkező vagyoni

értékcsökkenés vonatkozásában (a fent részletesen kifejtettek szerint elsősorban a C-343/19 Verein für Konsumenteninformation kontra Volkswagen AG ECLI:EU:C:2020:534 30. pont, továbbá a C-30/20 RH kontra AB Volvo és társai ECLI:EU:C:2021:604 39-40. pont és a C-12/15 Universal Music International Holding BV és Michael Tétéreault Schilling, Irwin Schwartz, Josef Bro ECLI:EU:C:2016:449 30-31. pont ügyek alapján).

[315] Ennek alkalmazási kötelezettsége az elsőbbség elvéből (1964. július 15-i Costa kontra E.N.E.L. ítélet, 6-64, EU:C:1964:66, a Lisszaboni Szerződéshez csatolt 17. Nyilatkozat, Alaptörvény E) cikk (1) – (4) bekezdései), a jogalapként szolgáló EUMSZ 101. cikkének közvetlen hatályából és közvetlen alkalmazandóságából és abból is következik, hogy a közvetett hatály általános elve megköveteli a nemzeti bíróságoktól hatáskörük keretei között mindennek a megtételét annak érdekében, hogy a belső jog egészére tekintettel és az elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával biztosítsák az uniós jog teljes érvényesülését, és annak céljával összhangban álló eredményre jussanak, ami vonatkozik az elsődleges joggal összhangban álló értelmezésre is (Pöpperl ítélet EU:C:2016:550, 43. pont C-157/86 Murphy és társai ítélet EU:C:1988:62, 11. pont C-208/05 ITC-ítélet, EU:C:2007:16, 68. pont). Időközben ugyanerre jutott a spanyol legfőbb bírói fórum is, nem spanyol, hanem szintén európai jogi alapon, miként azt fent idézte a bíróság.

[316] A bíróság álláspontja szerint nem csak a gazdasági megközelítés és az európai jog szükségzerű követésének kell befolyásolnia az értelmezést, hanem annak a szempontnak is, hogy a kártérítési jogban releváns - a versenyjogsértés miatti különbség - hátrány a károsult helyzetét tekintve abban a momentumban ragadható meg, hogy magasabb áron vállalt fizetési kötelezettséget a piac torzítása miatt és nem abban, hogy utóbb még milyen tények következtek be a teljesítés folyamatában. Ugyanis elvi szinten ezek az utólagos történések versenyjogsértés nélkül is bekövetkeztek volna (kifizetés vagy annak elmaradása, a termék tulajdonba kerülése vagy annak elmaradása, az ahhoz társuló fizetési kötelezettség teljesítése stb.), azok nem az árkülönbséggel állnak oksági kapcsolatban, hanem más, ezesetben nem értékelendő eseményekkel. A piaci árkülönbség ahhoz vezet, azt okozza, hogy versenyjogsértő emeltes ár szerződik a vevő. Minden körülmény ezen mozzanatot követően csak a továbbhárítás/ káronszerzés – ugyancsak speciális versenyjogi - jogintézményeinek határán belül értelmezhető, amit külön fejt ki a bíróság.

[317] Ehhez képest a bíróság álláspontja szerint indokolt a Gfv.III.30.246/2023/11. számú határozattól eltérés, melyben a fenti európai jogi jogértelmezés nem kapott kellő teret. Erre a bíróságnak az európai jog alapján van lehetősége, akár a belső eljárási szabályok mellőzésével is. Ugyanis valamennyi nemzeti bíróság az uniós jog alkalmazására saját hatáskörében hivatott "uniós bíróság"-nak minősül. Az uniós jog egy olyan sajátos jogrend, amely a nemzeti jogrendbe beépülve, annak részeként érvényesül (963. február 5-i Van Gend & Loos ítélet, 26/62, EU:C:1963:1; 1964. július 15-i Costa-ítélet, 6/64, EU:C:1964:66.). Az uniós jog helyes alkalmazásának és a jogalanyok e jogrendből eredő jogainak védelme érdekében a nemzeti jog félretételi kötelezettség valamennyi nemzeti bíróságra vonatkozik (1978. március 9-i Simmenthal-ítélet, 106/77, EU:C:1978:49, 24. pont.). Mindebből adódóan valamennyi nemzeti bíróság jogosult - illetve köteles - az uniós jog helyes alkalmazását saját hatáskörében és saját meggyőződése alapján maga biztosítani az előtte folyamatban lévő ügyben, ha szükséges, akár a nemzeti anyagi vagy eljárási jogszabályok alkalmazásának mellőzésével. Csak és kizárólag a szűken értelmezett res judicata - amely az azonos jogviszonyból származó, azonos felek közötti azonos igények esetén érvényesül - jelentheti akadályát egy jogerőssé vált ítélettel elbírált, az uniós joggal nem összeegyeztethető jogértelmezés módosítása kötelezettségének. Ebből adódóan - a res judicata körén kívül - nem lehetséges egy uniós joggal ellentétes jogértelmezést későbbi ügyekben a korábbi ítéletre mint precedensre vagy a jogbiztonság elvére hivatkozással követni (2015. november 1-i Klausner

Holz Niedersachsen-ítélet, C-505/14, EU:C:2015:742, 45-46. pont. Fallimento Olimpclub-ítélet, C2/08, 26-31. pont. 2020. április 2-i, CRPNPAC-ítélet, C-370/17 és C-37/18, EU:C:2020:260, 94-98. pont. 2020. május 14-i FMS és társai ítélet, C-924/19 PPU és C-925/19 PPU, EU:C:2020:367). A hatályos hazai szabályozás alapján az eljáró bíróságoknak követniük kell a egyéb érdekeltl közzétett határozataiban foglalt jogértelmezését a későbbi ügyekben. Az EUB kifejezetten valamennyi nemzeti bíróságot felelőssé tette az uniós jog helyes alkalmazásáért, és kimondta, hogy valamennyi ítélkező bírói fórum jogosult maga dönteni az uniós jog helyes értelmezéséről az előtte folyamatban lévő ügyben. A egyéb érdekeltl közzétett ítéletében foglalt jogértelmezéstől való eltérést az uniós jog helyes alkalmazásának szükségessége is indokolhatja, ugyanez vonatkozik arra az esetre is, ha a nem végső fokon eljáró bíróság jogegységi határozatban foglalt jogértelmezéstől kíván eltérni. Amennyiben e bíróság - az EUB eljárását követően vagy anélkül - megállapítja, hogy a egyéb érdekeltl korábban közzétett határozatában foglalt jogértelmezés nem felel meg az EU-jognak, úgy - az EU-jog közvetlen hatálya és elsőbbsége értelmében - joga van az általa helyesnek tartott döntést meghozni. Ebben az esetben a korábbi közzétett döntésben foglalt jogértelmezéstől való eltérést az alsóbb fokon eljáró bíróságnak meg kell indokolnia a hatályos szabályok értelmében; ennek keretében e bírói fórum hivatkozhat az uniós jog helyes alkalmazásából eredő eltérő jogértelmezés szükségességére. A felsőbb bíróság megállapításai tehát, e körben, nem köthetik az eljáró bírói fórumot (Elchinov-ítélet, C-173/09, EU:C:2010:581, 29-32. pont). Az EUB ítélkezési gyakorlatából következik, hogy egy tagállami bíróság ítéleteinek kötelező hatálya nem járhat azzal a következménnyel, hogy megvonja vagy korlátozza - az akár végső, akár nem végső fokon eljáró - ítélkező bírói fórum azon jogát, hogy a korábbi, kötelező hatállyal bíró döntéstől vagy a jogegységi határozattól eltérő döntést hozzon - akár előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztése után vagy anélkül - , amennyiben úgy ítéli meg, hogy az nem felel meg az uniós jognak. A egyéb érdekeltl közzétett döntéseinek, illetve a jogegységi határozatoknak a kötelező hatálya csak e fenti korlátozás mellett érvényesülhet. Sem az ítéletek kötelező hatálya, sem az egységes jogértelmezés és a jogbiztonság követelményei nem indokolhatják vagy eredményezhetik az uniós joggal össze nem egyeztethető jogértelmezés követését későbbi ügyekben (hasonlóan még 2015. november 1-i Klausner Holz Niedersachsen-ítélet, C-505/14, EU:C:2015:742, 45-46. pont., Fallimento Olimpclub-ítélet, C2/08, 26-31. pont., 2020. április 2-i, CRPNPAC-ítélet, C-370/17 és C-37/18, EU:C:2020:260, 94-98. pont.2020. május 14-i FMS és társai ítélet, C-924/19 PPU és C-925/19 PPU, EU:C:2020:367).

Káronszerzés

[318] A továbbhárítási kifogás a jogsértésből származó kár mértékének megállapításához lehet eszköz. Amennyiben a közvetlen vevő az áreltérítésből eredő kárát érvényesíteni kívánja, úgy a jogsértő oldalán kifogás merülhet fel, hogy a megemelkedett áron értékesített termék megnövekedett költségét a károsult a saját vevőire árnövekedés formájában továbbhárította. Olyan megközelítés esetén, hogy erre tekintettel a vagyonsökkenés végsősoron nem a felperes vagyonában következett be, a kár fogalma körében értékelhető a továbbhárítás. Felmerülhet a továbbhárítás kárenyhítési kötelezettség körében történő értelmezése is, ami a továbbhárítási kifogás jogának kiterjesztett értelmezését jelentené. Utóbb a versenyjogsértő alperesek önjogú védekezési eszközével lépett elő a továbbhárítás (Irányelv 13. cikk).

[319] A bíróság szerint a káronszerzés jogintézményébe helyezhető el az alperesek továbbhárítási kifogása, az ebből a szempontból az Irányelv hatálya alá még nem tartozó helyzetekre. A továbbhárítást a bíróság az okozati összefüggés részeként értelmezi és így az a kártérítés lényeges, konstituáló eleme. Ugyanúgy anyagi jogi fogalom, mint a kár. Az rPtk. nem szabályozta a kérdést, de a káronszerzés tilalmának általános elvéből és a jogalap nélküli

gazdagodás visszatérítésének kötelezettségéből levezethető volt. Mind a jogirodalom, mind a joggyakorlat elfogadta a káronszerzés tilalmát, a kivételekről azonban – összehasonlítva a külföldi jogokkal – viszonylag kevés szó esik (Boronkay Miklós: A káronszerzés tilalma az új Polgári Törvénykönyvben, Polgári Jogi Kodifikáció, IX.6. 22-25.o.).

[320] A károkozásból származó előnyök levonásához a károkozó magatartás és az előnyök között ok-okozati összefüggésnek kellett fennállnia. A jogintézmény alapvető célja a jogalap nélküli gazdagodás elkerülése azzal, hogy a bírói gyakorlat több esetben eltekint a levonástól különböző megfontolások alapján. A felelősségalapító okozatosság körében a bíróság a fentiek szerint állást foglalt a felperesek beszerzési szintjéig, de az okozatosság a kár(kártérítés) körében is vizsgálható. Az okozatosság egyrészt felelősség alapító tényező, másrészt pedig a kártérítés terjedelmének a megállapításánál játszik jelentős szerepet (Marton Géza: Polgári jogi felelősség Triorg Kft. Budapest 1993. 122. oldal).

[321] Az okozatosság szempontjából a bíróság szerint is jelentősége van annak, hogy a felperesek szintjéig termékértékesítés történt, a felperesek részéről pedig az adott termékkel szolgáltatásnyújtás, ami távolabbi kapcsolódást jelent az okozatosságot illetően. Az Irányelv is csak a felperes közvetett vevő javára vezette be a 14. cikk (1) és (2) bekezdése szerinti továbbhárítási vélelmet árnövekedés esetén, nem általánosságban, a legvégső fogyasztóig. A 88/G. § (3) bekezdése szerint az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a jogsértésből eredő áreltérítést továbbhárították a közvetett vevőre, ha a közvetett vevő bizonyítja..., amiből az következik, hogy a továbbhárítást a perbeli bizonyító közvetett vevőre, azaz a felperesre és nem minden közvetett vevőre kell vélelmezni. Tehát az alperesi érvelésekkel szemben az esetlegesen fennálló (de mindenképpen távolabbi) gazdasági összefüggések esetén sem kell ezt a továbbhárítást a teljes okozati láncban vélelmezni vagy a jogi okozatosság szintjén elismerni.

[322] A brit Competition Appeal Tribunal ítélete ugyanezen kartellügyben szintén (Case Nos.: 1284/5/7/18 (T) 1290/5/7/18 (T)) kitér ezekre a szempontokra, nevezetesen arra, hogy ha a kartellfelár kicsi arányban van jelen a felperesek költségeiben, az már elvi szinten kizárja a szolgáltatások árának növekedését (ilyen a beszerzési költség szolgáltatások áraiban való megjelenése). Ez utóbbit pedig az is igazolta, ugyanígy a CAT érvelése, hogy perindítás nem történt.

[323] Az okozati összefüggés távolsága mellett továbbá, ha a prevenció elvre figyelemmel vagyunk, akkor az okozati összefüggést nem kell megállapítani olyan esetben, ahol a szankció csökkentése érdekében az jogpolitikailag nem indokolt. Emellett a szakirodalom is utal arra, hogy ha a prevenció fontos, akkor a kiegyenlítés egyik fontos összetevője, a káronszerzés tilalma is háttérbe szorulhat, hiszen fontosabb érdek a társadalom rosszállásának kifejezésre juttatása, mint hogy a károsult vagy harmadik személy ne is gazdagodhassék a károkozó magatartás által. (Fuglinszky Ádám: A versenyjogi jogsértések esetén alkalmazható polgári jogi jogkövetkezmények, kártérítés mint magánjogi szankció, in Kisfaludy András (szerk.): Versenyjogi jogsértések - magánjogi jogkövetkezmények, Budapest, 2012, ELTE Eötvös Kiadó, 19.o.).

[324] Van olyan álláspont, amely szerint az alperes nem hívhatja fel a passing-on védekezést, amennyiben olyan személyekre hárították át a kárt, akik jogilag nem képesek kártérítést igényelni az elszenvedett kárért (pl. mert olyan távol állnak a károkozótól az értékesítési láncban, hogy nem bizonyítható az okozati összefüggés (Hegymegi-Barakonyi Zoltán-Horányi Márton: A Bizottság versenyjogi jogsértéseken alapuló kártérítési perekre vonatkozó irányelvtervezete, Versenytükrő, 2013/2., 16.o.).

[325] A bíróság szerint a jogintézmény versenyjogi területre alkalmazása során annak célja a túlkompensáció kivédése mellett a kétszeres fizetés veszélyének kizárása a közvetlen vevő – közvetett vevő értékesítési láncban való elhelyezkedésére és ésszerű piaci viselkedésére

tekintettel, ami az egyenértékűség/tényleges érvényesülés elvein keresztül értékelhető. A túlkompensáció a vélelem egyfajta minimum kár hipotéziséhez képest nem merülhet fel. Egyedül a kettős fizetés veszélyének elkerülése lehet még értékelendő szempont, de azt az áthárítási arány bizonyítási szabályai, az egyesítés és az ítéletek figyelembevételének szabályai értékelik (a szakértői bizonyítás kérdései a Bizottság dokumentumaival segítve, az Irányelv fenti 12. cikk (2) bekezdése, a 14. cikk (2) bekezdése, 15. cikk (1) szabályai mellett még a Tpv. 88/C. § (3), 88/G. § (4) bekezdés). Az értékesítési láncban a felperesek felett vagy alatt elhelyezkedő gazdasági szereplők részéről a Határozattal kapcsolatban további perindítások nem történtek és az elévülési szabályokra tekintettel már érdemi eredménnyel nem is kezdeményezhetők. Ugyanis a bíróság korábbi álláspontjával megegyező értelmezést adó C-267/20 Kft. 3 és Kft. 2 kontra RM ECLI:EU:C:2022:494 és C-605/21 és a Heureka Group a.s. és Google LLC ECLI:EU:C:2024:324 számú ügyekből levonható – a tényleges érvényesülés elvén, a közvetett hatályon és a versenyjogi szabályok teljes érvényesülésén alapuló és a hatékony bírói jogvédelemmel összefüggő - következtetés alapján a Ptk. 326. § (2) bekezdése alapján a nyugvás legkorábban a jogsértést megállapító határozat jogerőre emelkedése vagy az eljárás egyéb módon történő befejezése után egy évvel érhet véget és ettől mint objektív időponttól számított további 1 éves határidőn belül a követelés érvényesíthető. És a 15. cikk (1) bekezdés ugyancsak annak elkerülése érdekében, hogy a beszállítói lánc különböző szintjein levő felperesek által indított kártérítési keresetek a jogsértő többszörös felelősségre vonását vagy felelősségre vonásának hiányát eredményezzék, előírja, hogy a tagállamok biztosítják, hogy a különböző szinteken álló felperesek keresetei és az ítéletek figyelembe vehetők legyenek. Ez a szabály ugyancsak az egyes szintekre koncentrálni és a kettős felelősségrevonást igyekszik elkerülni. Az még kitűnik ebből a szabályból, hogy mivel a szankció elkerülhetetlenségét is célozza, az adott értékesítési láncban más szinten elmaradt marasztalást is lehet értékelni.

[326] A továbbhárítási kifogás alkalmazásának célja nem a versenyjogi jogsértő terheinek csökkentése, hanem a kétszeres kártérítés elkerülése elsősorban. A felperesek alatti szint esetében a perindítások elmaradása ez esetben is releváns, mert a Tpv. 95/E. § (5) bekezdés szerint a törvénynek a Módtv3.-mal megállapított 88/C. § (3) bekezdését a 2014. december 26-át követően a bírósághoz benyújtott versenyjogi kártérítési keresetek alapján indult perekben, tehát jelen perben is alkalmazni kell. A 88/C § (3) bekezdése szerint a bíróság köteles elrendelni az előtte folyamatban lévő, versenyjogi jogsértésből eredő kártérítési igény érvényesítése iránti perek (a továbbiakban: versenyjogi kártérítési per) egyesítését, ha annak törvényben meghatározott feltételei fennállnak. Miután ilyen perindítások nem történtek és már nem is kerülhet ezekre sor, a kártérítési elvek sérelme sem merülhet fel.

[327] Emellett valószínűtlen, hogy a végfogyasztók (akár azt is elfogadva, hogy végfogyasztóként gazdálkodó szervezet is felléphet) ilyen típusú igényeket érvényesítsenek, márcsak a távoli okozatosság és a bizonyítás lehetetlensége okán is, így a versenyjogi jogszabályokat árrögzítéssel megszegők megtartanak a jogellenes magatartásuk eredményét. A kollektív igényérvényesítési mechanizmusok szabályozása jelenleg nem megfelelő és speciális perköltség szabály sincs. Az Európai Bizottság EK antitröszt szabályainak megsértésére épülő kártérítési keresetekről szóló Zöld Könyve (COM (2005) 672) és Munkadokumentuma (SEC (2005)1732.) összefoglalta az igényérvényesítést akadályozó problémákat és a Fehér Könyv intézkedéseket is javasolt (COM (2008) 165), valamint a Bizottságnak ajánlása is született a kollektív jogorvoslati mechanizmusok közös elveiről (2013/396/EU – L201/60), azonban jelentős jogalkotási eredmények nincsenek. A Tpv. 85/A §-a GVH számára közérdekű keresetindítási jogot biztosít a fogyasztó polgári jogi igényeinek érvényesítése iránt, a Pp.578.§-ában foglaltak mellett, azonban a GVH ezt a jogát lényegében nem gyakorolja. A társult per tárgyi hatálya pedig szintén csak fogyasztókra (és

vállalkozásokra nem) terjed ki és a szerződésből eredő követelésekre korlátozódik, nem vehető igénybe deliktuális igényekre (Pp. 583.§ (2) bekezdés).

[328] Az alperesi védekezésekre tekintettel rögzíti még a bíróság, hogy a továbbhárítás hiányának (azaz az áremelkedés saját szolgáltatásaik árában történő meg nem jelenítésének) felperesek érdekében álló bizonyítandó tényként (és a kár részekénti) kezelését itt is kizárja az a sajátosság, hogy a 10%-os vélelem mellett (ami egy hipotézis) további bizonyítás megkövetelése a jogérvényesítőtől szükségtelen, költséges és időigényes is lenne, amellett, hogy a versenyszabályok teljes körű érvényre juttatásának követelménye és a tényleges érvényesülés elve ellen is hatna. Továbbá a továbbhárítás hiánya bizonyításának megkövetelésével a felperesek vélelemmel célzott bizonyítási kedvezményei is relativizálódna. A kár megtérítésének követelésére vonatkozó jog gyakorlásának feltételeit, ideértve a kár fogalmának alkalmazására vonatkozó feltételek meghatározását (tehát a kár bizonyítási érdekének meghatározását) akként kell szabályozni, alkalmazni, hogy tiszteletben kell tartani az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét (Manfredi és társai ítélet, EU:C:2006:461, 64. pont, Kone 24., Sanska 27.) és e szabályok nem sérthetik az EUMSZ 101. cikk hatékony alkalmazását (lásd: VEBIC-ítélet, C-439/08, EU:C:2010:739, 57. pont; Pfleiderer-ítélet, EU:C:2011:389, 24. pont, valamint Donau Chemie és társai ítélet, EU:C:2013:366, 27. pont, Otis 24-26.).

[329] A tehergépjárművekkel történt egyéb események (biztosításból, eladásból megtérülés stb.) pedig nem mutatnak összefüggést a felárral, ezért nem lehetnek okozatosak a jogsértéssel, mindezek – az alperes által hivatkozott utólagos tények – a felár nélkül is bekövetkeztek volna. Itt is érvényes, hogy a kártérítési jogban releváns - a versenyjogsértés miatti különbség - hátrány a károsult helyzetét tekintve abban a momentumban ragadható meg, hogy magasabb áron vállalt fizetési kötelezettséget a piac torzítása miatt és nem abban, hogy utóbb még milyen tények következtek be. Ugyanis elvi szinten ezek az utólagos történések versenyjogsértés nélkül is bekövetkeztek volna, azok nem az árkülönbséggel állnak oksági kapcsolatban, hanem más, ez esetben nem értékelendő eseményekkel. A piaci árkülönbség ahhoz vezet, azt okozza, hogy versenyjogsértő emeltebb áron szerződik a vevő. Ugyanezen kartellhez kapcsolódóan a spanyol Legfelsőbb Bíróság is arra az álláspontra helyezkedett, szintén európai jogi megközelítésre utalva érvelésében, hogy a kompenzáció nem tagadható meg vagy csökkenthető azért sem, ha esetleg a tehergépjármű kikerül a károsult vagyonából a szerződés lejárta előtt (ES:TS:2024:1290, ES:TS:2024:4000, <https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2024/10/03/the-truck-cartels-lingering-effects/>).

[330] Ugyanezen európai jogi jogalkalmazási elvek mellett, a fenti okozatossági, jogpolitikai és kártérítési elvekre tekintettel a bíróság arra jutott, hogy az alperesek bizonyítási indítványa sem teljesíthető a káronszerzésre. A tényleges érvényesülés elvét is sértené e körben kiterjedt, időben elhúzódó és (a perköltséget irreálisan növelő és a jogérvényesítést ezáltal kedvezőtlenül befolyásoló módon) költséges, feltehetően hiányos adatokon alapuló bizonyítás lefolytatása. A 13. cikk szerint is csak ésszerű mértékben kérhet a jogsértő bizonyítékfeltárást a felperestől. Emellett lényeges az is, hogy a vélelem hipotézisen alapuló %-os arányához és nem kimutatott árnöveléshez képest a felperes áraiban a versenyellenes mérték megjelenésének elemzése vagy valamiféle becslése nehezen értelmezhető. Különösen egy, a szolgáltatásnyújtáshoz beszerzett tehergépjármű emeltebb árából eredő különbségnek az árakba való beépítése hosszabb időszakának alapul vételével.

[331] Emellett e körben a bíróság osztja azokat a jogelveket, amelyek a brit versenyjogi bíróság döntésében megjelentek (Competition Appeals Tribunal - CAT Judgment case number: 1241/5/7/15 (t) Sainsbury's supermarkets ltd claimant and Mastercard incorporated, Mastercard international incorporated, Mastercard europe sa defendants

(<https://www.catribunal.org.uk/cases/12415715-t-sainsburys-supermarkets-ltd>), mely érveket időközben kartellperekben is rendszeresen felhasználnak más európai bíróságok is. A CAT kiemelkedő szakosodott bíróság hatékony eljárásrenddel és a High Court bírójának tapasztalata mellett a bíróság tagjai között megjelenő közgazdász szakértőkkel. A Sainsbury's nyújtott be keresetet a Mastercard ellen egy multilaterális bankközi díj megállapítása során elkövetett versenyjogi jogsértés miatt, amelyben más kérdések mellett felmerült a felperes részéről a továbbhárítás vizsgálata saját vevői felé az alperes kifogása alapján és a bíróság több jogelvet lefektetett a védekezést elutasító döntésében. Ezek az elvek a továbbhárítási kifogásra jelen perben is alkalmazhatók, ahogyan ezeket az ugyanezen kartellperekben eljáró más európai bíróságok is alkalmazták időközben.

[332] Összefoglalva az indokolás lényegét, a CAT akként érvel, hogy a továbbhárításon alapuló védekezés lényegében a kárfelmérési folyamat egyik szempontja. Valójában nem védekezés, azt szolgálja, hogy a károsult elégséges megtérülésben, de ne túlkompensációban részesüljön. Kiemeli, hogy míg a közgazdászok számára az a jelentős, hogy a vállalat milyen módon fedezi a költségnövekedést, a jogászokat az igény megalapozottsága érdekli. A továbbhárítás vélelmezésével adott esetben az igények bizonyíthatatlanságig szétaprózódásának veszélye állhat fenn és ezáltal a károkozó megtartja az árnövekedést. Mindez pedig a tényleges érvényesülés elve ellen is hatna. Ezen az alapon akkor tartja csökkenthetőnek vagy elutasítandónak az igényt, ha a jogsértő kimutatja (akin a bizonyítási teher van) az értékesítési láncon a károsult alatti szinten olyan igényérvényesítő csoport létét, amelyre a felárat továbbhárították.

[333] Az ellenőrizhetőség érdekében idézve 484. The pass-on “defence” is no more than an aspect of the process of the assessment of damage. The pass-on “defence” is in reality not a defence at all: it simply reflects the need to ensure that a claimant is sufficiently compensated, and not over-compensated, by a defendant. We have already noted that whilst the notion of passing-on a cost is a very familiar one to an economist, an economist is concerned with how an enterprise recovers its costs, whereas a lawyer is concerned with whether a specific claim is or is not well-founded. We consider that the legal definition of a passed-on cost differs from that of the economist. There is danger in presuming pass-on of costs to indirect purchasers because of the risk that any potential claim becomes either so fragmented or else so impossible to prove that the end-result is that the defendant retains the overcharge in default of a successful claimant or group of claimants. This risk of under-compensation, we consider, to be as great as the risk of overcompensation, and it informs the legal (as opposed to the economic) approach. It would also run counter to the EU principle of effectiveness in cases with an EU law element, as it would render recovery of compensation “impossible or excessively difficult”. Given these factors, we consider that the pass-on “defence” ought only to succeed where, on the balance of probabilities, the defendant has shown that there exists another class of claimant, downstream of the claimant(s) in the action, to whom the overcharge has been passed on. Unless the defendant (and we stress that the burden is on the defendant) demonstrates the existence of such a class, we consider that a claimant’s recovery of the overcharge incurred by it should not be reduced or defeated on this ground.

Kárenyhítés

[334] Kár elszívendésekor a károsult lépéseket tesz vagy tehet annak mérséklése érdekében, amely a kártérítést befolyásolóként értelmezhető körülmény. A régi Ptk. 340. § (1) bekezdése szerint a károsult a kár elhárítása, illetőleg csökkentése érdekében úgy köteles eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Nem kell megtéríteni a kárnak azt a részét, amely abból származott, hogy a károsult e kötelezettségének nem tett eleget. Felmerülhet a továbbhárítás kárenyhítési kötelezettség körében történő értelmezése is, ilyenkor akkor is csökkentendő lenne a versenyjogi jogsértés következtében elszívendett

kárigeny, ha továbbhárításra ténylegesen nem is került sor (Csöndes Mónika- Fenyöházi András: Továbbhárítás in Polauf Tamás (szerk.): Versenyjogi kártérítési perek. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2018, 172. o.). A továbbhárítás kötelezettségkénti definiálása a hatékony jogvédelem és tényleges érvényesülés elvének sérelmét jelentené az áreltérítés kockázatának károsultra telepítésével. E szabályok nem sérthetik az EUMSZ 101. cikk hatékony alkalmazását (VEBIC C-439/08, EU:C:2010:739, 57. pont; Pfleiderer EU:C:2011:389, 24. pont, valamint Donau Chemie EU:C:2013:366, 27. pont, Kone 26., 32., Otis 24-26.) A felróható károsulti közrehatás releváns lehet olyan szempontból is, hogy elvárható-e a túlárzással érintett vállalkozástól, hogy más beszerzési forrás után nézzen és mérsékelni igyekezzen veszteségét. Ez az egész iparági lefedettség esetén nem elvárható magatartás, hiszen a károsultaknak nehézséget jelentett volna a jogsértéssel nem érintett termékekre átállni, így kármegosztás nem merülhet fel ezen az alapon sem.

Felróhatóság

[335] A vétkességi megalapozottság a deliktuális kártérítési rendszerek központi kérdése, aminek a német jogban például szubjektív jelentéstartalma van, de a francia jog szerint lehetséges az objektív értelemben használandó tiszta jogsértés megközelítés is. Ehhez persze hozzátartozik, hogy a német bíróságok törekszenek a határozat kötőerejét kiterjeszteni a vétkesség ténybeli alapjára is kartellperekben (OLG Karlsruhe, 6 U 51/12 Kart, 31 July 2013 (IBRRS 2013 5084=NZKart 2014, 366) 46-47).

[336] Az EUB tagállami kártérítési felelősséget taglalo esetjoga a kártérítéshez való jogot a kellően súlyos jogsértések esetén biztosítja. Ennek értelmezésekor kiemelt szempontként jelent meg, hogy a vétkesség fogalma nem azonos a különböző jogrendszerekben. Ehhez képest bizonyos objektív és szubjektív tényezők, amelyek egy jogrendszerben a vétkesség fogalmához kapcsolódhatnak, relevánsak annak megítélésében, hogy egy közösségi jogsértés súlyos-e vagy sem (pl. megsértett szabály egyértelműségének és pontosságának foka, a megsértett szabály által biztosított mérlegelési jogkör terjedelme, a kötelezettségszegés vagy a károkozás szándékos vagy gondatlan jellege, az esetleges jogi tévedés menthetősége vagy ennek hiánya, valamint azt a körülmény, hogy egy közösségi intézmény magatartása hozzájárulhatott-e a mulasztáshoz vagy a közösségi joggal ellentétes nemzeti intézkedések vagy gyakorlat fenntartásához vagy elfogadásához, a közösségi jog megsértése nyilvánvalóan súlyos, ha annak ellenére továbbra is fennáll, hogy a felrótt kötelezettségszegést megállapító ítéletet, vagy előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapján ítéletet hoznak, illetve a tárgyban a Bíróság következetes ítélezési gyakorlatából következik a kérdéses magatartás jogsértő jellege). Ebből azt a következtetést vont le az EUB, hogy a magánszemélyeknek okozott károk megtérítésének kötelezettsége nem tehető függővé olyan, a vétkesség fogalmán alapuló feltételtől, amely túlmutat a közösségi jog kellően súlyos megsértésén (Brasserie du Pêcheur SA v Bundesrepublik Deutschland and The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others C-46/93 and C-48/93 ECLI:EU:C:1996:79 51.,76-80.) Az Irányelv (11) preambulumbekzdésébe az került be, hogy ha a tagállamok nemzeti joga a kártérítéshez más feltételeket ír elő, például a felróhatóság, a megfelelés vagy a vétkesség fennállását, akkor lehetővé kell tenni, hogy ezeket a feltételeket a továbbiakban is fenntartsák, amennyiben azok megfelelnek a Bíróság ítélezési gyakorlatának, a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvének, valamint ezen irányelvnek. Ebből az ítélezési gyakorlatból pedig olyan következtetést semmiképp sem lehet levonni, hogy bármiféle vétkességi követelmény támasztható lenne a versenyjogi jogsértésen alapuló kártérítési kereset előterjeszhetőségéhez.

[337] A régi keresetek alapjául szolgáló (de a Ptk-ban sem változó) régi Ptk. 339. §-a szerint a károkozó mentesülhet a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Az antitröszt szabályok közvetlen hatályos, közvetlenül alkalmazandó rendelkezések és a hatékonyság elvére, valamint a tényleges érvényesülés

elvére tekintettel a felróhatóság fogalma mindenképpen szűken értelmezendő. E szabályok nem sérthetik az EUMSZ 101. cikk hatékony alkalmazását (VEBIC C-439/08, EU:C:2010:739, 57. pont; Pfeiderer EU:C:2011:389, 24. pont, valamint Donau Chemie EU:C:2013:366, 27. pont, Kone 26., 32., Otis 24-26.). Kérdés, hogy a jogsértő valamiféle tévedésre, tehát arra való hivatkozása, hogy nem tudta és nem is kellett tudnia, hogy amiben részt vesz az versenykorlátozás, elfogadható-e. A jogi személy magatartását illetően a felróhatóság nem értelmezhető, természetes személy alkalmazottainak magatartása betudódik a jogi személynek. A jogsértők közreműködőiként eljáró, szakismerettel rendelkező alkalmazottak felé pedig valamiféle emeltebb elvárásszint áll fenn. Azon káros következmények alól pedig, amelyek a jogi személy vezetésének vagy ellenőrzésének hiányosságaiból harmadik személyre hárulnak, nem lehet a mentesülésnek teret engedni. Az EUB fentebb hivatkozott esetjoga szerinti körülmények, pl. a jogsértés jellege, a jogsértés szándékossága, az adott magatartás legsúlyosabb versenykorlátozó cselekmények körébe tartozása, a tévedés kizárhatósága, a versenykorlátozó cél szerinti jogsértések tilalmi listájának ismertsége, mindenképpen objektívebb megközelítést indokolnak, amely szerint nem kerülhet sor a felróhatóság hiányának megállapítására.

A bizonyítás, a magánszakértői vélemények kirekesztése

Az európai, nemzetközi bizonyításfelvétel szabályainak megsértése

[338] A bíróság osztotta a felperesek álláspontját a szakértői bizonyítás körében elkövetett eljárási hibákkal kapcsolatban, azokat az alábbiakkal kiegészítve részletezi. A magánszakértők nem bejegyzett szakértők. Továbbá az I-III. rendű alperesek magánszakértői véleménye Város 10 keletkezett, a IV-VII. rendű alperesek szakvéleménye Város 9. kelt, de londoni és düsseldorfi ellenjegyzést is tartalmaz, a IX-XII. rendű alperesek szakértőjének külföldi irodái vannak. A peradatokból megállapíthatóan a magánszakértői vélemények közül legalább néhányat bizonyosan érintő külföldi bizonyításfelvételre irányadó európai és nemzetközi, valamint magyar polgári eljárásjogi szabályok megsértése valósult meg. Ez pedig a bizonyítás egészét érintő, az ügyben vizsgálandó egyetlen szakkérdés fennállására és az egyetemleges felelősségből következő konzekvenciákra tekintettel.

[339] Elsődlegesen az a bíróság érvelése, hogy a külföldön lebonyolítandó/ott felvett bizonyítást, így külföldi honosságú szakértő igénybevétele is valamely – bizonyítás szempontjából releváns – külföldi, nemzetközi, határon átnyúló jelleget alátámasztó tény legitimálhat (külföldi helyszíni szakértői tevékenység, szemle, vizsgálat pl.). Ilyen tény a bizonyítás lehetőségeit és szükségszerűségeit érintően egyáltalán nem merült fel a perben, ilyenre alperesek sem hivatkoztak. Sőt az is megjelent az érvelések között, hogy egy ilyen szakvélemény bárhol elkészülhet, ami különösen aláássa a külföldön vagy külföldi szakértő megbízásának szükségességét.

[340] Másodlagosan, ha megállapítható is lenne ilyen tény a bizonyítást érintően, akkor is kizárólag az állam szuverenitásának tiszteletben tartására épülő szabályozási rezsimre alapozott lehet a bizonyítási eszközök, bizonyítékok beszerzése. Az eljárási cselekmények foganatosítása az állami közhatalom gyakorlását jelenti, amelyre tekintettel a territorialitás szempontja értékelendő. Az állami közhatalom területileg korlátozott, ezen túllépve az eljárási cselekmények közvetlen foganatosítása külföldön csak azon szabályok betartásával lehetséges, amelyeket az államok a szuverenitásuk önkéntes korlátozásával hoztak létre.

[341] A „törvény megsértése„ fogalmának kitöltésében irányadó Pp. 1. § (1) bekezdése szerint e törvényt kell alkalmazni a bíróság eljárására, ha jogszabály biztosítja a bírói utat és törvény nem rendel el eltérő szabályok alkalmazását. Eltérő szabály az Nmjtvt., melynek 1. § b) pontja szerint e törvény határozza meg, hogy külföldi elemet tartalmazó magánjogi jogviszonyokban a magyar bíróságok milyen eljárási szabályok alapján járnak el. Továbbá a 2. § szerint e törvény rendelkezéseit olyan kérdésekben kell alkalmazni, amelyek nem

tartoznak az Európai Unió általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés hatálya alá.

[342] Az Nmjt. 78. § (4) bekezdése szerint nemzetközi megállapodás vagy viszonyosság hiányában a bíróság a félnek – kérelmére – határidőt szabhat arra, hogy a bizonyítás lefolytatásáról a külföldi állam jogának megfelelő és a szükséghez képest felülhitelesítéssel ellátott közokiratot mutasson be. Ilyen kérelmet alperesek nem terjesztettek elő, de az adott tárgykört szabályozó európai és nemzetközi polgári eljárásjogi rendelkezésekre tekintettel annak feltétele nem is állna fenn, hiszen a rendelkezés szubszidiárius. Az alperesek ilyen kérelmének helytadás nem fordulhat elő, az alábbiak szerint.

[343] Harmadlagosan, ha lenne is külföldi bizonyítást legitimáló tény és az irányadó szabályrendszer alkalmazására sor is kerülne, a közvetlen bizonyításfelvétel kizárólag bírósági cselekményként értelmezhető a szakértői bizonyítás kontextusában. Továbbá, az alperesek érvelésével szemben, ettől különböző eljárási szabályok vonatkoznak a külföldön kiállított közokiratokra és magánokiratokra, amelyek a szakértői bizonyítástól elhatárolandó okirati bizonyítás területére eső normák (jogügyletekre, nyilatkozatokra és közhatalmi aktusokra vonatkozóan). Míg az okirat emberi gondolat tartalomnak főként írásjegyek útján történő megőrkítése az utóbb említett területen, addig a szakértő igénybevétele a bizonyítás egyik módjának (Pp. 267. §), a szakértő személyi bizonyítási eszköznek [Pp. 268. § (2) bekezdés], szakvéleménye pedig bizonyítéknak [Pp. 268. § (1) bekezdés] minősül. A szakértő jellegében eltér a többi bizonyítási eszköztől, hiszen a Szaktv. 3. § (1) bekezdésében is rögzített sajátos feladata van: a szakkérdés eldöntésével a tényállás megállapítását segíti. A szakértő alkalmazására a Pp. 300. § (1) bekezdésében rögzített objektív feltétel megvalósulása esetén kerülhet sor: a jogvita kereteinek a meghatározásához vagy a perben jelentős tény megállapításához, megítéléséhez különleges szakértelem szükséges.

[344] A szuverenitás-transzferből és az elsőbbség elvéből következően (1964. július 15-i Costa kontra E.N.E.L. ítélet, 6-64, EU:C:1964:66, a Lisszaboni Szerződéshez csatolt 17. Nyilatkozat, Alaptörvény E) cikk (1) – (4) bekezdései) a tagállamok viszonylatában az Európai Parlament és a Tanács a tagállamok bíróságai között a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő együttműködésről szóló 2020/1783 Rendelete alkalmazandó. Az EU-Bizf.-R. szerint kell eljárni, ha a tagállam bírósága úgy dönt, hogy a bizonyításfelvételt az e rendelet szerinti módok valamelyike szerint folytatja le, amely esetben kötelező az e módokra vonatkozó eljárásokat követni (közvetlen vagy közvetett bizonyításfelvétel). Az EUB szerint az EU-Bizf.-R. alkalmazását nem objektív feltételek, hanem csakis az eljáró bíróság mérlegelése határozza meg annak alapján, hogy a szükséges bizonyíték beszerzésének útját miként látja hatékonyabbnak és szabályszerűnek. A szakértői bizonyítás esetén is az eljáró bíróság választ eljárásmódot (C-170/11 Lippens és társai -ítélet, ECLI:EU:C:2012:540, C-332/11 ProRail-ítélet, ECLI:EU:C:2013:87). Erre irányuló kérelmet alperesek nem terjesztettek elő.

[345] Az EUB – előző bekezdésben hivatkozott - gyakorlatából (és az annak leképződéseként bevezetett Nmjt. 81. § (6) bekezdéséből) az következik, hogy magyar bíróság az előtte folyamatban lévő eljárás céljára az Európai Unió tagállamában, Dánia kivételével, a rendelet 19. cikkében szabályozott módon kívül is foganatosíthat közvetlenül bizonyítási cselekményt. Ez azonban mindig a bíróság döntésén alapul és bíróságkénti foganatosítást jelent, a saját belső eljárásjoga (és benne a szakértői bizonyítás szabályozói) tekintetbe vétele mellett. Az eljárás során ilyenre sem került sor, a felek erre irányuló kérelmet nem terjesztettek elő, ezért annak lehetősége fel sem merült, hogy a bíróság a közvetett külföldi bizonyításfelvétel szükségességét megfontolja és ilyen kirendelésről rendelkezzen. Ugyanakkor a peradatok – becsatolt magyar szakvélemények - alapján az is látszik, hogy magyar szakértő is képes ilyen tudományterületen szakértést végezni, ami az

indokoltságot megintcsak kérdésessé teszi. Az Nmjtv. 78. § (4) bekezdése szerinti lehetőséget pedig az eltérő szabályozási rezsim léte és elsődlegessége zárja ki.

[346] Az ügyben (az EU-n kívül) a jogsegély teljesítésének alapját multilaterális egyezmény adja, a Bizonyításfelvételi Egyezmény (a polgári és kereskedelmi ügyekben külföldön történő bizonyításfelvételtől szóló, Hágában, 1970. március 17. napján kelt Egyezmény, kihirdette a 2004. évi CXVI. törvény). Ez a fenti rendeletnél szigorúbb, mert az Egyezmény helyett – a résztvevő államokban - más jogi megoldás viszont egyáltalán nem alkalmazható, mert az Egyezmény kizárólagos alkalmazású (Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law: The mandatory /non-mandatory character of the Evidence Convention). Erre tekintettel csak az Egyezmény szerinti közvetlen vagy közvetett bizonyításfelvételi módok alkalmazhatók. Éppen erre tekintettel nem ad felhatalmazást az Nmjtv. 81. § (6) bekezdése sem ebben a szabályozási rendszerben.

[347] Összefoglalva tehát az ügyben olyan külföldön felvett, külföldi szakértőtől származó magánszakértői vélemény benyújtására került sor, amely a külföldi bizonyításfelvétel szabályait a fentiek szerint sértik, ezért a Pp.316. § (3) bekezdése bekezdését kell alkalmazni, amely szerint a törvény rendelkezése ellenére vagy a Pp. szakértői fejezetben foglalt rendelkezései megsértésével benyújtott magánszakértői vélemény a perben bizonyítékként nem vehető figyelembe.

A szakértő személyére vonatkozó szabályok megsértése

[348] Amellett, hogy közvetlen vagy közvetett külföldi bizonyításfelvétel (külföldi szakértő igénybevétele) iránti kérelmek előterjesztésére az eljárás során nem került sor, a bíróság önmagában az eseti szakértő igénybevételenek engedélyezésével arra sem adott korlátlan felhatalmazást az alperesek részére, hogy bármilyen szakértőt, akár a szakértői szabályrendszer negligálásával, alkalmazzanak.

[349] Az általános szabály, a Pp. 300. § (2) bekezdése szerint szakértőként az igazságügyi szakértőkről szóló törvény szerinti szakértőt vagy az abban meghatározott eseti szakértőt lehet alkalmazni. A Pp. indokolása is kiemeli, hogy megbízott szakértő csakis olyan személy lehet, akit a bíróság egyébként kirendelhet és a szakértőkre irányadó, a pártatlanságot és a magas szakmai színvonalat biztosítani hivatott (alkalmassági, képzési, fegyelmi vagy éppen büntetőjogi) szabályok ugyanúgy vonatkoznak a megbízott, mint a kirendelt szakértőre. (Általános indokolás, III. fejezet, 7. pont).

[350] A Szaktv. 4. §-a egyértelműen meghatározza, hogy ki jogosult igazságügyi szakértői tevékenységet végezni. A 4. § (1) bekezdés szerint igazságügyi szakértői tevékenységet – a (4) bekezdésben foglalt kivétellel – az erre feljogosított a) természetes személy (a továbbiakban: igazságügyi szakértő), b) gazdasági társaság (a továbbiakban: társaság) és szolgáltató, c) igazságügyi szakértői intézmény és igazságügyi szakértői intézet, d) igazságügyi szakértői testület, e) állami szerv, intézmény, intézet, költségvetési kutatóhely, szervezet, valamint Magyar Mérnöki Kamara, Magyar Építész Kamara (a továbbiakban együtt: szervezet), f) külön törvény szerinti Teljesítésigazolási Szakértői Szerv. A (4) bekezdés szerint kivételesen az igazságügyi szakértői tevékenység ellátására megfelelő szakértelemmel rendelkező eseti szakértő is igénybe vehető, ha a) az adott szakterületen nincs bejegyzett igazságügyi szakértő, b) az adott szakterületen – időszakos hiány, vagy egyéb szakmai ok miatt – bejegyzett igazságügyi szakértő nem tud eleget tenni a kirendelésnek, vagy c) az adott szakterület nem szerepel a miniszter rendeletében felsorolt szakterületek között. Az igazságügyi szakértői tevékenység végzésére feljogosított társaságokról az igazságügyi miniszter névjegyzéket vezet.

[351] A kirendeléshez kapcsolódóan a Szaktv. 4. § (4) bekezdése akként rendelkezik, hogy kivételesen az igazságügyi szakértői tevékenység ellátására megfelelő szakértelemmel

rendelkező eseti szakértő is igénybe vehető, ha c) az adott szakterület nem szerepel a miniszter rendeletében felsorolt szakterületek között. A (6) bekezdés szerint más szakterületre már bejegyzett szakértő eseti szakértőként kizárólag a (4) bekezdés c) pontja alapján járhat el, amennyiben megfelelő szakértelemmel rendelkezik.

[352] Az 52. § (1) bekezdés szerint a szakértő – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – megbízás alapján is adhat szakvéleményt (magánszakértői vélemény). A Pp. 300. § (3) bekezdéséből és a Szaktv.52. § (1) bekezdéséből következően magánszakértő alkalmazása esetén sem kizárt teljesen eseti szakértő igénybevétele, de csak a Szaktv. feltételei mellett. A szakértői működésre vonatkozó ágazati szabályokat a Szaktv. tartalmazza. Főszabály szerint csak az ágazati jogszabályban meghatározott követelményeket teljesítő személyi kör járhat el szakértőként, a Szaktv. és az eljárási szabályok előírásai szerint.

[353] Ebben az esetben a Szaktv. 52. § (1) bekezdése és 4.§ (1) bekezdése alapján az eseti szakértőnek a Szaktv. 2. § 4. pontjában megjelölt esetköreit figyelembe véve csak az az eljárásmód felel meg a szabályozásnak, hogy egyébként bejegyzett szakértő ad megbízás alapján szakvéleményt olyan szakterületen, amely nem szerepel a 9/2006.(II.27.) IM rendeletben.

[354] Ha a Szaktv. alapján a megbízott szakértő nem jogosult a szakértői tevékenység végzésére – mert például felvették a névjegyzékbe, de esküt még nem tett vagy törölték (Szaktv. 5. § (4) bekezdés, 13-14. §) vagy nincs a névjegyzékben -, akkor magánszakértői tevékenységet sem végezhet. Az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló 9/2006. (II. 27.) IM rendelet, a 31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet II. Fejezete, valamint a Szaktv. rendelkezései alapján a szakértő szakértői tevékenységet csak a névjegyzékbe az adott szakterületre történt bejegyzését követően végezhet, ennek hiányában olyan szakkérdés megválaszolására nem jogosult, amely nem tartozik a bejegyzett szakterülete körébe. Ez alól csak a kirendelt eseti szakértés jelenthet kivételt.

[355] A fent hivatkozott Indokolás és jogszabályi rendelkezések alapján tehát látható, hogy magánszakértő alkalmazása esetén nem bejegyzett (azaz más szakterületre sem bejegyzett) szakértő nem lehet eseti szakértő. Ezt az álláspontot foglalja el a „A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja” is (hvgorac, Budapest, 2018, a 3141, 3142 és 3213 bekezdések). Ezért tehát eseti szakértőként csak olyan bejegyzett szakértő járhat el magánmegbízás alapján, aki az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló rendeletben meg nem határozott szakterületen ad szakvéleményt, aki tehát más szakterületre már bejegyzett szakértőként eseti szakértői minőségben járhat el, amennyiben megfelelő szakértelemmel rendelkezik.

[356] A bíróság korábbi végzéseiben tájékoztatást adott arról, hogy bejegyzett szakértő járhat el, majd arról is, hogy eseti szakértő igénybevehető. Mindezen feltételek teljesülése hiányában (azaz, ha nincs más területre bejegyzett olyan szakértő, aki a megfelelő egyéb szakértelemmel is rendelkezik, (pl. valamely közgazdasági területre bejegyzett szakértő, aki a versenyközgazdaságtanhoz is ért) magánszakértői bizonyításnak nincs helye, csak kirendelt szakértő alkalmazására kerülhet sor.

[357] Ha bejegyzett szakértő hiányában elengedhetetlen, a megfelelő szakértelemmel rendelkező nem bejegyzett szakértővel a szükséges közjogi viszonyt (felelősséget alapozó kötelezettségvállalással) garanciális okból, kizárólag a bíróság tudja létrehozni, a magánmegbízás kereteit ez meghaladja. A 4. § (5) bekezdés szerint eseti szakértőként csak az járhat el, aki a 45. § (2) bekezdés n) pontja szerinti felhívásnak megfelelően nyilatkozik arról, hogy az igazságügyi szakértőkre vonatkozó fegyelmi követelményeknek aláveti magát. A 45. § (2) bekezdés szerint a kirendelésnek tartalmaznia kell: n) eseti szakértő kirendelése esetén az arra történő felhívást, hogy a 4. § (5) bekezdés szerinti nyilatkozatot jegyzőkönyvbe

mondhatja, ennek hiányában köteles a hatóságnak írásban tizenöt napon belül megküldeni. Magánmegbízás esetén ez nem lehetséges és nem is szükséges, mivel a megbízással eljárni kizárólag jogosult (más területre) bejegyzett szakértő egyébként is igazságügyi szakértői tevékenységet végez és ezért egyébként is e követelmények alánya. A fegyelmi követelményeknek alávetés magánjogi megállapodás tárgyát nem képezheti.

[358] Az alperesek által megbízott magánszakértők eseti szakértőként eljárni nem jogosultak, ezért e tekintetben is a Pp.316. § (3) bekezdését kell alkalmazni, amely szerint a törvény rendelkezése ellenére vagy a Pp. szakértői fejezetben foglalt rendelkezései megsértésével benyújtott magánszakértői vélemény a perben bizonyítékként nem vehető figyelembe. A névjegyzékben szereplő szakértők ilyen értelemben vett másodlagos kompetenciájának hiánya esetén csak az eseti szakértő kirendelése lehetett volna alkalmazható, amelyre alperesek nem tettek indítványt és a magánszakértő személyét sem jelentették be előre, külön felhívás ellenére.

A szakkérdésre és magánszakértői vélemények számára vonatkozó bizonyítási szabályok megsértése

[359] A harmadik formai hiba a következő:

[360] A Pp. 302. § (4) bekezdése korlátozó szabályt tartalmaz pertársaság esetére akkor, ha ugyanazon szakkérdés vonatkozásában többen minősülnek bizonyító félnek. Nincs lehetőségük arra, hogy több magánszakértő alkalmazása útján több magánszakértői véleményt nyújtsanak be. E szabály irányadó az egységes és az egyszerű pertársakra is. Osztotta a bíróság azt az álláspontot is, hogy a szakértői utak keveredésének elkerülésére vonatkozó törekvés (302. § (5) bekezdés, 306. § (4) bekezdés, 307. § (1) bekezdés a) pont), a kirendelt szakértő szabályai (315. § (1) bekezdés, 316. (2) bekezdés e) pont) és az egy magánszakértőre vonatkozó szabályozás (302. § (4) bekezdés) is - az ellenfél magánszakértő alkalmazására vonatkozó szabályokkal együtt (302. § (3) bekezdés) - azt a célt szolgálja, hogy szükségtelenül ne bonyolódjon az eljárás.

[361] A Pp. 302. §-hoz fűzött indokolás is ezt támasztja alá, mely szerint a törvény a szakértői bizonyítás sikerét veszélyeztető bonyolultság elkerülése érdekében nem engedi a megbízott magánszakértők, és így a magánszakértői vélemények halmozását akkor, ha ugyanazon szakkérdés tekintetében több fél kötelezett a bizonyításra, vagy ha a bizonyító félnek több ellenfele van. A szakértői bizonyítás sikerét veszélyeztető bonyolultság a felpereseket is indokolatlanul nehéz helyzetbe hozná, a védekezést illetően, absztrakt módon is, de konkrétan akár az információs aszimmetriát, akár a gazdasági teljesítőképességet vesszük figyelembe.

[362] Ennek megfelelően a bíróság egyértelműen tájékoztatta alpereseket, hogy egy szakértő alkalmazható és ismételt tájékoztatással felhívta a figyelmüket arra – a nyilvánvalóan ezzel szorosan összefüggő körülményre - is külön, hogy az alperesek mint egyetemlegesen felelős károkozók belső jogviszonya szempontjából releváns tényekre nem folyik bizonyítás. Informálta őket arról is, hogy az érintett piacon a kartellár (és benne az áreltérítés kartell általi okozásának vélelem szerinti feltételezése), valamint ennek az áreltérítésnek a hipotetikus versenyár megbecslésével való megdönthetősége (leszoríthatósága) a releváns. Az érintett piacon, annak a termék vásárlása szerinti tagállam területén a hipotetikus versenyár a bizonyítandó tény mint egyetlen szakkérdés, azaz, hogy statisztikailag elutasítható-e az árváltozásokon belül a 10%-os áreltérítés kartell általi okozásának a vélelem szerinti feltételezése.

[363] Az alperesek egyenként, minden gyártó részéről egy-egy piaci részre, “mozaikokra” adott magánszakértői véleményei ennek a Pp. előírásnak nem felelnek meg. A hipotetikus versenyár az érintett – ezen belül tagállami – piac vonatkozásában vizsgálendő, ezt kell

gyakorlatilag megképezni különböző gazdasági feltételezésekkel, tendenciák és adatok értékelésével, korrigálásával és – leegyszerűsítve – összehasonlítani a kartellárral.

[364] Nyilvánvalóan ezért lényeges az adott szakértő közgazdasági beállítódása, hiszen különböző hipotézisek közül kell választania és azokat megintcsak saját szakmai preferenciái szerint korrigálnia. Több szakértő ezt az azonos elvi kiindulási alapot értelemszerűen nem tudja teljesen azonos módon produkálni, ezért ebből torzítások következnek, amely deformációk egy ennyire feltételezéseken alapuló témában teljesen más végkövetkeztetéseket hozhatnak. Ezt nem lehet utólag egységesíteni. A modellezések feltételezésekkel élnek a hiányzó adatok vagy bonyolult összefüggésrendszerek miatt, amelyeknél követelmény, hogy ne mondjanak ellent a piacon általános jelleggel megfigyelhető folyamatoknak. A közgazdasági modellbe beépített tényezőktől függ, hogy az okozatosság körében hogyan értékelhetők a piaci körülmények vagy egyéb feltételek és hogy hogyan különíthetők el a kartell hatásától, jelen esetben a vélelmezett 10%-tól. A bizonyossági fokot is gyengítheti az alapul szolgáló adatok valószínű, becslült vagy feltételezett jellege. A modelleken túl ezen adatfelhasználás is minden szakértő esetében más-más szakmai koncepció követésével valósul meg, újfent eltéréseket okozva. Kiseb változások jelentősen eltérő eredményekhez vezetnek, ami a megbízhatóságra és a becslés felhasználására kihathat. A modellek tulajdonképpen eredményeket generálnak, amelyeket nagyban befolyásolnak az egyes paraméterek meghatározásakor hozott döntések, illetve a modell működésének alapjául szolgáló feltételezések. Az ökonometria elemzés módszere nem kauzalitást bizonyít természettudományos bizonyossággal, hanem statisztikailag jelentős kapcsolatokat tud megállapítani. Ezen valószínűsége alapítottság miatt a számítás pontossága attól függ, hogy az egyéb befolyásoló tényezők hatását empirikusan meg lehet-e határozni. A befolyásoló tényezők hatásától az árat a regressziós analízis segítségével lehet megtisztítani. Ezen tényezőket is más-más szűrőkkel válogatják a szakértők. Az összehasonlítás alapjául szolgáló adatok beválogatása mellett az is lényeges, hogy a regressziós analízis ugyan lehetővé teszi annak azonosítását, hogy több tényező esetén milyen minta szerint változnak az árak, de itt is meghatározó, hogy milyen szempontok kerülnek be a vizsgálatba. Emiatt az érzékenység miatt is lényeges, hogy egységes koncepció mentén történjen a bizonyítás.

[365] Az egyes gyártók által elkülönítetten elvégzett vizsgálatok alapján a jogellenes magatartások, gyártói aktivitások és piaci eredményeik egymásra- és összehatása sem jelenik meg, ezért elmarad ennek a megfelelő közgazdasági értékelése. Ezekből az adott piac egésze nem konstruálható meg egy egyszerű matematikai művelettel. Ezeket nem lehet közös nevezőre hozni.

[366] Arra kellett az anyagi jog szerint tekintettel lennie a bíróságnak, ahogyan erről tájékoztatta az alpereseket, hogy a károsodásra vezető folyamat jogi okból elválaszthatatlan és a közös károkozás szempontjából közömbös a magatartások egyidejűleg vagy egymást követő lezajlása, a károkozók közrehatása az eredmény bekövetkezésében. A becsatolt magánszakértői vélemények nem a kartell által okozott generális hatásokat (vagy azok hiányát) elemezték, alapvetően az egyéb (kartellen kívüli) hatásokat befolyásoló és alakító, de a gyártók szempontjából releváns tényezőket értékelték, hangsúlyozták, teljesen eltérő koncepciók, adatok és hatáselemzések mellett, ami az így keletkezett magánszakértői véleményeket nemcsak a Pp. szabályaiba ütközővé, de szakmailag is kétségessé teszi, merthogy nem a szakkérdésre ad választ.

[367] Az alperesek által megbízott magánszakértők magánszakértői véleményére így e tekintetben is a Pp.316. § (3) bekezdését kell alkalmazni, amely szerint a törvény rendelkezése ellenére vagy a Pp. szakértői fejezetben foglalt rendelkezései megsértésével benyújtott magánszakértői vélemény a perben bizonyítékként nem vehető figyelembe.

A jogszabálysértések következménye

[368] Elsődlegesen, a fenti többszörös – nem kiküszöbölhető – formai hiányosság a kirendelt szakértő alkalmazása előtt nyithat utat (nemzetközi bizonyításfelvétel, magánszakértő személye és magánszakértői vélemények tárgya és száma tekintetében fennálló formai hiba), de csak akkor, ha az alaki követelményeket kiterjesztően értelmezzük. A Pp. 316. § (1) bekezdés a) pontja értelmében a kirendelt szakértő szakvéleménye aggályos, ha hiányos. Ez a hiány a 316. § (2) bekezdés a) pontjában foglaltak szerint a magánszakértői véleményt is aggályossá teszi. Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (Szaktv.) és az igazságügyi szakértői működésről szóló 31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet – garanciális okból – tartalmi és alaki követelményeket fogalmaz meg a szakértői véleményekkel szemben. Az ún. alaki követelmények megsértése esetén a szakvélemény hiányos és aggályos. Ha az aggályosság nem küszöbölhető ki, a szakvélemény a Pp. 316. § (3) bekezdése alapján bizonyítékként nem vehető figyelembe. A Pp.316. § (3) bekezdése szerint az aggályos magánszakértői vélemény, valamint törvény rendelkezése ellenére vagy a szakértői fejezetben foglalt rendelkezések megsértésével benyújtott magánszakértői vélemény a perben bizonyítékként nem vehető figyelembe. A Pp. 307. § (1) bekezdés b) pontja szerint a bíróság indítványra szakértőt rendel ki, ha az adott szakkérdés vonatkozásában valamennyi magánszakértői vélemény aggályos. Mindebből következően a ki nem küszöbölhető formai hiányosság aggályossági okként definiálása esetére indítványra szakértő rendelendő ki. A Pp. 305. § (b) pontjának szabálya a fenti jogszabálysértések egy szegmensére vonatkozik, a másodlagos jogsértésre, amely a többi jogszabálysértéstől nem különíthető el. Továbbá a névjegyzékben szereplő szakértők ilyen értelemben vett másodlagos kompetenciájának hiánya esetén csak az eseti szakértő kirendelése lehetett volna alkalmazható, amelyre alperesek nem tettek indítványt.

[369] Másodlagosan, a „törvény rendelkezése ellenére vagy a jelen fejezetben foglalt rendelkezések megsértésével benyújtott magánszakértői vélemény” fogalmába besorolás esetén (európai bizonyításfelvétel szabályainak megsértése, az egy szakvélemény benyújthatóságára vonatkozó előírás megszegése) viszont a Pp. nem teszi lehetővé szakértő kirendelését sem.

[370] Bizonyíték értékelési szempont, de a formai hibával függ össze, ezért a bizonyítékok értékelése körében utal még a bíróság arra is, hogy bár a fenti eljárásjogi érvelés alapján a magánszakértői vélemények egyike sem használható fel bizonyítékként, az egyetemleges felelősség anyagi jogi szabályából következően az alpereseknek (ha utóbb több magánszakértői vélemény készítése mellett döntöttek, bármelyik magánszakértői vélemény kiesése esetére) a vélelem megdöntését nem volt elégséges személyenként elvégezniük a vélelem alkalmazásának következményei alóli mentesüléshez. A Pp. 37. § b) és c) pontja szerinti pertársaság esetén egyik pertárs perbeli cselekménye vagy mulasztása nem hat ki a többi pertársra, a függetlenség elve érvényesül. Azonban, ha többen közösen okoznak kárt, felelősségük a károsulttal szemben egyetemleges. A Ptk. 337. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy egyetemleges kötelezettség esetében minden kötelezett az egész szolgáltatással tartozik, nemcsak a saját cselekvőségével előidézett kárért.

[371] Ezen jogértelmezésekből a szakértői kirendelés biztosítása tűnt a jogszabályi rendelkezéseknek és a jogszabályok céljának leginkább megfelelő eljárásjogi megoldásnak, különös tekintettel a perhatékonyságra és a magánjogi jogviták tisztességes eljárás elvén nyugvó végleges rendezésének, valamint az anyagi jogok hatékony érvényre juttatásának céljaira. Felhívta a bíróság a figyelmet arra is, hogy az alperesek a magánszakértő személyét bírói felhívásra nem jelentették be és a nemzetközi bizonyításfelvételre sem tettek indítványt vagy bármiféle utalást, valamint tájékoztatást adott az egy szakkérdésre egy magánszakértői vélemény előírásáról is. A bíróság a szakértői bizonyítás terén is részletes alaki és anyagi pervezetést végzett, alperesek többszöri kérelmeire, amely végzések inkonzisztenciát nem

mutattak. Ugyanakkor a szakértőkre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből, a fellelhető kommentárirodalomból és a bírói gyakorlatból kifejezetten az következik, hogy a bíróságnak magánszakértői bizonyítás esetén részletes előzetes anyagi pervezetési kötelezettsége nem is áll fenn, de legalábbis erősen korlátozott, mert e körben a felek választására tekintettel a felek rendelkezési joga és felelős pervitele különös hangsúllyal mutatkozik meg. Az ezzel kapcsolatos hátrányos következmények elszenvedése a felek önrendelkezése és felelőssége körébe esik. Mindezekre tekintettel a magánszakértői vélemények bizonyítékként nem voltak értékelhetők és alperesek a bizonyítatlanság konzekvenciáinak ismeretében szakértő kirendelésére indítványt nem tettek.

A magánszakértői vélemények alkalmatlansága

[372] A bíróság értékelése szerint a magánszakértői vélemények a fenti formai hibák fenn nem állásának esetében is olyan hiányosságokat mutattak, amelyek inkább az alkalmatlanság, semmint a kiküszöbölhető aggályosság kategóriáját valósítják meg, amelyekre a bíróság másodlagos érvelésében, érdemi jelleggel hivatkozik az alábbiak szerint.

[373] A magánszakértői vélemények kiindulási alapjául szolgáló – és így a következtetéseket tévesen orientáló - hosszasan kifejtett feltételezések a kartell jellemzői (azaz, hogy csupán egy különösebb hatás nélküli információs együttműködés volna), működés módja, a bruttó árakra, nettó árakra való hatása és a közvetett vevőkre továbbhárítás kapcsán teljesen ellentétesek a jogsértés mibenlét, hatásai tekintetében az eltérést nem engedő, kötőerővel rendelkező Határozatban foglaltakkal és a bíróság korábban kifejtett értékelő megállapításaival, valamint ez utóbbival teljesen megegyező ténymegállapításokat és érveléseket tartalmazó alább hivatkozott külföldi határozatokkal is. Ez utóbbiak a magánszakértői vélemények alapjául szolgáló és azokat akceptáló alperesi előadásokat, védekezéseket, érveléseket is cáfolták indokolásaikban.

[374] A magánszakértői vélemények a Határozatban foglaltakkal ellentétes kiindulási alapokon állnak, a kartell működését és hatását más elvi alapokra helyezik. A bíróság itt is utal arra – a már a jogellenes magatartás mibenlétének elemzésénél részletezett – kérdéskörre, hogy a kötőerővel bíró és eltérést nem engedő Határozat alapján a koordináció és összejátszás megvalósult, amely a stratégiai információk minősülő árazást és bruttó áremelést (az azokat tartalmazó megállapodásokat és egyeztetett gyakorlatokat) érintette, a technológiai költségek időzítésén és áthárításán túl (2., 50.), kifejezetten bruttóár összehangolási céllal (50.). A megfogalmazás tehát kiemeli az árazás, árképzés érintettségét és az emelést is egyértelműen megjeleníti, valamint az összehangolási célt. A megosztások bruttóár-listákra, bruttó árakra és azokat tartalmazó számítógépes alkalmazásokra vonatkozott (46.), ami megkönnyítette a bruttó listaár kiszámítását az egyes tehergépjármű konfigurációkhoz és pontosabban tudták kiszámítani versenytársaik aktuális hozzávetőleges nettó árait (47). A Határozat ezzel leírja, hogy az alperesek az információk hozzáférhetővé tételével az árazás szempontjából releváns, szenzitív és kiemelten értékes – máshonnan nem hozzáférhető - adatokhoz jutottak egymás áraitól, ami bruttóár összehangolási célú összejátszást, összehangolást segített elő. Sőt, ezt meghaladóan, egyes esetekben meg is állapodtak bruttó áremeléseikről, az EGT árlisták bevezetése előtt megbeszéléseket folytattak bruttó áremelésekről, meghatározták alkalmazásukat az EGT egészén belül, információkat osztottak meg a bruttóár-listák egységesítéséről, megbeszéléseket folytattak nettó árakról is, az áremelések szintjére vonatkozó megállapodásokon kívül rendszeresen tájékoztatták egymást a tervezett bruttóár-emelésekről (51), valamint áremelésekben egyetértés is felmerült (53.). Az információk megosztása mellett a Határozat kiemeli esetenként a megállapodást is az emelésről, de megfogalmazza a rendszeres megvitatót, megbeszélések folytatását és áremelések szintjére vonatkozó megállapodást is. Emellett a tervezett (tehát jövőbeli) bruttóár emelésekről tájékoztatás (51.), a tervezett bruttóár emelések módszeres megosztása is részletezett (54.). A

megvitatott témák az árakra (rendszerint bruttó árakra) is kitértek (55). Kiemelt a rendszeresség, az évente több alkalommal megvalósulás (55., 56.). A bruttó áremelési adatok modellenkénti bontásban készített táblázatba illesztéssel segítette a felhasználást és az átláthatóságot (56.). Ezek alapmodellekre vagy tehergépjárművekre és lehetőségekre vonatkoztatva táblázatos formában váltak hozzáférhetővé (56.). Felmerült a listák egységesítése is (51.). A (47) bekezdés pedig a nettó árak kiszámíthatóságát részletezi, valamint összefoglalt az ebből származó azon következmény és előny, hogy az információk a tervezési eljárás során a tervezett bruttóár emelések megtervezésének alapjául szolgálhattak (58.). Az összesítés és rendszerezés is a felhasználhatóságot segíthette (58.). Az összehangolás célja a bruttóár -megállapítási gyakorlat összehangolása és a független ármegállapítás torzítása (71). Következésképpen pedig egymás európai árstratégiájának megértése (75). A különböző formák kimódolása (listák, alkalmazások, táblázatok stb.) pedig azt jelzik, hogy ezek informatívak is lehetnek. A Határozat is megállapítja, hogy a megosztás megkönnyítette a bruttó listaár kiszámítását az egyes tehergépjármű konfigurációkhoz (46). A (81) bekezdés is részletezi a koordinációt, az árverseny korlátozási célt, a leg súlyosabb versenykorlátozások közé tartozást (115).

[375] Az okozati összefüggést érintően is tartalmaz megállapításokat a Határozat, amely bizonyítékként értékelhető. Ezzel szemben az alperesek nem nyújtották be a Határozat bizalmas változatát és nem kérték beszerezni a versenyhatósági eljárásban keletkezett dokumentumokat sem. Ezzel szemben a magánszakértői vélemények más elvi alapon állnak. A következők az árhatást és annak részeként a továbbhárítást is alátámasztják a Határozat szövege alapján: az árazás a bruttó listaárak anyavállalatok általi megállapításával kezdődik, majd a transzferárak meghatározása következik, végül a nemzeti piacokon működő kereskedők által fizetendő árak és a vevő által fizetendő végső nettó árak (27). A (30) bekezdés szerint a nagyfokú átláthatóság mellett bizonytalanságot a gyártók jövőbeli piaci magatartása, valamint különösen a bruttó árak és bruttóár-listák módosítására irányuló szándékaik képezték, így a további átláthatóságot azzal növelték, hogy bruttóár-listákat és bruttó árakra vonatkozó információkat osztottak meg, illetve számítógépes alkalmazásokat osztottak meg (ezek konkrét bruttó árakat tartalmaztak), ami megkönnyítette a bruttó listaár kiszámítását és így pontosabban ki tudták számítani a versenytársak aktuális hozzávetőleges nettó árait (46-47), az alkalmazások segítettek a saját ajánlatok versenytársakéval való összehasonlítást, az alkalmazásokból következtetni lehetett arra, hogy egyes tehergépjárművekkel milyen extrák kompatibilisek és milyen lehetőségek állnak rendelkezésre, amelyek a szabvány vagy extra felszerelés részei lehetnek. Kivétellel ugyan, de a címzettek hozzáférése volt legalább egy másik címzett tehergépjárművek egyedi igényekre szabását lehetővé tevő számítógépes alkalmazásához (48). Az információcserék minimálisan azt biztosították a címzettek számára, hogy a kicserélt információkat figyelembe vehessék belső tervezési eljárásuk során és a bruttóár-emelések következő naptári évre való megtervezéséhez (58). A (71) bekezdés kiemeli, hogy annak érdekében követték el a címzettek a jogsértést, hogy kiiktassák az érintett címzettek piaci viselkedésével és végső soron a vevők erre adott válaszaival kapcsolatos bizonytalanságot, egyetlen gazdasági céljuk volt az EGT területén a tehergépjárművekre vonatkozó független ármegállapítás és az árak szokásos változásának torzítása (71). A magatartás folyamatosan fennállt, nem elszigetelt vagy szórványosan előforduló jelenségekből állt, a jogsértés különböző elemei a közös versenyellenes célt követték (73). Céljuk a tehergépjárművekre vonatkozó független ármegállapítás és az árak szokásos változásának torzítása (74). Ezzel jobban megértették egymás európai árstratégiáját, mintha kizárólag a birtokukban lévő piaci információkra támaszkodhattak volna (75). Az azonos mechanizmusokkal működő és a verseny kiiktatásának azonos közös célját szolgáló átfogó rendszer több éven keresztül valósult meg (77). Az ár a verseny egyik fő jellemzője, a címzettek által életre hívott különböző

magatartások és mechanizmusok végső soron az árverseny korlátozását célozták (81). A címzettek harmonizált bruttó listaárakat tartalmazó árlistát alkalmaztak, az EGT árlisták valamennyi közepes és nehéz tehergépjármű modell árát tartalmazták, valamint tartalmaztak minden olyan gyárilag felszerelt választható extrát is, amelyet az adott gyártók kínáltak (28). Idővel a tehergépjárművek egyedi igényekre szabását lehetővé tevő számítógépes alkalmazások, amelyek konkrét bruttó árakat tartalmaztak valamennyi modellre és alternatívára, felváltották a hagyományos bruttó lista árakat. Ez megkönnyítette a bruttó listaár kiszámítását az egyes tehergépjármű konfigurációkhoz (46). Ezzel pontosabban tudták kiszámítani versenytársaik aktuális hozzávetőleges nettó árait (47). Az alkalmazásokból következtetni lehetett arra, hogy egyes tehergépjárművekkel milyen extrák kompatibilisek és milyen lehetőségek állnak rendelkezésre, amelyek a szabvány vagy extra felszerelés részei lehetnek. Kivétellel, valamennyi címzettnek hozzáférése volt legalább egy másik címzett tehergépjárművek egyedi igényekre szabását lehetővé tevő számítógépes alkalmazásához (48). A bruttó áremelésekre vonatkozó adatokat modellenkénti bontásban táblázatba illesztették (56). Ezek alapmodellekre vagy tehergépjárművekre és lehetőségekre vonatkoztatva táblázatos formában váltak hozzáférhetővé (56.). Felmerült a listák egységesítése is (51.). A tartalmak közlési módjának fejlesztése (árlisták, számítógépes alkalmazások), a táblázatos forma modellenkénti bontással és azon belüli differenciálással, az alapmodellek és az extrák listázása, az egyes konfigurációk bruttó listaárának, a hozzávetőleges nettó árak kiszámíthatóságának és az ajánlatok összehasonlíthatóságának, valamint a különböző variációk követhetőségének Határozatban való kiemelése alapján azt a következtetést lehet levonni, hogy a megosztások nem öncélúak voltak, hanem tudatosan és a felhasználási célra alkalmas, tervezett módon valósultak meg technikailag is, ami a fent részletezett koordinációt megalapozta.

[376] Mindezeket, tehát a magánszakértői vélemények előfeltevéseit delegitimáló tényeket és értékeléseket teljes körben megerősítik az ugyanezen Határozat alapján eljáró és ugyanezen szupranacionális szintű kartell és annak az egységes uniós piacon kifejtett hatását elemző más szak- és legfelsőbb bírósági döntések is.

[377] A határozatok alább tartalmazzák megállapításokat a károkozási képességről, a nettó árakra gyakorolt hatásról, a továbbhárításról, az értékesítési rendszerről, a piaci részesedés változásáról, az ellenőrző rendszerről, közelebbről arról, hogy ez utóbbi három nem volt komoly hatással a károkozási képességre és az emelt árak tartós fenntarthatóságára. Ezek azért lényeges megállapítások, mert az alperesek érvei más bíróságok előtt is a perbelivel megegyezők gyakorlatilag egész Európában és azért is, mert a vizsgálat tárgya nem hasonló, hanem a perbelivel teljesen megegyező, a konkrét kartell és annak hatása.

[378] A brit Competition Appeal Tribunal ítélete (Case Nos.: 1284/5/7/18 (T) 1290/5/7/18 (T)) a határozathoz kötöttség alapján szintén megállapította, hogy a kartell célja az árverseny korlátozása volt, a kartelltagok pedig rendszeresen tájékoztatták egymást a bruttó áraiokról, sőt: esetenként megállapodásokban is rögzítették ezeket, továbbá a kartell időnként összehangolta a tagok által alkalmazott nettó árakat (42. pont). Kiemelte, hogy a Határozat a 27. és 47. pontjaiban utalást tartalmazott a bruttó és a nettó árak mozgása közötti kapcsolat fennállására. Megállapította, hogy a bruttó áremelés arra irányult, hogy a nettó árak ezzel egyező mértékben emelkedjenek meg (123.2. pont és 93.2. pont). Arra a következtetésre jutott, hogy a szakvéleményekben felhasznált hatalmas mennyiségű adat sem tudta lehetővé tenni az időbeli összehasonlítás módszerének alkalmazását megfelelően, továbbá a kartell kezdete és a kartellhatás megszűnésének időpontja körül bizonytalanságok álltak fenn. A regressziós analízissel kiegészítés viszont túl tág teret adott az eltérésekre (eltérő időszakok, költség, globális pénzügyi válsághoz és az új technológiák bevezetéséhez fűződő hatások). A Határozatban írtak és a kartell koncentráltasága, időbeli és földrajzi kiterjedtsége, a tagok kis

(39). Ezután az alperes az adott állam/régió értékesítése miatt felelős fiókteleppel vagy leányvállalattal ártárgyalásokat folytatott le, amelynek során meghatározták a nemzeti listaárakat, valamint az átlagos és maximális kedvezmények mértékét. Ezt követően a kiskereskedelmi árról tárgyalásra került sor a kiskereskedőkkel, amelynek során nem adhattak nagyobb kedvezményt annál, mint amit az alperes előre meghatározott. Mivel az alperes a termelési költségeinek növekedését minden esetben a bruttó ár emelésével kompenzálta, a BGH ebből arra következtetett, hogy ez az ármegállapítási rendszer alkalmas lehetett a nettó árak befolyásolására is, hiszen az alperes végső soron a nettó árakból jutott hozzá a megemelkedett termelési költségeihez, azaz a bruttó ár emelése nettó ár-növekedéshez vezethetett. Továbbá nem talált okot annak feltételezésére, hogy a köztes értékesítési szintek nem hátrították tovább a bruttó áremeléseket a következő értékesítési szintre, így végső soron a kamionok vevőire (44-50). A köztes szintek ugyanis nem tudták, hogy a bruttó áremelést mi idézte elő: a termelési költségek növekedése vagy egy esetleges kartell-megállapítás. Ezért hosszú távon nem tehettek mást, mint hogy áthárítják a költségnövekményt a következő értékesítési szintre, végső soron pedig a vevőkre. Ez a gondolatmenet nemcsak a kartelltagoktól függő kiskereskedőkre (leányvállalatokra), hanem a független kiskereskedőkre is igaz, hiszen ők is a kialakított beszerzési árral dolgoztak, a különbség csupán annyi, hogy az alperes által megállapított mértéknél nagyobb kedvezményeket adhattak a vevőknek. Ebből azonban nem következik az, hogy a független kiskereskedők nem hátrították át a vevőkre a többletköltségeiket, a kartell ugyanis szinte teljesen lefedte a piacot, tehát máshonnan reálisan nem lehetett kamionokhoz jutni, így teljesen valószínűtlen, hogy ezek a kereskedők elnyelték volna a bruttó áremelésből eredő kiadásait. Így az értékesítési rendszer független szereplői sem képeztek önálló értékesítési szintet. A kartell nettó árakra gyakorolt hatása akkor is érvényesülhetett, ha a kartell nem zárta ki teljesen a versenyt, abból tehát, hogy a kartell fennállása alatt változás következett be a tagok piaci részesedésében, még nem következik az, hogy a kartell nem befolyásolhatta a nettó árakat (57).

[381] A területen kiemelkedő kompetenciával rendelkező Amszterdami Kerületi Bíróság 2021. május 12-én született ECLI:NL:RBAMS:2021:2391 számú határozata kifejtette, hogy e Határozat rendelkező részének és az indokolásának is kötőereje van. Mindebből az következik, hogy a kartell nem csupán ártalmatlan információcsere volt, hanem olyan együttműködés, amely kiterjedt a bruttó árak egyeztetésére is, bruttó ár kihatott a kamionok bérleti- és lízingdíjára is. Továbbá a kartell hatása nemcsak 1997. január 17-től 2011. január 18-ig tartott, hanem a jogsértés megszűnése után is fennmaradt. Nem fogadta el, hogy az árak a gyártók számára átláthatatlan piaci körülmények között, egyedi áralkuk eredményeként születtek meg. Marteen Pieter Schinkel és Joseph E. Harrington szakvéleménye (alapja Joseph Harrington: The Anticompetitiveness of Sharing Prices, SSRN 26/3/20 tanulmánya) alapján arra jutott, hogy a kamionkartell a bruttó árak egyeztetése útján is sikeresen tudta befolyásolni a nettó árakat, amelynek két oka volt. Az anticipációs elmélet szerint a kartelltagok eleve a versenyár felett határozták meg a saját bruttó áraikat, hiszen tudták, hogy a versenytársaiktól nem kell tartaniuk, velük ugyanis a bruttó árakat egyeztetni fogják, ez pedig csökkentette az ármegállapítással kapcsolatos stratégiai bizonytalanságokat. Mindez azt jelenti, hogy a kartelltagok valójában nem a bruttó árak egyeztetésekor emelték meg a bruttó áraikat, hanem már azt megelőzően, így az áremelést nem az árak megosztása, hanem az árak megosztására vonatkozó bizonyosság és az e körben fennálló piaci bizonytalanságok eltűnése idézte elő. A megemelt bruttó árak pedig szökőárként végigvonultak a teljes értékesítési láncban (3.60.2. pont). Az ellenőrzési és szankciórendszere hiánya sem akadályozta a kartell hatékony működését, a kartellben ugyanis kizárólag a tagok felsővezetése vett részt, akiknek lehetősége volt az átlagos és maximális áremelések meghatározására. Ez volt a másik oka annak, hogy a kartell kárt okozhatott a kamionok vevőinek. Amennyiben ugyanis a piaci adatokat monitorozó felsővezetők azt tapasztalták, hogy a kartellben résztvevő valamelyik

versenyhátrányuk nem tartja magát az egyeztetett bruttó árakhoz és árat csökkent (a nagyobb piaci részesedés reményében), akkor nem volt szükség a bruttó árlisták költséges módosítására, hanem elegendő volt megemelni az alsóbb értékesítési szintek által adható átlagos és maximális kedvezmények mértékét, így könnyen és gyorsan adaptálódni lehetett a megváltozott piaci körülményekhez. Mindez lehetővé tette azt, hogy a kartell ilyen hosszú időn keresztül hatékonyan működhessen ellenőrző- és szankciórendszer nélkül is.

[382] A fentiek szerint is téves kiindulási alapokon és előzetes feltevéseken túlmenően a magánszakértői vélemények nem felelnek meg a bíróság magánszakértői vélemény benyújtását engedélyező végzésében foglalt anyagi pervezetésnek sem. Továbbá nem kiküszöbölhető módon alkalmatlanná és kétségessé teszi a magánszakértői véleményeket az időbeli faktor miatt a kartell működése előtti árak figyelmen kívül hagyása és a kartell alatti, valamint utáni árak teljeskörűségének hiányossága. Fennállnak a rendelkezésre álló adatok minőségéből, felhasználási korlátaiból és forrásainak szegényességéből eredő megbízhatósági problémák is. A kiterjedtség miatt másik földrajzi terület megvizsgálhatóságának akadályai, valamint a lefedettség miatt az összehasonlításra alkalmas termékpiac hiánya az elfogadhatóságot szintén rontja. A kartellel ugyancsak érintett más országok összehasonlító adatai torzításokat eredményezhetnek. Fennállnak a kartell működésének időszaka és a versenyidőszak éles elkülöníthetőségének problémái is. Nem térnek ki a kartell kiemelkedően hosszú időszakra kiterjedtségének hatásaira. Nem kellően részletezettek a világgazdasági válság párhuzamosságából és hosszútávú hatásából következő torzító jellemzők. Ugyancsak nem kellően adnak számot az árfolyamkülönbségek hatásairól. A következtetések félrevezetőek a tekintetben, hogy a nem szignifikáns eredmény nem bizonyítja a null hipotézist (Valentin Amrhein, Sander Greenland & Blake McShane (2019) Retire statistical significance, *Nature*, Volume 567, 305, Spiegelhalter, *The Art of Statistics*, 2020, S. 299 u. S. 304, továbbá Ronald L. Wasserstein & Nicole A. Lazar (2016) The ASA Statement on p-Values: Context, Process, and Purpose, *The American Statistician*, 70:2, 129-133, 131, 132).

A magánszakértői vélemények kiesésének, továbbá alkalmatlanságának érdemi következményei

[383] A speciális és kedvezményes magyar vélelem alapján a felpereseknek nem kellett azt bizonyítaniuk, hogy van-e áremelkedés és milyen mértékű és azt sem, hogy az áremelkedés a kartell tényének és nem más árképző tényezőknek a következménye, ez vélelmezett. Kevésbé kedvező az irányelv 17. cikk (2) bekezdése, amelynek alkalmazásakor a kartell keretében elkövetett versenyjogi jogsértés esetén vélelmezni kell a károkozás tényét. A közgazdasági irodalom is kiemeli a magyar szabályozást, és annak jelentős bizonyításbeli kedvezményeit hangsúlyozza, valamint a károkozók pervezetési kockázatának elemzéseit is elvégzi (The abstract presumption of harm in the Damages Directive: overconcern of overcompensation Peter van Wijck & Franziska Weber <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17441056.2021.1979777> 218.).

[384] Ezen szabályozás miatt az alperesek részéről ellenbizonyítás folytatható arra, hogy feltételezéseken alapuló közgazdasági modellekkel megbecsülve és kellő adatokkal alátámasztva a piaci változások, tendenciák alapján és az egyes hatások elkülönítésével statisztikailag elutasítható-e az árváltozásokon belül az áreltérítés kartell általi okozásának a vélelem szerinti feltételezése. A vélelem meghatározza az ellenbizonyítás kereteit és közgazdasági tartalmát is, amellyel, hogy a bizonyítatlanság következményeit a jogsértőkre terheli.

[385] A vélelem olyan előzetes feltevés, amely általában korábbi megfigyelésekre alapozott és valószínűségi következtetéseket foglal magában. A kár - és így a tartalmát, létét tekintve a magyar vélelem is - a bizonyítási standardok szempontjából valószínűségi, míg a kárszámítás - és így a mértékét tekintve a magyar vélelem is - becslési alapú (a

valószínűségről és becslésről (David Ashton: Competition damages actions in the EU and the UK, Elgar Competition Law and Practice, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2024 177.). A hipotézist meg lehet cáfolni. Statisztikai vizsgálatokkal lehetséges annak bizonyítására törekedni, hogy egy hipotézis igaz-e vagy sem.

[386] A bíróság álláspontja szerint a vélelem létével kifejezett kár valószínűséget ebben a perben azért nem lehetett megdönteni, mert a – bíróság által fentebb a jogellenes magatartásnál és az okozati összefüggésnél, valamint a szakvélemények téves előfeltevéséinél már kimerítően részletezett – egyedi kartell jellemzők és működési körülmények a károkozási képességet olyan nagy súllyal támasztották alá, hogy az objektív tényként volt megállapítható, ahogyan erre a következtetésre Európában is gyakorlatilag mindenhol eljutottak. Ennek megítélése nemcsak az európai jog konzisztenciája, hanem a kartell szupranacionális jellege, az európai piac homogenitása és a Határozat részben kötőereje, részben bizonyítékkénti szerepe miatt csak egységes lehetett.

[387] A vélelemben megjelenített másik tény, a mérték megdöntéséhez az volt szükséges, hogy földrajzilag, időbelileg és termékjellemzőket illetően legyen elég felhasználható adat, amely minden ilyen jellegű per alapkérdése, hiszen kizárólag közgazdasági modellekkel lehet bizonyítani vagy ellenbizonyítani. Hiszen minél kevesebb és minél megbízhatatlanabb adatok lehettek fel, annál homályosabb és félrevezetőbb szakmai következtetések vonhatók le. Jóllehet ugyancsak a kartell jellemzők és működési körülmények zárták ki ezen adatok meggyőző mennyiségű és minőségű beszerezhetőségét (időbeli és térbeli kiterjedés, a piac jelentős szereplői mindegyikének részvétele és azok koncentrátságot lehetővé tevő száma, piaci lefedettség, intenzív együttműködés, valamint az összehasonlítható termékek korlátozottsága, az utóhatás, a jogsértés valódi kezdetét és végét övező bizonytalanság, az árgyűrűző hatások, termékpiac esetén pedig az árernyő hatás stb.), szintén mindenhol Európában, a bizonyítás megkísérlése elvitathatatlan eljárásjogi joga a jogsértőknek, ami a kirendelt szakértő igénybevételének lehetőségét is magába foglalta. Jelentősek azonban a bizonyítási következményekbeli különbségek a különböző szabályozási modellekben. Ezek direkt bizonyítási rendszerekben mindenhol a károsultakat kedvező becslésekhez, mérlegelésekhez vezettek.

[388] Az árkülönbség az átlagárakban, hangsúlyozottan az árak átlagos szintjén a károkozással előidézett hátrány, ami 10%-ban előfeltételezett. Ennek megfelelően a 10%-os hipotézis ellenbizonyítása folyhat, összehasonlító módszerrel. E körben így az a bizonyítandó tény, hogy a kimutatott kartellárhoz (ez realitás alapú) képest a hipotetikus versenyár nem tér el 10%-kal, az eltérés sávja keskenyebb.

[389] A szabályozás lényegesen eltérő az implementálási kötelezettség alá eső kárvédelemtől és becslési lehetőségtől az irányelv 17. cikk (1) és (2) bekezdései alapján. Az irányelv rendszerében ugyanis direkt bizonyítás folyik, a károsult csak egy - lényegesen gyengébb pozíciót biztosító – bírói becslési lehetőséggel és absztrakt kárvélelemmel megtámogatott. Ugyanakkor a becsléssel gyakorlatilag az összegszerű bizonyításban rejlő nehézségeket felfelé kompenzálja a rendszer, mert a károsultak terhére nem értékeli a közgazdasági bizonyítás korlátozottságát. Összességében, ha megállapítható egy nagyfokú károkozási képesség, akkor ahhoz bíróilag mindig rendelhető egy kártérítési összeg is.

[390] A magyar vélelemnél az a kérdés, hogy statisztikailag elutasítható-e az árváltozásokon belül a 10%-os áreltérítés kartell általi okozásának a vélelem szerinti feltételezése. Földrajzilag, időbelileg és termékjellemzőket illetően elegendő felhasználható adat hiányában viszont a modellezés nem lehet alkalmas a vélelem megdöntésére, a becslés jogintézménye - a kármérték gyakorlatilag lehetetlen vagy túlságosan nehéz pontos számszerűsítése esetére - ebben a konstellációban a jogsértőket nem segítheti, mert az a kártérítéshez való jog érvényesítéséhez kötődik, a károsultakat támogatja. Az EUB (C-267/20

Kft. 3 és a Kft. 2 kontra RM ECLI:EU:C:2022:494) ügy foglalt állást, hogy az Irányelv 17. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az eljárási rendelkezésnek minősül, és ezért ennek időbeli hatálya alá tartozik az olyan kártérítési kereset, amely noha az említett Irányelv hatálybalépése előtt befejeződött versenyjogi jogsértésre vonatkozik, azt 2014. december 26-a után, és az ezen irányelvet a nemzeti jogba átültető rendelkezések hatálybalépését követően terjesztették elő. A 17. cikk (1) bekezdése szerint a tagállamok biztosítják, hogy a kár számszerűsítéséhez megkövetelt bizonyítási teher és a bizonyítékok tekintetében előírt követelmények ne tegyék gyakorlatilag lehetetlenné vagy túlságosan nehezé a kártérítéshez való jog érvényesítését. A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörrel rendelkezzenek a kár mértékének a nemzeti eljárásokkal összhangban történő felbecslésére, amennyiben megállapítást nyer, hogy a felperes kárt szenvedett, azonban a kár mértékét a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján gyakorlatilag lehetetlen vagy túlságosan nehéz pontosan számszerűsíteni. A jogértelmezésnek a kármérték vélelem miatt, a vélelem hatálya alá tartozó esetekben, túl nagy jelentősége nincs, feltételezhetően erre a helyzetre tekintettel maradt el – egyébként helytelenül - ennek a szabálynak az implementálása is.

[391] A vélelemmel, a károkozási képességgel szembeni vagy melletti szempontként az adott konkrét kartell jellemzői (időbeli, földrajzi, termékpiaçi) sem maradhatnak bírói értékelés nélkül. Az előbb ismertetett német, brit és holland bíróságok mellett a spanyol Legfelsőbb Bíróság is a kartell rendkívüli súlyosságát hangsúlyozta <https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2024/05/16/equality-in-truck-cartel-damages-compensation-the-spanish-supreme-court-judgments-of-14-march-2024/>, a jogsértés időbeli terjedelme, térbeli kiterjedtsége, a résztvevők piaci részesedése és az együttműködés jellege, természete miatt (ES:TS:2023:2492, Legal Ground 6.13), amiért az nagyfokú károkozási képességgel bírt (https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2024/10/03/the-truck-cartels-lingering-effects/).

[392] A vélelemmel szemben az alperesek részéről a bizonyítás nem vezetett eredményre a magánszakértői vélemények kirekesztése miatt, bár erre jelen perben elsődlegesen eljárásjogi jogsértések vezettek. Ezért a 10 %-os áreltérítéssel lehet a kárt és a kártérítést számolni, ami a kereset alaposságához vezetett.

[393] A felperesekre továbbhárítás (az első többletár áthárítása) bizonyítási kérdéseihöz itt is fontos rögzíteni, hogy a fent kifejtettek szerint a bíróság az áreltérítési vélelmet kár és kármérték vélelemként értelmezte (az okozati összefüggésre is kiterjedően). Emellett a továbbhárításra a köztudomású tény eljárásjogi jogintézményét is felhívta, amely a perbeli piaci körülmények között alkalmazható volt. Ennek szempontjait is részletezte. Továbbá az okozati összefüggés megállapíthatóságát alátámasztó tények a Határozatban is megjelentek. Emellett az okozati összefüggés résznél részletezte az egyéb jogi érveit, valamint azokat a körülményeket, amelyek még tényként értékelés alá eshettek.

[394] Emellett a továbbhárítás – felperesi érdekkörbe tartozó - bizonyítandó tényként kezelését általában is kizárja az a sajátosság, hogy a 10%-os eltérítés (első többletár) mellett az ismert szakértői módszerek a továbbhárítás direkt bizonyítására nem tűnnek alkalmazhatónak. A továbbhárítási arányon alapuló és a szimulációs módszer az első valós ártöbblet számszerűsítése mellett jöhet csak szóba, 10%-os vélelemmel (ami egy hipotézis, ráadásul minimum szintre van beállítva) téves eredményt hozhat. Az összehasonlító módszer pedig egylépcsős bizonyítás, ami a 10%-os vélelemmel együtt csak a kimentés körében értelmezhető (a módszertanhoz, amely a szakértőket és azok ellenőrzéséhez a bíróságokat célozza segíteni: Gyakorlati Útmutató, Bizottsági Közlemény, Simone Kohnz: Kárszámítás in Polauf Tamás (szerk.): Versenyjogi kártérítési perek. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2018,

180-205. o., Simon Bishop – Mike Walker: Az Európai Közösségi versenyjog közgazdaságtana, benyújtó2 Versenykultúra Központ, Budapest, 2011, 709—720.o.).

[395] Ezért fejtette ki a bíróság az anyagi pervezető végzésben azon álláspontját, hogy az értékesítési láncon a felperesek szintjén célszerű alpereseknek a kimentést megkísérelniük, amely szakértői vizsgálat az értékesítési láncon bárhol elvégezhető. A továbbhárításra a felperesektől egy komplett - ugyancsak bonyolult és ugyancsak adathiányos - szakértői bizonyítás, gyakorlatilag ismételt, lefolytatását elvárni, a fenti szakmai ellenérvek mellett, a hatályos jog értelmezése alapján nem lehet, egy ilyen megközelítés megfosztaná a jogérvényesítőket a bizonyítási kedvezménytől, ami a vélelem célja lett volna. Ez technikailag sem kivitelezhető, szükségtelen, ésszerűtlen, rendkívül bonyolult, a perköltséget növelő és időigényes is lenne, amellet, hogy a versenyszabályok teljes körű érvényre juttatásának követelménye (hatékony alkalmazása) ellen hatna és a tényleges érvényesülés elve szerinti tagállami jogszabály értelmezésnek is ez felel meg. A prevenció elvnek előnyt adva, ennek a szakértői bizonyításnak csak akkor lenne jelentősége, ha ugyanazon az értékesítési láncon többen jelentkeznek vagy jelentkezhettek károsultként.

[396] Az Irányelvben foglalt továbbhárítási vélelem anyagi jogi jogintézménykénti azonosítása esetére a továbbhárítás – hasonló alapon történő – köztudomású ténykénti kezelése nyújthat eljárásjogi megalapozást az okozatosság anyagi jogi feltételének megállapításához. Az irányelv 17. cikk (2) bekezdése szerinti kárvélelemnek és a 14. cikk (2) bekezdés (Az (1) bekezdésben említett helyzetben akkor kell a közvetett vevő által bizonyítottnak tekinteni az e közvetett vevőre való áthárítás megtörténtét, ha e közvetett vevő igazolta, hogy: a) az alperes versenyjogi jogsértést követett el; b) a versenyjogi jogsértés árnövekedést eredményezett az alperes közvetlen vevőjénél; valamint c) a közvetett vevő a versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat, illetve a versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat tartalmazó vagy az ilyen termékekből vagy szolgáltatásokból származtatott termékeket vagy szolgáltatásokat vett.) szerinti továbbhárítási vélelemnek a viszonyát illetően adódnak még kérdések, ez utóbbi azonban a kármértékvélelemmel egyidejűleg könnyen alkalmazható. De miután a továbbhárítási vélelemnek az okozati összefüggés mint konstituáló elem részkénti értelmezése mellett az inkább anyagi jogi szabálynak tűnik, ezért a régi keresetek az Irányelv időbeli hatályán kívül esnek, ebben a tekintetben. A köztudomású ténykénti kezelés ugyanazon az elvi alapon áll, mint a vélelem, egy eljárási megoldás valamely valószínű - anyagi jogilag releváns - tény bizonyításának megkönnyítése érdekében.

[397] A felperesekre továbbhárítás a bíróság korábban kifejtett érveire, a jogi okozatosságra, a perbeli kartell sajátos tényeire, a Határozatban foglalt versenyhatósági megállapításokra, a vélelem minimum hipotézis jellegére és a köztudomásra, valamint az Irányelv eljárási szabályaira, az általános kártérítés és a szabad belátás szabályaira tekintettel (Pp. 279. § (3) bekezdés, Ptk. 359. § (1) bekezdés) nem szorul bizonyításra. Az Irányelv szabályai közül a becslés is alkalmazható az Irányelv 22. cikk (2) bekezdése, az EUB C-267/20 Kft. 3 és a Kft. 2 kontra RM ECLI:EU:C:2022:494 számú ügye és a helytelen implementáció miatti közvetett hatály alapján. Továbbá a továbbhárítás tekintetében alperesi ellenbizonyítás akként volt folytatható, hogy a fenti különbséget (10% megdöntését) nem a jogsértők, hanem a felperesek piaci szintjén lehetett – választása szerint - kimutatnia az alpereseknek, amit azonban a magánszakértői bizonyítás sikertelensége miatt szintén elmulasztottak.

[398] Mindezek alapján a felperesek keresete – a részítélettel érintett részben - alapos, ezért a bíróság a rendelkező rész szerint határozott.

Záró rész

[399] A Pp. 83. § (1) bekezdése alapján és a 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés c) pontjára és 3. § (5) bekezdésére, valamint 4/A §-ára figyelemmel, az Itv. 39. § (1)-(2) bekezdéseire, 42. § (1) bekezdés a) pontra, a Pp. 79. § (3) bekezdésére és a Pp. 386. § (3) bekezdésére tekintettel a bíróság a pereszes alpereseket kötelezte 12.556.492.- forint perköltség felperesek részére történő megfizetésére (1.500.000.- forint illeték, fordítási költség: 300.000.-, 175.490.-, 368.300.- forint, továbbá 4.200.000.- és 2.100.000.- forint és áfa ügyvédi munkadíj elsőfokú eljárásokban, 250.000.- és 1.961.702.- forint másodfokon megállapított perköltségek).

[400] A kamat az rPtk. 301. § (1) bekezdésén és 301/A. § (1) bekezdésén alapul, azok módosításait is figyelembe véve, valamint azon időszakokra, amikor még szabályozás nem volt, a bíróság a Legf. Bír. Pf. III. 23. 117/1998/4. sz. határozatát vette alapul az adott pénznemre meghatározott nemzetközi pénzüpiaci kamat tekintetében.

[401] A fellebbezési jog a Pp.365.§ (2) bekezdése a) pontján, az arra vonatkozó tájékoztatás a 376.§ (1), (2) és (3) bekezdésén, valamint a Pp. 74.§ (2) és 608. § (1) bekezdésén alapul.

Gyula, 2025. január 20.

Dr. Futóné dr. Major Mónika s.k.
bíró